

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV DĚJIN UMĚNÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

RYTÍŘSKÝ SÁL PÍSECKÉHO HRADU A JEHO VÝZDOBA

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Horníčková, Ph.D.

Autor práce: Bc. Štěpánka Rolníková

Studijní obor: Dějiny umění a vizuální kultura

Ročník: 5

2022

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice

Dne

.....

Chtěla bych poděkovat své vedoucí PhDr. Kateřině Horníčkové, Ph.D., za vedení a pomoc při zpracování této práce. Za užitečné rady děkuji také doc. PhDr. Michalu Šroňkovi CSc. V neposlední řadě bych také chtěla poděkovat celé své rodině, hlavně rodičům, za jejich podporu při mém studiu. Děkuji.

Anotace

Bc. Štěpánka Rolníková

Rytířský sál píseckého hradu a jeho výzdoba

Předmětem této diplomové práce je objekt rytířského sálu v prostorách píseckého hradu.

Na začátku práce bude představena stavební historie hradu, jeho popis a umístění sálu v rámci hradního komplexu. Hlavním cílem práce bude rozbor malířské výzdoby sálu, identifikace jednotlivých výjevů a postav. Pozornost bude věnována ikonografickým okruhům tvořeným církevní, světskou a erbovní tematikou. Následně zde bude kapitola představující problematiku restaurování a využití 3D technologií pro prezentaci píseckého sálu.

Samostatná kapitola bude věnována problematice zaniklých místností. Hradní kapli a královské místnosti, která měla údajně navazovat na rytířský sál. Na základě paralel z jiných objektů se pokusí se určit, ve které části hradu se mohly nacházet, jakou mohly mít podobu a účel.

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Horníčková, Ph.D.

Annotation

Bc. Štěpánka Rolníková

Knights' Hall of Písek Castle and its decoration

The subject of this diploma thesis is a knight's hall in the Písek castle.

At the beginning of the work, I will present the building history of the castle, its description and the location of the knight's hall within the castle complex. The main goal of the work will be the analysis of the painterly decoration of the knight's hall, the identification of individual scenes and figures. Attention will be paid to iconographic circles consisting of religious, secular and heraldic themes. The next chapter will present the issue of restoration and use of 3D technologies for the presentation of the Knight's Hall of Písek Castle.

A separate chapter will be devoted to the issue of two demolished rooms. The castle chapel and the royal room, which was supposedly connected to the knight's hall. Based on parallels from other objects, I will try to determine in which part of the castle they could be located, what they looked like and what they could have a purpose for.

Supervisor: PhDr. Kateřina Horníčková, Ph.D.

Obsah

Úvod	3
1. Kritika literatury	4
2. Stavební popis	9
2.1. Stavební historie.....	12
2.2. Popis hradu a zasazení sálu do jeho prostoru	15
2.3. Rytířský sál.....	19
2.4. Rekonstrukce zaniklých místností.....	22
2.4.1. Hradní kaple.....	22
2.4.2. „Královská“ místnost v jižním paláci	32
2.4.3. Místnost v severním paláci	40
3. Výzdoba rytířského sálu	42
3.1. Jižní stěna	43
3.2. Galerie panovníků na západní stěně.....	45
3.3. Bitevní výjev na severní stěně.....	49
3.4. Rytířský turnaj na východní stěně.....	51
3.5. Kalvárie na východní stěně	54
3.6. Klanění Tří králů na východní stěně	56
3.7. Galerie erbů v rytířském sále	58
3.8. Interpretace výzdoby	72
3.9. Otázka zadavatele.....	74
4. Problematika restaurování rytířského sálu.....	77
4.1. Historické pozadí a okolnosti.....	77
4.1.1. Osobnosti restaurování sálu	84
4.2. Posouzení restaurátorské části.....	86
4.2.1. Malířská výzdoba.....	88
4.2.2. Dlažba	94
5. Digitální rekonstrukce rytířského sálu	96
5.1. Nové přístupy k rekonstrukci památek	97
5.1.1. Románský dům v Praze	98
5.1.2. katedrála Notre Dame v Paříži	99
5.2. Tvorba modelu rytířského sálu.....	100
5.3. Tvorba modelu muzea.....	102
Závěr	103

Seznam použitý zdrojů	107
Seznam obrazové přílohy	117
Obrazová příloha	124

Úvod

Hlavním cílem této diplomové práce je vytvoření monografie rytířského sálu, který se nachází v hradu Písek. V první části práce stručně přiblížím historii a popis celého objektu píseckého hradu, dále se budu věnovat popisu rytířského sálu a jeho zasazení do hradního komplexu. Velká podkapitola bude věnována hradní kapli, která původně stála v jižním traktu hradu. Na základě různých paralel kaplí pocházejících ze stejné doby se pokusím o její možnou rekonstrukci včetně možné výzdoby. Další podkapitola bude pojednávat o zaniklé místnosti, jež měla údajně přiléhat na jižní straně k rytířskému sálu. O její existenci víme pouze díky písemným pramenům. Na základě paralel z jiných objektů, které na Písek mají vazbu, se pokusím určit její původní funkci a možnou podobu.

Hlavní částí práce, které bude věnováno nejvíce pozornosti, bude rozbor malířské výzdoby na stěnách rytířského sálu. Současná podoba je sice výsledkem opravy z roku 1902, ale svým původem spadá do konce 15. století. Podrobně se zaměřím na identifikaci jednotlivých výjevů a individuálních postav, v erbovní galerii určím jednotlivé rody a jejich stručnou historii. V neposlední řadě se zaměřím i na pozici náboženské, světské a heraldické tematiky, která se v rytířském sálu prolíná.

Následující část se bude zabývat problematikou restaurování sálu. Pomocí archivních materiálů nastíním historické okolnosti, které k restaurování mohly vést. Posoudím restaurátorské postupy a přístup, kterými byly opravy provedeny. Podle staré literatury a náčrtů se pokusím zjistit, jaké chyby během restaurování vznikly a jak tedy původní fresky a celý sál mohl vypadat.

Poslední kapitola bude věnována problematice digitální 3D rekonstrukce modelu sálu, který vznikl v rámci projektu Museum Uploaded, jako příklad nového přístupu k rekonstrukci a prezentaci památek. Zamyslím se nad možností využití počítačové technologie na poli kultury a památek v budoucnosti.

1. Kritika literatury

Základní literatura, kterou jsem využívala v průběhu celé této práce, je publikace od Romana Lavičky: *Královské založení na jihu Čech za vlády posledních Přemyslovců*.¹ Tato kniha se detailně věnuje rozboru vybraných objektů, mezi něž kromě Písku náleží i královský hrad na Zvíkově, hrad v Táboře a královské město České Budějovice. Další publikací, kterou jsem používala jako výchozí je kniha *Hrady, zámky a tvrze království Českého*² od Augusta Sedláčka a *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*,³ který vypracoval Josef Soukup.

Mezi další obecnější publikace, které jsem v textu použila, patří například kniha *Umělecké památky Čech*⁴ od Emanuela Poche, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*⁵ od Karla Třísky a tři publikace od Tomáše Durdíka: *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě*,⁶ *Hrady, zámky, tvrze na Písecku*⁷ a *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*.⁸

V první části věnované stavebnímu popisu hradu, zasazení rytířského sálu v rámci hradního komplexu a jeho samotnému popisu jsem, mimo výše zmíněné, využila několik dalších publikací. Dvě knihy od Jiřího Kuthana: *Hrad v Písku – Dějiny a stavební vývoj*⁹ a *Gotická architektura v jižních Čechách – Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II.*¹⁰ Dále jsem použila knihu Jana Adámka: *Písek – historický průvodce*,¹¹ knihu *Královské město Písek: průvodce městem a okolím, jakož i dějiny jeho*¹² od Jana Matznera a *Starý hrad v královském městě Písku*¹³ od J. B. Miltnera. Tyto autory ve většině případů

¹ Lavička Roman – Fröhlich Jiří – Čapek Ladislav (ed. all.), *Královská založení na jihu Čech za vlády posledních Přemyslovců*, České Budějovice, 2016.

² Sedláček August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého*. sv. Díl 7., Praha, 1890.

³ Soukup Josef, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století, XXXIII: Politický okres Písecký*, Praha, 1910.

⁴ Poche Emanuel, *Umělecké památky Čech*. Praha, sv. 3, Praha, 1980.

⁵ Tříska Karel, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Stezku*, Praha, 1986.

⁶ Durdík Tomáš, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě*, Praha, 1998.

⁷ Durdík Tomáš, *Hrady, zámky, tvrze na Písecku*, Písek, 1995.

⁸ Durdík Tomáš, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha, 2009.

⁹ Kuthan Jiří, *Hrad v Písku. Dějiny a stavební vývoj*. Písek, 1979.

¹⁰ Kuthan Jiří, *Gotická architektura v jižních Čechách. Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II.*, Praha, 1975.

¹¹ Adámek Jan – Fröhlich Jiří – Čížek Jiří, *Písek – historický průvodce*, Písek, 1994.

¹² Matzner Jan. *Královské město Písek: průvodce městem a okolím, jakož i dějiny jeho*, Písek, 1898.

¹³ Miltner J. B., *Starý hrad v královském městě Písku, Památky archeologické a místopisné*, Praha, 1863.

rozporoval Vladislav Razím ve své knize *Městský hrad v Písku jako předmět mezioborového výzkumu historické architektury*.¹⁴

V části zabývající se rekonstrukcí zaniklých místností pro mě byl výchozím zdrojem Bernard Grueber,¹⁵ který ve své práci popsal kapli i místnost. Hradní kaple, které spadají do období vlády posledních Přemyslovců nejdetailněji zpracoval František Záruba ve své knize *Hradní kaple I. doba přemyslovská*¹⁶ a ve své disertační práci *Hradní kaple v Čechách*.¹⁷ Zaniklá místnost v jižním paláci, v textu označená jako „královská“ spadá do kategorie tzv. zelených světnic, které podrobně studoval Jan Diensbier ve své disertační práci *Zelené světnice a nástěnné malby*.¹⁸ Dále se o „královské“ místnosti zmínila i Dobroslava Menclová,¹⁹ která ji označila jako sakristii, s čímž osobně nesouhlasím. Druhá menší místnost v severním paláci byla zpracován pouze Liborem Krivánkem v jeho příspěvku *Jak vypadal královský palác píseckého hradu?*²⁰

Hlavním tématem práce byla kapitola o výzdobě rytířského sálu, kde byla věnována pozornost jednotlivým freskovým vyobrazením. Jednotlivé fresky byly identifikovány a ikonograficky popsány. Jako výchozí literaturu jsem opět využila A. Sedláčka,²¹ J. Soukupa²² a J. Kuthana.²³ U interpretací výjevů jednotlivých fresek jsem využila články Jana Adámka: *Bitevní výjev v gotickém sále píseckého hradu*²⁴ a článek *Nejstarší veduta města Písku z roku 1479*.²⁵ Při identifikaci jednotlivých panovníků jsem použila knihu Petra Čorného: *Panovníci českých zemí*²⁶, knihu Romana Cílka: *Čeští panovníci a prezidenti*²⁷ a *Kroniku českých zemí*²⁸ od Antonína Kostlána. V části erbovní galerie

¹⁴Razím Vladislav, *Městský hrad v Písku jako předmět mezioborového výzkumu historické architektury*, *Archeologické rozhledy* LXVI, 2014.

¹⁵ Grueber Bernhard, *Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale*, Wien, 1874, s. 1-22. <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=edb&datum=1874&page=12&size=45> [vyhledáno 27.6.2022].

¹⁶ Záruba František, *Hradní kaple I. doba přemyslovská*, Praha, 2014.

¹⁷ Záruba František, *Hradní kaple v Čechách* (disertační práce), Praha, 2012.

¹⁸ Diensbier Jan, *Zelené světnice a nástěnné malby* (disertační práce), Praha, 2018.

¹⁹ Menclová Dobroslava, *České hrady*, díl 1., Praha, 1972.

²⁰ Krivánek Libor, *Jak vypadal královský palác píseckého hradu?*, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích*, 1976, č. 13, s. 258.

²¹ Viz. Sedláček (pozn. 2).

²² Viz. Soukup (pozn. 3).

²³ Viz. Kuthan (pozn. 9).

²⁴ Adámek Jan, *Bitevní výjev v gotickém sále píseckého hradu*, in: *Prácheňské muzeum v Písku: zpráva o činnosti za rok 1996*, Písek, 1997, s. 39-42.

²⁵ Adámek Jan, *Nejstarší veduta města Písku z roku 1479*, in: *Prácheňské muzeum v Písku: zpráva o činnosti za rok 1997*, Písek, 1998, s. 40-43.

²⁶ Čornej Petr (et. all.), *Panovníci českých zemí*, Havlíčkův Brod, 2005.

²⁷ Cílek Roman, *Čeští panovníci a prezidenti*, Praha, 2005.

²⁸ Kostlan Antonín, *Doba jagellonská*, in: *Kronika českých zemí 3: 1471-1680*, Praha, 2008.

byla výchozím zdrojem studie P. R. Pokorného,²⁹ který k jednotlivým erbům přiřadil šlechtické rody. Kniha *Reprezentace české středověké šlechty*³⁰ od Roberta Šimůnka posloužila jako dobrý základ k pochopení reprezentace vlastníka prostřednictvím erbu. Pro získání informací o jednotlivých rodech jsem využila knihu *Encyklopedie šlechtických rodů*³¹ od Pavla Juříka, *Erbovník, aneb, kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě: podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*³² od Milana Myslivečka a všechny tři díly *Lexikon české šlechty*³³ od Jana Halady.

Součástí této kapitoly byla i interpretace maleb a určení zadavatele výmalby v rytířském sále píseckého hradu. Jakou roli hraje církevní a světská tematika ve středověku a jak uvažuje středověký člověk, popsal v knize Jacques Le Goff: *Středověký člověk a jeho svět*³⁴ a v knize *Kultura středověké Evropy*.³⁵ Užitečná byla i kniha *Moc a její symbolika ve středověku*³⁶ od Martina Nodla a kniha *Dvůr a církev v českých zemích středověku*³⁷ od Dany Dvořákové-Malé. V neposlední řadě jsem pak využila článek Václava Bůžka: *Ideály křesťanského rytířství*³⁸ a článek Jiřího Kuthana: *Stavební dílo a mecenát Lva († 1485) a Zdeňka Lva († 1535) z Rožmitálu*.³⁹

Pro problematiku restaurování jsem si nejprve prostudovala obecné příručky jako je český překlad italské knihy *Teoria del restauro*⁴⁰ od Cesara Brandi a *Profesní etický kodex konzervátora-restaurátora AMG ČR z roku 2009*.⁴¹ Tyto dva texty mi posloužily jako dobrý základ pro pochopení dané problematiky, ale v samotném textu jsem je nakonec nepoužila.

²⁹ Pokorný P. R., *Znakový cyklus v Rytířském sále píseckého hradu*, Písek, 1980-1981.

³⁰ Šimůnek Robert, *Reprezentace české středověké šlechty*, Praha, 2013.

³¹ Juřík Pavel, *Encyklopedie šlechtických rodů*, Praha, 2014.

³² Mysliveček Milan – Čornej Petr, *Erbovník, aneb, kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě: podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*, Praha, 1993.

³³ Halada Jan – Doubek František, *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, díl 1-3, Praha, 1999.

³⁴ Le Goff, Jacques. *Středověký člověk a jeho svět*, Praha, 2003.

³⁵ Le Goff Jacques – Fulín Miloslav, *Kultura středověké Evropy*, Praha, 2005.

³⁶ Nodl, Martin a Andrzej Pleszczyński. *Moc a její symbolika ve středověku*, Praha, 2011.

³⁷ Dvořáková-Malá Dana, *Dvůr a církev v českých zemích středověku*, Praha, 2017.

³⁸ Bůžek Václav, *Ideály křesťanského rytířství*, in: *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha, 2016.

³⁹ Kuthan Jiří, *Stavební dílo a mecenát Lva († 1485) a Zdeňka Lva († 1535) z Rožmitálu*, in: *Sborník Národního muzea v Praze. Řada A - Historie. = Acta Musei Nationalis Pragae. Series A - Historia*. 61, č. 1-2, 2007, s. 53-65.

⁴⁰ Brandi Cesare, *Teorie restaurování*, Tichá Byzanc, 2000.

⁴¹ Asociace muzeí a galerií České republiky - Profesní etický kodex konzervátora-restaurátora AMG ČR <https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/komise/kkrp/kodex.pdf> [vyhledáno 11. 5. 2022].

Hlavní publikací, kterou jsem v kapitole restaurování použila, byl *Katechismus památkové péče*⁴² od Maxe Dvořáka, který se, na rozdíl od předchozích textů, věnuje dané problematice blíže, a i časově ho lze s problematikou spojit. Také jsem použila Kroupovu *Metodologii dějin umění*⁴³ a absolventské práce Václava Maška⁴⁴ a Kristýny Kochové,⁴⁵ které se zabývají vývojem a historií restaurování. K otázce restaurování rytířského sálu mi jako hlavní zdroj posloužil časopis *Otavan*,⁴⁶ v němž se zachovala jediná zmínka o postupu restaurování z roku 1902.

V poslední části práce, zaměřené na nové přístupy k rekonstrukci památek pomocí nových technologií, jsem jako výchozí použila článek *The Role of Digital Technologies in the Preservation of Cultural Heritage*⁴⁷ a zprávu z konference DIGI,⁴⁸ zaměřené na využití digitálních technologií na poli památkové péče. Dále jsem použila článek *Pokročilá počítačová vizualizace historické architektury*⁴⁹ od Jiřího Varhaníka a internetovou stránku *Virtual Reality Technology: Architecture, Tools, Team, and Costs*.⁵⁰ U příkladu využití digitalizace katedrály Notre Dame jsem vycházela z dostupných internetových zdrojů jako jsou například zprávy *BBC News*,⁵¹ *Game press*⁵² a časopis *The Arlantic*.⁵³

Hlavním cílem této kapitoly byl problém digitální rekonstrukce rytířského sálu, kde jsem vycházela hlavně z primárních a nepublikovaných pramenů. Jednalo se o zprávy, získané od autorů modelů a o Výstup projektu č. 25 Museum Uploaded.⁵⁴ Informace o tomto

⁴² Dvořák Max, *Katechismus památkové péče*, Praha, 2004.

⁴³ Kroupa Jiří, *Školy dějin umění: metodologie dějin umění I.*, Brno, 2007.

⁴⁴ Mašek Václav, *Nahlédnutí do vývoje restaurátorského oboru* (diplomová práce), 2012.

⁴⁵ Kochová Kristýna, *Role a postavení restaurátora v České republice* (diplomová práce), 2019.

⁴⁶ *Otavan*, roč. 24, č. 31, 1902.

⁴⁷ Nikonova A. Antonina. –Biryukova V. Marina, *The Role of Digital Technologies in the Preservation of Cultural Heritage*, Russia, 2017 ([PDF\) The Role of Digital Technologies in the Preservation of Cultural Heritage \(researchgate.net\)](#) [vyhledáno: 16. 3. 2022].

⁴⁸ Využití digitálních technologií v památkové péči - <https://www.skenovanive3d.cz/aktuality/vyuziti-digitalnich-technologii-v-pamatkove-peci/> [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁴⁹ Varhaník Jiří – Závitkovský Petr, *Pokročilá počítačová vizualizace historické architektury*, in: *Dějiny staveb*, Plzeň, 2017.

⁵⁰ *Virtual Reality Technology: Architecture, Tools, Team, and Costs* - <https://www.scnsoft.com/virtual-reality> [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵¹ Notre-Dame: Massive fire ravages Paris cathedral, [Notre-Dame: Masivní požár pustoší pařížskou katedrálu - BBC News](#) [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵² [Assassin's Creed Unity by mohl pomoci s opravami Notre Dame - GAME PRESS](#) [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵³ Alexis C. Madrigal, *The Images That Could Help Rebuild Notre-Dame Cathedral* <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2019/04/laser-scans-could-help-rebuild-notre-dame-cathedral/587230/> [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁴ Výstupy projektu č. 25 Museum Uploaded - Digitální technologie pro přeshraniční interaktivní spolupráci muzeí

projektu jsou dostupné také na oficiálních stránkách prácheňského muzea⁵⁵ a na stránkách přírodovědecké fakulty Jihočeské univerzity.⁵⁶ Dále jsem v části o tvorbě samotného modelu použila knihu *Metodika digitalizace, 3D dokumentace a 3D vizualizace jednotlivých typů památek*⁵⁷ od Marcela Brejchy a internetový zdroj *What Is Laser Scanning?*⁵⁸ K získání informací o jednotlivých programech, které byly v modelu využity, jsem použila jejich oficiální webové stránky.

⁵⁵ Rytířský sál - <https://museumuploaded.prf.jcu.cz/index.php/rytirsky-sal/> [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁶ Museum Uploaded - <https://www.prf.jcu.cz/uai/projekty/dokoncene-projekty/museum-uploaded.html> [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁷ Brejcha Marcel (et. all), *Metodika digitalizace, 3D dokumentace a 3D vizualizace jednotlivých typů památek*, Ústí nad Labem, 2015.

⁵⁸ What Is Laser Scanning? - <https://mlp-consulting.com/what-is-laser-scanning/> [vyhledáno: 15. 3. 2022].

2. Stavební popis

První kamenné hrady se na území západní Evropy objevují již v 10. století, avšak na našem území výstavba započala mnohem později, až na konci 12. a v průběhu 13. století.⁵⁹ Po celém území se začalo s masovou výstavbou kamenných hradů, které představovaly oporu a znak panovnickovy moci.⁶⁰ Většinu z nich obývaly nově vzniklé panské rody, které od panovníka za svou věrnost získaly šlechtický titul.⁶¹ Ty měly na starost správu jak nad samotným hradem, tak i nad celým krajem a obyvatelstvem.⁶²

Za základní úlohu středověkého hradu bývá označována jeho obranná funkce. Hrady byly stavěny strategicky na špatně přístupných místech s dobrým přístupem k vodě.⁶³ Uvnitř hradu, mimo majitele a jeho rodiny, sídlila stálá vojenská posádka, která v době napadení hrad bránila.⁶⁴ V případě ohrožení se hrad stal útočištěm pro obyvatele z podhradí a okolí.⁶⁵

Vedle obranné úlohy plnily hrady funkci také obytnou a reprezentační.⁶⁶ Každý hrad sloužil k ubytování feudálního pána, jeho dvořanů a sloužících.⁶⁷ Obytné místnosti se spolu s reprezentačními prostory nacházely v úrovni prvního patra hradu. Nejdůležitější místností obytné části hradu byl velký sál, který byl sklenutý dvěma nebo třemi poli křížové klenby, vyzdobený heraldickými znaky a rytířskými výjevy.⁶⁸ Tento sál býval využíván pro různé návštěvy, slavnosti a hostiny, majitel zde také mohl vyřizovat úřední záležitosti. Jednotlivé místnosti obytné části hradu byly přístupné pomocí vnější pavlače.⁶⁹

K reprezentačním prostorům dále patřila hradní kaple, jednalo se o nejbohatěji zdobenou část celého hradu, kde probíhaly bohoslužby, administrativa i různá soudní jednání.⁷⁰

⁵⁹ Ingrová Nikol, *Každodennost v životě středověkého člověka* (bakalářská práce), Olomouc, 2021, s. 29.

⁶⁰ Varhaník – K existenci na hradě ve středověku [2_ArchaeologiaHistorica_43-2018-2_5.pdf \(muni.cz\)](https://archaeologiahistorica.cz/2018/2/5.pdf) [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁶¹ Petráňová Lydia, *Průvodce všedním životem ve středověku*, Praha, 2005, s. 31.

⁶² Zemanová Jana - [Dějiny středověku a raného novověku | Jana Zemanová - průvodcovské služby, překlady a tlumočení, výuka jazyků \(guide-jana-zemanova.com\)](https://guide-jana-zemanova.com/) [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁶³ Středověký hrad: části a funkce <https://cs1.warbletoncouncil.org/> [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁶⁴ Viz Petráňová (pozn. 61), s. 31.

⁶⁵ Viz Zemanová - *Dějiny středověku a raného novověku* (pozn. 62) [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁶⁶ Viz Petráňová (pozn. 61), s. 32.

⁶⁷ Viz Středověký hrad: části a funkce (pozn. 63) [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁶⁸ Hanušová, Barbora, *Vytápění ve středověku* (bakalářská práce), Praha, 2012, s. 11.

⁶⁹ Viz Petráňová (pozn. 61), s. 33.

⁷⁰ Viz Zemanová - *Dějiny středověku a raného novověku* (pozn. 62) [vyhledáno: 17. 3. 2022].

Kaple měla velká okna, a proto z důvodu obrany hradu bývala umístěna ve vyšších patrech. V případě, že kaple v hradním komplexu nemohla být postavena, nahrazoval ji malý vikýř s oltářem v obytné části hradu.⁷¹

Z důvodu malých oken, která byla na hradech budována, byly jednotlivé místnosti osvětleny loučemi nebo kahany s olejem.⁷² V některých místnostech byly v rozích umístěny krby, které později, ve 14. století, nahradila kachlová kamna. Dále se pro vytápění využívaly železné koše s dřívím.⁷³ Mezi základní vybavení obytných místností patřily stoly, židle a truhly, při stolování se nejčastěji používaly dřevěné nebo hliněné misky a poháry z cínu nebo skla.⁷⁴

V neposlední řadě hrad plnil hospodářskou funkci.⁷⁵ Hradní dispozice se s mírnými obměnami u všech hradů opakuje. Hlavními částmi hradu byly hradby, obranná věž, obytný palác a kaple.⁷⁶ Dále se zde nacházela hradní kuchyně, zbrojnice, sklady, studna a nádrže na vodu, stáje a konírny. Soustředění hospodářských a provozních budov mohlo v některých případech vést ke vzniku předhradí.⁷⁷ V něm se nacházela například kovárna, pivovar, mlýn, chlévy a budovy pro čeled'.⁷⁸

Druhá polovina 13. století se u nás označuje jako „*přemyslovská gotika*“. Jedná se o období s největším rozmachem zakládání měst, hradů i klášterů. Období vlády Přemysla Otakara II. představuje vrchol soudobé evropské výstavby měst, neboť do země přicházejí kolonisté převážně z Německa, což vede k hospodářskému rozvoji a vzniku měst, zejména v oblastech pohraničí.⁷⁹

Hospodářský rozvoj měst pak úzce souvisí s obchodem a obchodními cestami. Důvodem pro založení města Písek byla tedy nejen snaha o kulturní a hospodářský rozvoj dané oblasti, ale i snaha upevnit zde královskou moc a zajistit tak bezpečí na cestě. Ta vedla do rakouského Podunají, které v době vlády Přemysla Otakara II. bylo součástí Českého

⁷¹ Viz Petrářová (pozn. 61), s. 33.

⁷² Život na hradě e-stredovek.cz [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁷³ Viz Hanušová (pozn. 68), s. 11.

⁷⁴ Viz Život na hradě (pozn. 72), [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁷⁵ Viz Varhaník – K existenci na hradě ve středověku (pozn. 60) [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁷⁶ Základní skladební prvky hradu [Základní skladební prvky hradu | O hradech.eu](http://Zakladni_skladebni_prvky_hradu_O_hradech.eu) [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁷⁷ Viz Zemanová - Dějiny středověku a raného novověku (pozn. 62) [vyhledáno: 17. 3. 2022].

⁷⁸ Viz Petrářová (pozn. 61), s. 31.

⁷⁹ Staňková Jaroslava – Pechar Josef, *Tisíciletý vývoj architektury*, Praha, 1971, s. 152.

království. Ve středověku městem Písek procházela jedna z nejdůležitějších obchodních stezek, jejíž název se v průběhu staletí měnil, a tak ji v pramenech nalezneme jako „Pasovská“, „Prachatická“, „Česká“ či pod názvem „Zlatá“.⁸⁰ Název „Zlatá“ stezka je souhrnné označení pro cesty, které spojovaly Horní Rakousko s jižními Čechami. Cesty se v průběhu let různě měnily v závislosti na přírodních a terénních podmínkách a charakteru osídlení.⁸¹

Hrad v Písku začal vznikat již na počátku Otakarovy vlády. Lze ho tedy považovat za jakýsi vzor tvorby této královské huti. Písecký hrad představuje první hrad kastelového typu na území Čech a jeho předlohu můžeme nalézt zejména v italské architektuře. Zde byly ve druhé čtvrtině 13. století budovány hrady Fridricha II. Štaufského, které měly stejný půdorys jako Písek. Fridrich II. měl styky s Francií a Anglií a údajně se sám zapojoval do vypracovávání stavebních plánů.⁸² Vzhledem k četným kontaktům Přemysla Otakara II. s Itálií nelze vyloučit možnou souvislost Otakarských hradů s kastely císaře Fridricha II. Oba tito panovníci se účastnili křížových výprav a pro své království získávali nová území a bohatství. Podoba Otakarských hradů na území Čech, Moravy, Rakouska a Štýrska a jejich rysy mohly být určovány přímo v okruhu Přemyslova dvora.⁸³ Například ve Štýrském Leobenu byly na počátku 60. let 13. století vybudovány dva hrady kastelového typu. Stejnou dispozici měl i hrad v Marcheggu, který byl založený roku 1268, a hrad v Ebenfurthu na území Dolního Rakouska.⁸⁴ Další paralelou je například francouzský kastel Boulogne-sur-Mer v Angers, pocházející z první poloviny 13. století.⁸⁵ Na území Čech se poté jedná například o hrad Bezděz, Zvíkov, Myšenec, Křivoklát, Strakonice, Vimperk a Špilberk.⁸⁶

⁸⁰ Viz Lavička (pozn. 1), s. 80.

⁸¹ Kovář Daniel, Středověk a raný novověk, *Linecká stezka – obchodní stezka mezi jižními Čechami a Podunajím*, Netolice, 2014, s. 15.

⁸² Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 59.

⁸³ Ibidem, s. 61.

⁸⁴ Durdík Tomáš, *Královský hrad v Písku*, Písek, 1993, s. 33.

⁸⁵ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 59.

⁸⁶ Ibidem, s. 60.

2.1. Stavební historie

První písemné zmínky o Písku pochází z roku 1243 v listině, kterou vydal Václav I. pro řád Johanitů. V listině se neuvádí, zda se jednalo o osadu v okolí kostela sv. Václava nebo o nově založené město na pravém břehu řeky Otavy.⁸⁷

V době vlády posledních Přemyslovců patřil Písek k předním městům v království a velký význam si město udrželo i za vlády Lucemburků.⁸⁸ Založení města Písku bývá připisováno ještě králi Václavu I., ale hlavním stavitelem se stal Přemysl Otakar II., který nechal vystavět městský a klášterní kostel, majestátný hrad a celé město opevnil hradbami.⁸⁹ O píseckém panství i samotném hradu nemáme od smrti krále Přemysla Otakara II. až do posledních let vlády Jana Lucemburského mnoho dochovaných informací.⁹⁰ Za své vlády zde často pobýval jeho syn Václav II., ale hrad zřejmě nikdy nenavštívil. Další panovník Jan Lucemburský hrad zastavil různým šlechticům, v jejichž držení byl až do roku 1333, kdy ho vykoupil Karel IV., který hrad během své vlády několikrát navštívil.⁹¹ Za doby Jana Lucemburského je také zmiňován Hašek z Lemberka, jako první purkrabí píseckého hradu.⁹²

Posledním českým králem, kterému hrad sloužil jako rezidence, byl Václav IV.⁹³ Spolu s králem hrad obýval i jeho dvůr se všemi předními královskými úředníky. Sídlil zde například purkrabí, župan, komorník, lovčí a písař.⁹⁴ Roku 1391 se jako písecký purkrabí, podle archivu města Bavorova, uvádí Racek z Drahonic a od roku 1404 byl hrad zastaven Václavu Ťavákovi ze Švamberka.⁹⁵ Jak dlouho byl hrad v jeho držení není přesně známo, ale roku 1419 přestal být označován jako „královský“ a Václav IV. ho zvláštním majestátem předal do držení Hájkovi z Hodětína, který je zmíněn roku 1422 jako purkrabí na Zvíkovském panství, a jeho dědicům.⁹⁶

⁸⁷ Durdík, *Hrady, zámky, tvrze na Písecku* (pozn. 7), s. 36.

⁸⁸ Adámek Jan, Disiecta membra ke stavu gotického Písku, in: *Prácheňské muzeum v Písku zpráva o činnosti za rok 1998*, Písek, 1998, s. 32.

⁸⁹ Durdík, *Hrady, zámky, tvrze na Písecku* (pozn. 7), s. 37.

⁹⁰ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 189.

⁹¹ Ibidem.

⁹² Viz Matzner (pozn. 12), s. 154.

⁹³ Viz Tříška (pozn. 5), s. 153.

⁹⁴ Viz Matzner (pozn. 12), s. 154.

⁹⁵ Viz Miltner (pozn. 13), s. 314.

⁹⁶ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 190.

V období husitských válek se hrad stal majetkem města a do královské správy byl vrácen až v roce 1436.⁹⁷ V 70. letech 15. století byl významným držitelem hradu Jindřich z Jenštejna. Ten nechal vymalovat velký gotický sál v západním křídle nástěnnými malbami, na kterých bylo zobrazeno dobývání hradu, turnaj, Kalvárie, Klanění Tří králů, postavy panovníků a 32 šlechtických erbů.⁹⁸

V době vlády Ladislava Jagellonského byl jako správce píseckého hradu zmiňován jakýsi Malovec, avšak nedlouho poté, roku 1457, jej král daroval Rackovi z Kocova, zastávajícího funkci královského úředníka i píseckého purkrabí.⁹⁹ Zde se Matzner a Sedláček rozcházejí, neboť podle Sedláčka¹⁰⁰ se měl Racek z Kocova stát purkrabím již v roce 1454.¹⁰¹ Nicméně se oba shodli, že již roku 1458 se jako purkrabí uvádí Diviš z Libějovic.¹⁰² Avšak zda byl dosazen do funkce králem nebo Rackem z Kocova nelze s jistotou určit, neboť o tom neexistují žádné záznamy.¹⁰³ Je však doloženo, že Racek z Kocova poměrně brzy po dosazení do své funkce zemřel a hrad byl opět zastaven.¹⁰⁴

Po jeho smrti byl písecký hrad v zástavě Lva z Rožmitálu a na Blatné, který byl nejvyšším hofmistrem království Českého a v roce 1471, kdy uzavřel příměří s Janem z Rožmberka, se tituluje píseckým hradem a ostatními zámky. Za Lvova držení byl od roku 1469 uváděn jako purkrabí Václav Plangnar z Kinberka.¹⁰⁵

Od roku 1483 se hrad stal majetkem Jindřicha mladšího z Plavna a o pár let později, v roce 1495, přešel hrad i jeho statky do vlastnictví Hynčíka Pflugova z Rabštejna a jeho potomkům.¹⁰⁶ V této době hrad spravoval purkrabí Jan z Křišťalovic a později Jan z Olšan, který byl v roce 1508 zprostředkovatelem v záležitosti vymezení území na Sudoměřsku a Kestřansku.¹⁰⁷

Později synové Hynčíka z Rabštejna prodali v roce 1509 hrad i se všemi statky purkmistru a konšelům města a od té doby je hrad spojován s historií města Písek.¹⁰⁸

⁹⁷ Viz Tříška (pozn 5), s. 153.

⁹⁸ Ibidem, s. 153.

⁹⁹ Viz Matzner (pozn. 12), s. 155.

¹⁰⁰ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 191.

¹⁰¹ Ibidem.

¹⁰² Viz Matzner (pozn. 12), s. 155.

¹⁰³ Viz Miltner (pozn. 13), s. 315.

¹⁰⁴ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 191.

¹⁰⁵ Viz Miltner (pozn. 13), s. 315.

¹⁰⁶ Viz Matzner (pozn. 12), s. 155.

¹⁰⁷ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 191.

¹⁰⁸ Viz Matzner (pozn. 12), s. 155.

To jej vlastnilo do roku 1547 a využívalo východní křídlo hradu jako městskou radnici.¹⁰⁹ Hrad ztratil svojí vojenskou funkci, protože došlo k zavezení čelního příkopu a byl zastavěn prostor východního parkánu. Měšťané tak usilovali o propojení areálu hradu s městem, a tím se snažili znemožnit opětovné využití hradu jako rezidence šlechty.¹¹⁰

V roce 1532 město zachvátil velký požár, během nějž vyhořela většina města včetně hradu. Město poté nechalo opravit pouze východní část hradu, která se využívala jako radnice.¹¹¹ V roce 1547 se měšťané zúčastnili stavovského povstání proti Ferdinandovi I. a na základě toho jim byl zabaven veškerý majetek. Na jejich žádost jim byl králem v roce 1558 majetek navrácen.¹¹²

Během druhého stavovského povstání, v letech 1619 a 1620, bylo město dobyto císařským vojskem. Za účast na povstání byl městu opět zabaven veškerý majetek, včetně hradu.¹¹³ Hrad získal do zástavy císařský generál Martin Huerta, který provedl stavební úpravy obytných prostor. V roce 1625 nechal strhnout komín z kuchyně. Tu přemístil na jiné místo, zároveň se pořídily nové dveře vedoucí do věže nad zbrojnicí a k obytným pokojům.¹¹⁴ Jedna z největších úprav proběhla v roce 1632, kdy bylo přestavěno jižní křídlo hradu na pivovar.¹¹⁵ Během přestavby zanikla i část arkádového ochozu, byla stržena jeho východní, jižní a severní část a zbylé části byly ukončeny zazdívkami.¹¹⁶ Po smrti Martina Huerty hrad přestal sloužit k obytným účelům a město ho začalo využívat k účelům hospodářským, například jako solnici, krámy, věznici a skladiště.¹¹⁷ Od roku 1639 až do počátku 18. století není hrad zmiňován v žádných písemných pramenech.¹¹⁸

Další záznam pochází až z roku 1722, kdy byla provedena oprava střechy velké věže vedle brány. V této době zřejmě vznikla typická cibule, která je vidět na některých starších vyobrazeních. O rok později byl na části hradu rozebrán krov, který se využil pro další stavební účely.¹¹⁹ Od roku 1749 pokračovaly na hradě demolice, bouraly se staré

¹⁰⁹ Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* (pozn. 8), s. 432.

¹¹⁰ Durdík, *Hrady, zámky, tvrze na Písecku* (pozn. 7), s. 40.

¹¹¹ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 169.

¹¹² Viz Sedláček (pozn. 2), s. 192.

¹¹³ Ibidem, s. 193.

¹¹⁴ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 40.

¹¹⁵ Durdík, *Hrady, zámky, tvrze na Písecku* (pozn. 7), s. 169.

¹¹⁶ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 40.

¹¹⁷ Viz Tříška (pozn. 5), s. 153.

¹¹⁸ Durdík, *Hrady, zámky, tvrze na Písecku* (pozn. 7), s. 169.

¹¹⁹ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 40.

zdi, byla zbořena větší část severního křídla hradu a současně došlo i ke zboření velké věže, jež navazovala na městské opevnění. Na místě severního křídla, mezi roky 1751 až 1757, byla postavena budova kasáren.¹²⁰ Podoba hradu, ještě před vybudováním kasáren, je zobrazena na fresce v horažďovickém zámku a je datovaná do 40. let 18. století.¹²¹

V roce 1851 byla zbořena stará radnice a východní křídlo se vstupní věží a parkánem.¹²² V následujících dvou letech snesli bání z věže, zbořena byla nejenom věž, ale i prostory po jejích stranách a tento zásah měl negativní dopad na stabilitu hradní kaple.¹²³ V roce 1860 při rozšiřování pivovarských sklepů došlo ke zřícení poslední jihozápadní věže, přičemž došlo ke zřícení části hradní kaple a její zbytek musel být z bezpečnostních důvodů odstraněn.¹²⁴ Z celého areálu hradu se dochovalo pouze západní křídlo.¹²⁵ V roce 1862 město zakázalo jakékoliv další úpravy a demolice hradu.¹²⁶

Na počátku 20. století proběhly na hradě rozsáhlé opravy, otevřely se arkády západního křídla a proběhla rekonstrukce rytířského sálu.¹²⁷ Podle vzoru dochovaných dlaždic byla vytvořena replika podlahy celého sálu a proběhlo restaurování nástěnných maleb.¹²⁸ Od roku 1902 je hrad využíván jako muzeum.¹²⁹

2.2. Popis hradu a zasazení sálu do jeho prostoru

Písecký hrad byl vystavěn písecko-zvíkovskou hutí a pravděpodobně se jedná o nejdetailněji prozkoumaný středoevropský hrad kastelového typu u nás. Současně svou architekturou a výzdobou představoval jedno z vrcholných děl královské hradní architektury doby Přemysla Otakara II., která spadá do období vrcholné až pozdní gotiky.¹³⁰

¹²⁰ Viz Tříška (pozn. 5), s. 153.

¹²¹ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 170.

¹²² Viz Tříška (pozn. 5), s. 153.

¹²³ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 147.

¹²⁴ Viz Soukup (pozn. 3), s. 186.

¹²⁵ Viz Tříška (pozn. 5), s. 153.

¹²⁶ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 174.

¹²⁷ Ibidem.

¹²⁸ Kuthan, *Hrad v Písku* (pozn. 9), s. 20.

¹²⁹ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 174.

¹³⁰ Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* (pozn. 8), s. 433.

Písecko-zvíkovská huť působila ve městě Písek a jeho okolí po několik desítek let. Podle potřeb panovníka kameníci pracovali současně na i několika různých místech najednou. Mimo stavby samotného hradu se podíleli i na výstavbě jeho opevnění, zbudovali kamenný most vedoucí přes řeku Otavu, dále děkanský kostel Narození Panny Marie, dominikánský klášter s kostelem Povýšení sv. Kříže, součástí jejich práce bylo i vyměření ulic a náměstí.¹³¹

Původně celý areál hradu zaujímal velké prostranství, které by v dnešní době sahalo od mostu a mostní věže až k bráně krajského soudu, kterou byl oddělen od dominikánského kláštera.¹³² Byl vystavěn na čtverhranném půdorysu s arkádovým ochozem na všech stranách, který obcházel celé obdélníkové nádvoří.¹³³ [obr. 1] Podle starší literatury měl hrad původně třípatrová křídla, ale Lavička¹³⁴ ho nově popisuje jako dvoupatrovou budovu. Je tedy možné, že Soukup¹³⁵ uvádí tři patra, do kterých zařazuje jako první etáž přízemí, ve kterém se nacházela kuchyně a spižírny, dále první patro s rytířským sálem a druhé patro hradu. Lavička zřejmě uvádí pouze první patro s rytířským sálem a druhé patro. [obr. 2]

Hrad od města odděloval vodní příkop, přes který vedl padací most a parkán.¹³⁶ Skládal se ze čtyř palácových křídel, na obou nárožích západního paláce byly umístěny dvě čtverhranné věže, další velká čtverhranná věž s bání stála v prostředním traktu východního paláce a sloužila jako jediný možný vstup z města do hradu.¹³⁷ Její umístění v jihovýchodním nároží nebylo možné, protože se zde údajně nacházel závěr hradní kaple.¹³⁸ V této věži, kromě velké brány, stála ještě jedna menší hrotitá branka pro pěší. Vedle brány, uvnitř nádvoří, bylo umístěno kryté schodiště, kterým se vcházelo do severního paláce.¹³⁹ [obr. 3] Součástí hradu byla i řada hospodářských budov, které sloužily potřebám obyvatel královského dvora. Nacházely se nejspíše v přízemí budovy

¹³¹ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 67.

¹³² Viz Matzner (pozn. 12), s. 156.

¹³³ Viz Poche (pozn. 4), s. 52.

¹³⁴ Viz Lavička (pozn. 1), s. 85.

¹³⁵ Viz Soukup (pozn. 3), s. 186.

¹³⁶ Viz Lavička (pozn. 1), s. 85.

¹³⁷ Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* (pozn. 8), s. 432.

¹³⁸ Durdík Tomáš – Adámek Jan – Frohlich Jiří – Chotěbor Petr, *Vybrané středověké památky Prácheňska*, Praha, 1998, s. 8.

¹³⁹ Viz Soukup (pozn. 3), s. 186.

severního paláce, který byl v 18. století přestavěn na kasárna, a zřejmě i v přízemí jižního paláce, na jehož místě byla v 19. století postavena budova sladovny.¹⁴⁰

Půdorys hradu se zachoval ze zaměření Antonia Palliardiho z roku 1757 a jeho správnost byla potvrzena i archeologickým průzkumem. Protože přízemní prostory byly využívány především k hospodářským a provozním účelům, nacházely se zde jednodušší portály a jejich interiéry byly plochostropé. Výjimkou byl vstupní průjezd, který byl nejspíše klenutý.¹⁴¹ Do současné doby se z arkádového ochozu dochovala pouze část při západním paláci.¹⁴² [obr. 4] Chodba v přízemí byla zaklenuta křížovou klenbou s terčovými svorníky na profilovaných hruškových žebrech, které vybíhají z osmibokých pilířů.¹⁴³

První patro, sloužící k obytným a reprezentativním účelům, bylo osvětleno velkými gotickými okny a stropy většiny místností tvořily křížové žebrové klenby. Obdobné uspořádání je například na hradě Zvíkov.¹⁴⁴ Budova prvního patra je shodná s většinou hradů vystavěných Přemyslem Otakarem II., ale v případě severního a západního křídla se jedná do určité míry o modifikovanou podobu. Klenutou komnatu a roubenou komoru spojovaly velké sály, součástí obytného patra byly například i prevéty vysunuté nad příkop a přístupné díky chodbičkám překračujících parkán.¹⁴⁵ Spojení jednotlivých místností umožňoval arkádový ochoz, který byl zřejmě zastřešený pultovou střechou, o čemž svědčí prosté krákorce na východním průčelí paláce. V jihozápadním rohu jsou dosud pozůstatky krbové římsy. Je tedy pravděpodobné, že ochoz byl vytápěný. Na nádvoří straně byl totiž ochoz uzavřený zdí a okny.¹⁴⁶ [obr. 5]

Přesné využití prostor ve druhém patře není známo, patrně měly pomocnou obytnou, provozní a obrannou funkci. Díky střílnám, které se zachovaly, lze uvažovat, že prostory mohly být využívány jako skladiště zbraní nebo pokoje pro služebnictvo.¹⁴⁷ Podle starších fotografií se do druhého patra vcházelo venkovním schodištěm vedoucím z arkád. [obr. 6]

Z celého hradu se do současné doby dochovalo pouze západní palácové křídlo s částí arkádového ochozu.¹⁴⁸ [obr. 7] Celé křídlo je podsklepené. Původní ploché stropy byly

¹⁴⁰ Viz Lavička (pozn. 1), s. 85.

¹⁴¹ Ibidem, s. 88.

¹⁴² Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* (pozn. 8), s. 432.

¹⁴³ Viz Poche (pozn. 4), s. 52.

¹⁴⁴ Viz Lavička (pozn. 1), s. 88.

¹⁴⁵ Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* (pozn. 8), s. 432.

¹⁴⁶ Líbal Dobroslav – Muk Jan – Heroutová Marie, *Dle stavebně historického rozboru objektu jádra části historických předměstí města Písku*, Písek, 1967, s. 24.

¹⁴⁷ Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* (pozn. 8), s. 433.

¹⁴⁸ Královské dílo - <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/> [vyhledáno 13.11.2020].

později nahrazeny klenbou. Menší obdélná okna s okoseným ostěním osvětlovala sklepy od západu. Nad sklepy se dodnes nachází dvě etáže s plochými trámovými stropy, které byly dříve přístupné dvěma portály v odlišných úrovních, ze střední části východní stěny západního paláce. Spodní vstup je dnes zazděný, ale horní se zachoval.¹⁴⁹ Tyto prostory se využívaly k provozním účelům, nacházela se zde zřejmě kuchyně, spižírny a sklady.¹⁵⁰

Z prvního patra se dochoval pouze velký sál, dnes nazývaný „rytířský“. Je sklenutý křížovou klenbou se svorníky ve vrcholu a osvětlený velkými okny.¹⁵¹ Původně se do něj vstupovalo z arkádového ochozu portálem ve východní stěně, ale v současné době je sál přístupný malým portálkem v severní stěně. Na jižní stěnu této místnosti kdysi navazovala menší místnost sklenutá křížovou žebrovou klenbou a osvětlená jedním oknem na západní straně.¹⁵² [obr. 8] V přiléhající jihozápadní věži se v prvním patře nacházela další místnost s křížovou klenbou. Obě tyto místnosti zanikly při zřícení věže.¹⁵³

Přesná podoba jižního křídla se nedochovala, známe pouze podobu vnějšího boku paláce z kresby prof. Štěpánka z poloviny 19. století. [obr. 9] Na této straně nebyl palác architektonicky členěný a nacházela se zde pouze malá okénka pod střechou, zřejmě se jednalo o střílny.¹⁵⁴ Z celého arkádového ochozu na vnitřní straně se dochovaly pouze dva náběhy gotických kleneb.¹⁵⁵ [obr. 10] Téměř celé patro jižního paláce tvořila hradní kaple, která byla zbořena v šedesátých letech 19. století.¹⁵⁶ Na místě jižního paláce dnes stojí budova sladovny, v jejíchž sklepech se zachovaly fragmenty původního paláce.¹⁵⁷

Východní křídlo hradu bylo v polovině padesátých let minulého století zbořeno, uprostřed paláce byl průjezd, kterým se vcházelo na nádvoří. V této části paláce byly dvě souběžné řady místností. V jihovýchodní, vnější, části se nacházely tři místnosti, které se až do 18. století využívaly jako radnice. Další obdélná místnost byla na protější straně průjezdu a na vnitřní straně paláce se po obou stranách průjezdu nacházela jedna místnost.¹⁵⁸

¹⁴⁹ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 57.

¹⁵⁰ Kuthan, *Hrad v Písku* (pozn. 9), s. 25.

¹⁵¹ Viz Lavička (pozn. 1), s. 90.

¹⁵² Kuthan, *Stavby písecké huti*, *Umění*, č. 21, 1973, s. 23.

¹⁵³ Viz Lavička (pozn. 1), s. 91.

¹⁵⁴ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 57.

¹⁵⁵ Viz Líbal (pozn. 146), s. 24.

¹⁵⁶ Viz Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 57.

¹⁵⁷ Viz Lavička (pozn. 1), s. 95.

¹⁵⁸ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 58.

Severní křídlo hradu bylo v šedesátých letech 18. století přestavěno na kasárna, dochovala se z něj pouze ta část, která tvoří stěnu rytířského sálu. Na vnitřní straně kasáren se ve vnější zdi, v přízemí a v patře, zachovaly fragmenty původních arkád.¹⁵⁹ [obr. 11 a 12] Nově byla zjištěna existence nedochovaného většího sálu v severním křídle o čtyřech polích křížových kleneb, do kterého se, stejně jako v západním křídle, vstupovalo z arkádového ochozu.¹⁶⁰ Dá tedy se předpokládat, že tento sál byl postaven podle vzoru rytířského sálu. Směrem k západu na něj navazovala menší zaklenutá místnost a prostor v přiléhající věži.¹⁶¹

2.3. Rytířský sál

V prvním patře severního a západního křídla se nacházely velké reprezentační sály, do kterých se vcházelo z arkádového ochozu honosnými portály.¹⁶² Ze severního portálu se dochoval pouze fragment, který lze spatřit z nádvoří v úrovni prvního patra.

V současné době je dochovaný pouze západní sál, do kterého se vstupuje velkým lomeným portálem s nosy.¹⁶³ Ostění portálu je tvořeno hruškovcovými a obloukovými profily. Ve vrcholu záklenku je vepsaný typický motiv otevřeného trojlistu. [obr. 13] Stejný typ portálu byl použit i na jiných stavbách písecko-zvíkovské huti, například na Zvíkově a ve Strakoniciích.¹⁶⁴ Ve starší literatuře se uvádí, že portál byl sestaven z terakotových článků a mělo se jednat o jeden z prvních případů v jižních Čechách, kdy terakota byla využita jako hlavní stavební prvek a nahradila tak náročnou kamenickou práci se žulou.¹⁶⁵ Později Durdík¹⁶⁶ určil, že na stavbu portálu byl použit kámen. Portál byl původně vysoký 3,10 m a široký 1,34 m.¹⁶⁷ Současná podoba je výsledkem stavebních památkových úprav, prováděných v průběhu minulého století, během nichž byl portál zmenšen.¹⁶⁸

¹⁵⁹ Viz Lavička (pozn. 1), s. 94.

¹⁶⁰ Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* (pozn. 8), s. 432.

¹⁶¹ Viz Lavička (pozn. 1), s. 94.

¹⁶² Adámek, *Písek – historický průvodce* (pozn. 11), s. 19.

¹⁶³ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 181.

¹⁶⁴ Viz Lavička (pozn. 1), s. 90.

¹⁶⁵ Kuthan, *Stavby písecké huti* (pozn. 152), s. 28.

¹⁶⁶ Durdík, *Královský hrad v Písku* (pozn. 84), s. 16.

¹⁶⁷ Viz Soukup (pozn. 3), s. 190.

¹⁶⁸ Durdík, *Hrady, zámky, tvrze na Písecku* (pozn. 7), s. 45.

Mimo hlavní vchod se do sálu vstupovalo i dvěma menšími hrotitými portály. Jeden z nich se dodnes nachází na severní straně sálu, je vysoký 2,5 m a široký 0,95 m a slouží jako jediný možný vstup.¹⁶⁹ Stejný portál se nacházel i na protější stěně, ale ten byl později zazděný a z vnitřních prostor sálu není vidět. V současné době ho lze údajně spatřit z vedlejší půdy sladovny, kde se ve zdi nachází pouze polo-segmentový záklenek. Jeho existenci dokládá i plán na přestavbu pivovaru z doby před zřícením jihozápadní věže.¹⁷⁰

Rytířský sál je široký 7,0 m, dlouhý 18,4 m a jeho výška k vrcholu klenby je 6,6 m.¹⁷¹ [obr. 14] Místnost je zaklenuta třemi poli křížové klenby s mohutnými kruhovými svorníky. Na prostředním z nich je znak českého království, dvouocasý stříbrný lev se zlatou korunou na červeném pozadí. [obr. 15] Hruškovcová žebra s náběžnými štítky vycházejí z polygonálních jehlancových konzol s krycími deskami a stranami členěnými vpadlými jehlanci.¹⁷²

Od západu je místnost osvětlována třemi velkými hrotitými okny umístěnými 0,88 m nad úrovní podlahy. Okna jsou široká 1,7 m a po obou stranách špalet jsou kamenné sedilie, vysoké 0,53 m.¹⁷³ [obr. 16] Podle nákresu B. Gruebera¹⁷⁴ měla okna původně jednoduchou kružbu, která se však nedochovala. Okenní kružby měly podobu desky, v níž byly vyříznuty dva úzké sdružené otvory zakončené jeptiškami, a nad nimi se nacházel jednoduchý motiv trojlistu.¹⁷⁵ V současné době okna tvoří jednoduchá výplň z čirého skla, rozdělená na šest dílů. V levé špaletě výklenku jižního okna se místo sedátka nachází dva schody, po kterých se vchází dřevěnými dveřmi na úzké schodiště, původně vedoucího do místnosti v jihozápadní věži.¹⁷⁶ [obr. 17]

Stěny sálu pokrývá fresková výzdoba, jejíž původní podoba se nedochovala. Současný stav odpovídá přemalbě z počátku minulého století. Jedná se o soubor církevní a světské tematiky, doplněné o galerii erbů. Výjevy jsou umístěny vždy v horní části klenebního pole, spodní část stěny zakrývá červeně malovaný závěs.

¹⁶⁹ Viz Soukup (pozn. 3), s. 190.

¹⁷⁰ Durdík, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě* (pozn. 6), s. 181.

¹⁷¹ *Restaurátorská zpráva rytířského sálu z roku 1974*.

¹⁷² Viz Lavička (pozn. 1), s. 90.

¹⁷³ Viz Soukup (pozn. 3), s. 190.

¹⁷⁴ Viz Grueber (pozn. 15), s. 11.

¹⁷⁵ Viz Královské dílo (pozn. 148), [vyhledáno 28.12.2020].

¹⁷⁶ Viz Lavička (pozn. 1), s. 90.

Freska na jižní stěně, proti vchodu, je nejvíce poškozená. Nachází se zde zbytky jakési architektury. Znázorňovala arkádový trůn, na kterém byl vyobrazen sedící český král Vladislav II Jagellonský.¹⁷⁷ Na západní stěně se mezi okny nachází postavy pěti panovníků, kteří vládli v 15. století. Jedná se o francouzského krále Karla VII., neznámého panovníka. V nedávné době byl identifikován jako pomoranský vévoda Bohuslav X.¹⁷⁸ Uprostřed je český král Jiří z Poděbrad, vedle něj polský král Kazimír IV. a v posledním poli je postava českého krále Ladislava Pohrobka. Na severní stěně nad vchodem do sálu je bitevní scéna, nejspíše se jedná o bitvu o město. Na východní straně výzdoba začíná vyobrazením s turnajovou scénou před městem. Dále jsou zde dva výjevy s církevní tematikou. Nad původním hlavním vchodem je umístěna freska s motivem Kalvárie s erby donátorů, a druhá představuje Klanění Tří králů. Po stěnách sálu je rozmístěn soubor erbů rytířských a šlechtických rodů, které vlastnily majetek v jihozápadních Čechách.¹⁷⁹ [obr. 18]

Stejně jako fresky, tak ani podlaha se nedochovala. Pochází z období rekonstrukce sálu.¹⁸⁰ Její složitá schémata vhodně doplňovala slavnostní interiéry hradu.¹⁸¹ Na dlaždicích byli gryfové, lvi a orlice v různých obměnách, podle časového období jejich vzniku.¹⁸² Některé byly lemovány cizojazyčnými nápisy, jejichž text oslavoval českého krále, například dlaždici s figurou lva doplňoval nápis: „*LEB. PIN. ICH. KENANT. MICH. TREIT. DER. CVNENC. VAN. PEHEM. LANT*“.¹⁸³ Tento nápis v překladu znamená: „*Lvem mě nazývají, králové české země mě nosívají*“.¹⁸⁴

Rytířský sál píseckého hradu je jednou z mála dochovaných prostor vrcholné gotiky a vypovídá o vysokých požadavcích zadavatele a velké zručnosti řemeslníků. Jednou z možností využití tohoto prostoru mohly být různé slavnosti a státní jednání, které se zde s největší pravděpodobností odehrávaly během doby, kdy Přemysl Otakar II. pobýval v Písku.¹⁸⁵

¹⁷⁷ Adámek, *Písek – historický průvodce* (pozn. 11), s. 19.

¹⁷⁸ Czechowicz Bogusław, Štětínský vévoda králem? K identifikaci postavy panovníka ve velkém sále píseckého hradu z roku 1479, in: *Prácheňské muzeum v Písku: zpráva o činnosti za rok 2020*, Písek, 2021, s. 83.

¹⁷⁹ Adámek, *Písek – historický průvodce* (pozn. 11), s. 20.

¹⁸⁰ Ibidem, s. 19.

¹⁸¹ Kuthan, *Stavby písecké huti* (pozn. 152), s. 27.

¹⁸² Nechvátal Bořivoj, Raně středověké dlaždice v Čechách, in: *Památky archeologické XLI*, 1970, s. 587.

¹⁸³ Viz Lavička (pozn. 1), s. 90.

¹⁸⁴ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 63.

¹⁸⁵ Kuthan, *Stavby písecké huti* (pozn. 152), s. 27.

2.4. Rekonstrukce zaniklých místností

Tato část práce bude pouze teoretická a založená na pramenech, neboť se zmíněné prostory již nedochovaly a neexistuje ani žádná fotodokumentace. Jediným zdrojem, o který se lze opřít, je studie B. Gruebera.¹⁸⁶ Ten měl možnost nahlédnout do části prostor hradní kaple a „královské“ místnosti v jižním paláci ještě před jejich zánikem. Avšak ani z jeho popisu nelze určit přesnou podobu a půdorys místností. Existenci místnosti v severním křídle zaznamenal pouze L. Křivánek,¹⁸⁷ který se na základě zkoumání pokusil nastínit její přibližnou podobu a funkci.

U jednotlivých místností se pokusím i o jejich rekonstrukci na základě podobnosti s jinými objekty a na základě pramenů, které se dochovaly. Na příkladech kaplí se pokusím poukázat na jakýsi vzor opakující se ve všech kaplích vystavených Přemyslem Otakarem II. v různých drobnějších obměnách.

2.4.1. Hradní kaple

Hradní kaple ve druhé polovině 13. století představovaly nejkrásnější a nejnáročněji zpracovaný prostor celého hradního areálu. Ve většině případů se jednalo o obdélné, jednodlné prostory s polygonálním závěrem. Tyto prostory byly součástí šlechtických dvorů a sloužily k reprezentaci majitele hradu.¹⁸⁸

Dvorské kaple mají svůj vzor na francouzských hradech. Nacházíme je nejen v Čechách a na Moravě, ale i v okolních zemích, například v Rakousku a Uhrách. V Rakousku je rozvoj hradních kaplí spojován s postavou panovníka Leopolda VI., který se zúčastnil křížové výpravy, během níž musel projít značnou část Francie. Později se tyto francouzské vzory projeví například při stavbě opevnění v Hainburgu na Dunaji nebo také při stavbě kaple v Klosterneuburgu. V Uherském království šířil kontakty navázanými prostřednictvím sňatků, a i zde se tedy můžeme setkat s ohlasy francouzské gotiky 12. a 13. století.¹⁸⁹

¹⁸⁶ Viz Grueber (pozn. 15).

¹⁸⁷ Viz Křivánek (pozn. 20).

¹⁸⁸ Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 28.

¹⁸⁹ Záruba, *Hradní kaple I. doba přemyslovská* (pozn. 16), s. 81.

Do Čech se tyto vlivy mohly dostat díky obchodním stezkám, které byly v období středověku velice oblíbené a procházely všemi důležitými městy. Druhý způsob šíření této architektury byl pomocí mnišských řádů. Jedním z nich, který údajně ovlivnil celkový projev písecko-zvíkovské huti a podepsal se na podobě většiny staveb jižních Čech, byl tzv. cistercko-burgundský styl.¹⁹⁰ Většinu českých a moravských staveb lze odvodit od tohoto slohu, jehož východiskem byla podle Kuthana¹⁹¹ zřejmě severofrancouzská katedrální architektura pozdního 12. století. Tento sloh se měl šířit z Francie přes Burgundsko, Švábsko a v mírně pozměněné podobě se objevil i v Rýně. Do Českých zemí se tedy mohl dostat přes rakouské prostředí díky vlivům a umělcům Podunajské školy.¹⁹²

Inspiraci pro podobu hradní kaple v Písku a Zvíkově můžeme nalézt v pařížské kapli Sainte-Chapelle, kdy bývá poukazováno na vizuální podobnost prvního patra kaple. Sainte-Chapelle byla vystavena v první polovině 13. století a jedná se o obdélnou stavbu, tvořenou čtyřmi klenebními poli a sedmibokým závěrem.¹⁹³ Stěny jsou rozděleny do dvou pásů. Horní pás je tvořen patnácti hrotitými okny oddělenými sloupky a spodní část je zdobena slepými arkádami se sediliemi. Toto členění interiéru je typické pro téměř všechny stavby Přemysla Otakara II. v Českém království.

Písecká kaple byla zabudována do hradního jádra a přímo navazovala na obytnou část.¹⁹⁴ Údajně byla zbudována koncem 50. až počátkem 60. let 13. století Přemyslem Otakarem II.¹⁹⁵ Nacházela se v prvním patře jižního křídla hradu. Dalo se do ní vstoupit z arkádového ochozu nebo z královské místnosti, která byla situována v jihozápadním rohu jižního paláce.¹⁹⁶ Později byla, spolu s jižním palácem, rozebrána po zřícení nárožní věže do řeky.¹⁹⁷ Do dnešní doby se z celého jižního křídla píseckého hradu dochovaly

¹⁹⁰ Viz Lavička (pozn. 1), s. 273.

¹⁹¹ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 185.

¹⁹² Ibidem, s. 185.

¹⁹³ Sainte-Chapelle - <https://en.parisinfo.com/paris-museum-monument/71380/Sainte-Chapelle> [vyhledáno: 2. 2. 2022].

¹⁹⁴ Záruba František, Kaple a její úloha v rámci hradního areálu na příkladech z Čech a Moravy, in: *Středověké hrady na Slovensku – život, kultura, společnost*, Bratislava, 2017, s. 104.

¹⁹⁵ Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 97.

¹⁹⁶ Viz Grueber (pozn. 15), s. 10.

¹⁹⁷ Pavlín Jan, *Archeologie hradu pánů Přemysla Otakara II. v Jižních Čechách* (diplomová práce), 2014, s. 32.

pouze fragmenty, nacházející se na vnější zdi, v přízemí jižního paláce. Jedná se o zbytky konzol vystupujících z fasády.¹⁹⁸

Prostor kaple a vedlejší „královskou“ místnost měla podle Záruby¹⁹⁹ i Grueberova nákresu spojit menší prostora, kterou lze považovat za předsíň. Podobnou hradní dispozici můžeme nalézt například na hradě Zvíkov, Housce, Bezdězu a Křivoklátu.²⁰⁰

Podoba samotné kaple není zachycena na žádném dobovém vyobrazení. Jediný dochovaný popis a nákres můžeme nalézt ve spisu B. Gruebera z roku 1861, který kapli viděl a zakreslil ještě před jejím rozebráním.²⁰¹ Podle něj se mělo jednat o obdélný prostor, sklenutý křížovou klenbou s chórovým závěrem, který tvořily tři strany osmiúhelníku.²⁰² Kaple měla být 45'²⁰³ dlouhá a 21' široká, to znamená 13,7 m dlouhá a 6,4 m široká, to by znamenalo, že byla vystavěna v měřítku dva ku jedné.²⁰⁴ V závěru chóru měla být šířka 9', což by určovalo, že jedna plocha v závěru byla široká 2,7 m.²⁰⁵

Kaple měla být sklenuta žebrovými klenbami a oproti zbylým částem hradu, kromě královské místnosti, byla bohatě zdobena. Podle Kuthana²⁰⁶ zde měl být použit rostlinný dekor, ale o tom není žádný přímý důkaz. K rostlinné dekoraci se přiklonil i Soukup,²⁰⁷ podle nějž měla být klenební pole ve středu zakončena okrouhlými svorníky, které vycházely z konzol zdobených listovým dekorem.²⁰⁸ Takovýto svorník i konzola s listovým dekorem se sice nachází v Grueberově spisu, ale není v něm specifikováno, odkud přesně pocházely. [obr. 19] Je tedy možné, že mohly pocházet ze zaniklé královské místnosti, která byla také umístěna v jižním křídle hradu.²⁰⁹

Stěny kaple byly rozděleny na dvě části. V horní se nacházel pás oken tvořený třemi gotickými okny na jižní stěně, spodní část byla členěna sedíliemi, podobnými těm, které se nachází například na hradě Zvíkov, Houska nebo Bezděz.²¹⁰ Horní zakončení

¹⁹⁸ Zprávy o schůzkách archeologického sboru Musea kr. Českého, *Památky archeologické a místopisné*, Praha, 1861, s. 179.

¹⁹⁹ Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 134.

²⁰⁰ Ibidem.

²⁰¹ Viz Grueber (pozn. 15), s. 10.

²⁰² Viz Poche (pozn. 4), s. 52.

²⁰³ jednotky = stopy.

²⁰⁴ Viz Soukup (pozn. 3), s. 186.

²⁰⁵ Jednotky.cz <https://www.jednotky.cz/delka/stopa?hodnota=45> [vyhledáno 30.3.2021].

²⁰⁶ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 63.

²⁰⁷ Viz Soukup (pozn. 3), s. 186.

²⁰⁸ Ibidem.

²⁰⁹ Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 134.

²¹⁰ Viz Lavička (pozn. 1), s. 96.

jednotlivých sedilí měla podobu trojlistů, ve spodní části otevřené. Byly usazené na kalichových hlavicích, které byly dole zúžené a prstencem oddělené od válcových dřívů.²¹¹ Sedilie byly vyplněny slepými arkádami.²¹² Ve cviklech, mezi jednotlivými oblouky byly podle Grueberova²¹³ nákresu umístěny malé rozety vyplněné motivy čtyřlístu. [obr. 20]

Zde však Lavička²¹⁴ poukázal na neshody v datování soklové části sedilí a horním členění záklenků spolu s prolamovanými trojlisty ve cviklech mezi nimi. Podle něj byla spodní část zhotovena v době výstavby Přemyslem Otakarem II., ale horní členění typem a propracovaností spadá spíše až na konec 14. století. To by poukazovalo na zásadní stavební úpravy kaple provedené za vlády Václava IV. Další možností může být Grueberova nepozornost, kdy v nákresu při pokusu o rekonstrukci, spojil dva časově nesouvisející úlomky do jednoho celku.²¹⁵

Kaple byla zřejmě mistrně zdobena sochařským i malířským uměním.²¹⁶ Podle Soukupa²¹⁷ a Grueberova nákresu se v lichých arkádách měly údajně nacházet postavy světců a světic, podobně jako je tomu například v hradní kapli na Zvíkově. Podle Záruby²¹⁸ spadá datace obou kaplí do stejného časového období a obě stavby byly vybudovány písecko-zvíkovskou stavební hutí.²¹⁹

Písecké hradní kapli nebyla po delší dobu věnována větší pozornost. Jediný, kdo kapli popsal a zakreslil její částečnou podobu, jak již bylo řečeno, byl prof. Bernhard Grueber. Jeho popis byl pozdějšími badateli přijat jako pravdivý a správný, a to až do roku 2016, kdy se její problematikou zabýval Lavička.²²⁰

Na základě Grueberova strohého popisu si nelze představit, jak mohl celý prostor kaple včetně sochařské a malířské výzdoby přesně vypadat. Nedochovala se ani žádná dobová vyobrazení nebo popisy, se kterými bychom jej mohli porovnat. Abych si zachovala

²¹¹ Kuthan, *Hrad v Písku* (pozn. 9), s. 38.

²¹² Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 134.

²¹³ Viz Grueber (pozn. 15), s. 11.

²¹⁴ Viz Lavička (pozn. 1), s. 96.

²¹⁵ Ibidem.

²¹⁶ Durdík, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů* (pozn. 8), s. 423.

²¹⁷ Viz Soukup (pozn. 3), s. 186.

²¹⁸ Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 99.

²¹⁹ Viz Soukup (pozn. 3), s. 186.

²²⁰ Viz Lavička (pozn. 1), s. 96.

kritický odstup, rozhodla jsem se pro komparaci „Grueberovy kaple“ s dalšími hradními kaplemi, vytvořenými v období Přemysla Otakara II, které se písecké kapli vizuálně a typologicky podobají. Zaměřila jsem se na hradní kaple na Zvíkově, Housce, Bezdězu a Křivoklátu.

Nejblíže k Písku má kaple na **Zvíkově**, která se datuje přibližně do 50. let 13. století, a nachází se v prvním patře v jihovýchodním nároží paláce.²²¹ Do kaple se vchází malou předsínkou z arkádového ochozu, kde je umístěn gotický portál. V jeho tympanonu se částečně zachovala sochařská výzdoba, jež znázorňuje Trůnící Madonu korunovanou dvěma anděly a postavy klečících králů v rozích.²²² Z této předsíně se vystupuje po schodišti na emporu, která se nachází v západní části kaple. [obr. 21]

Prostor kaple je obdélný, 12 m dlouhý a 6 m široký, s původní křížovou klenbou. Na východní straně je zakončen rovnou stěnou.²²³ Stěny kaple jsou rozděleny do dvou částí. Horní etáž je na jižní a východní straně prosvětlena vysokými okny. Celou spodní část obíhají slepé arkády se sediliemi, které tvoří oblouky s vespod otevřenými trojlísty. [obr. 22] Tyto slepé arkády jsou téměř totožné s píseckou kaplí v Grueberově nákresu. V severozápadním rohu kaple se vedle sanktuáře nachází portál vedoucí do vedlejší místnosti, která sloužila jako sakristie. Ta je zaklenuta dvěma poli křížové klenby vycházející z konzol s podobou lidských hlav. Na stěnách se částečně dochovala i malířská výzdoba. [obr. 23 až 25]

Téměř všechny stěny kaple zdobí fresková výzdoba pocházející ze třetí čtvrtiny 15. století, která se nachází v jednotlivých klenebních polích. V horní etáži je rozdělena do dvou pásů pod sebou. Ve spodní části ji tvoří postavy světců a světic v arkádách.²²⁴ [obr. 26] Nachází se zde například výjevy Zvěstování Panně Marii, Klanění Tří králů, Mučení Krista, Trním korunování a Ukřižování. Na klenbě u východní strany kaple je na svorníku vyobrazena hlava Ježíše Krista a okolo něj jsou rozmístěny atributy čtyř evangelistů s nápisovými páskami. [obr. 27] V jednotlivých arkádách se nachází postavy světců a světic. Na východní stěně jsou postavy sv. Kryštofa, sv. Mikuláše a sv. Václava v nadživotní velikosti a nad nimi jsou umístěny dva erby. [obr. 28] Na základě blízkosti

²²¹ Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 119.

²²² Viz Lavička (pozn. 1), s. 49.

²²³ Viz Soukup (pozn. 3), s. 412.

²²⁴ Durdík, *Vybrané středověké památky Prácheňska* (pozn. 138), s. 22.

obou objektů a stejné stavební huti, která zde působila, je více než pravděpodobné, že stejné či podobné rozdělení výmalby bylo využito i v písecké kapli.

O něco mladší kaple, datovaná přibližně do konce 60. let 13. století, se nachází na hradě **Houska**.²²⁵ Kaple je umístěna v přízemí na východním konci severního paláce a její současná podoba je ovlivněna renesančními přestavbami, avšak v jejím interiéru byla objevena původní gotická výzdoba.²²⁶ Dnes se do kaple vstupuje renesančním portálem přímo z nádvoří. Podle M. Konopásky²²⁷ se ale původně nacházela v úrovni prvního patra, jako je tomu na hradě Zvíkov, Křivoklát a jak tomu bylo i v Písku. Podle něj došlo v průběhu minulého století k „zasypání“ nádvoří do úrovně prvního patra hradu.

Na západní stěně je umístěna empora, která je dnes tvořena pouze dřevěnou konstrukcí. [obr. 29] Vchází se na ni pomocí původního točitého schodiště v severozápadním rohu kaple, ale podle zazděného portálu se na ni dříve zřejmě dalo vstoupit i z ochozu na nádvoří. Prostor kaple je obdélný, 9,4 m dlouhý a 4,6 m široký, zakončený třemi stranami osmiúhelníku.²²⁸ Stěny kaple jsou rozděleny do dvou částí. V horní části jsou na severní a východní straně umístěna velká gotická okna. Spodní část je zdobena slepými arkádami se sediliemi tvořenými oblouky s vespod otevřenými trojlísty.²²⁹ V prostoru kněžiště na východní stěně se zachovaly slepé arkády se zbytky sloupků, které členily jednotlivá pole. Jižní i severní stěna kněžiště je členěna slepými arkádami tvořenými dvojicí oblouků bez sloupků uprostřed. [obr. 30]

Téměř celý obvod kaple zdobí původní fresková výmalba. [obr. 31] Nachází se zde například postava archanděla Michaela, sv. Kryštofa, dále výjevy Zvěstování Panně Marii, Bičování Krista a za oltářem na východní stěně je vyobrazena Kalvárie. Tyto výjevy doprovází postavy světců, které se nachází na bočních stěnách kaple. To, že sedilie byly zřejmě také malířsky zdobeny, dokazuje, že ve dvou z nich byly nalezeny busty ženských postav a v jedné pouze její fragmenty. [obr. 32] Zvláštní tematiku znázorňuje freska nad vchodem na točité schodiště vedoucí na emporu. Jedná se o postavu kentaura, který napnutým lukem míří na člověka stojícího vedle něj. [obr. 33] Malířská výzdoba

²²⁵ Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 99.

²²⁶ *Ibidem*, s. 135.

²²⁷ Děkuji p. kastelánu Miroslavu Konopáskovi, za užitečné informace k architektonickému řešení nádvoří hradu, které bylo v roce 1658 v rámci stavebních úprav navrženo di úrovně prvního patra.

²²⁸ Vlastní měření.

²²⁹ Záruba, *Hradní kaple v Čechách* (pozn. 17), s. 99.

kaple se svou tematikou i typologií postav velmi podobá hradní kapli na Zvíkově a v Písku.

Další zachovanou kaplí z období posledních Přemyslovců je hradní kaple na **Bezdězu**, jejíž vznik se datuje zhruba do 70. let 13. století.²³⁰ Kaple je umístěna na skalním výběžku ve východní části hradu a na zbytek paláce je napojena pouze západní stěnou.²³¹ Do kaple se vstupuje po schodech z nádvoří gotickým portálem, v jehož tympanonu je vyobrazen strom života. [obr. 34] Kaple má podobné dispoziční řešení jako kaple na hradě Houska a ostatních objektech s tím rozdílem, že v úrovni prvního patra se nachází ochoz obíhající celý obvod kaple. Je osvětlován velkými gotickými okny a vstupuje se na něj z empory. Mohl sloužit jak pro sledování církevních obřadů, tak i jako strategický a obranný prostředek pro hradní hlídky.²³² Empora se nachází na západní straně kaple a vstupovalo se na ni pomocí točitého schodiště přímo z kaple. Další vstup vedl z vedlejší místnosti navazujícího paláce. [obr. 35] Poslední přístup na emporu nejspíše vedl z pavlače, která byla umístěna v prvním patře a vedla po celé délce paláce.

Vnitřní prostor kaple je obdélný, 13 m dlouhý a 4,2 m široký, zakončený třemi stranami osmiúhelníku.²³³ Stěny jsou rozděleny do dvou částí. Vrchní část je osvětlena vysokými gotickými okny, která údajně nebyla zasklena a spojovala tak vnitřní prostor s ochozem. Téměř celá spodní etáž je členěna sloupy na jednotlivá pole. Vyplňují ji slepé arkády se sediliemi, které jsou tvořené oblouky s vespod otevřenými trojlisty. [obr. 36] Na sloupy navazují hlavice konzol s rostlinnými motivy, ze kterých vybíhají jednotlivá klenební pole. [obr. 37] Některé konzoly se podobají té, kterou zakreslil Grueber u písecké kaple.

Před prostorem kněžiště se na severní straně nachází vstup do sakristie. Tvoří jej gotický portál s tympanonem, na kterém je vyobrazena ještěrka na růžovém keři. [obr. 38 a 39] Vedle sakristie se nachází slepá arkáda tvořená třemi oblouky a vstupní portál, kterým se do kaple vstupuje z nádvoří. Na protější stěně se nachází výklenek s valenou klenbou, kde je umístěna lavice. Vedle něj je stěna zdobená slepou arkádou s pěti oblouky. V prostoru pod emporou jsou dveře vedoucí k točitému schodišti. Malířská výzdoba

²³⁰ Ibidem.

²³¹ Líbal Dobroslav, Rezidenční kaple vrcholného a pozdního středověku v Čechách, in: *Dvorské kaple*, Praha, 2003, s. 411.

²³² Vojkovský Rostislav, *Bezděz: hrad nedaleko Máchova jezera*, Hukvaldy-Dobrá, 2012, s. 19.

²³³ Vlastní měření.

kaple se bohužel nedochovala, ale je více než pravděpodobné, že kaple byla také malířsky zdobena.

Posledním příkladem je hradní kaple na **Křivoklátu**, jejíž současný vzhled odráží podobu z konce 15. století po stavebních úpravách krále Vladislava II. Jagellonského. Avšak její vznik se datuje do třetí čtvrtiny 13. století, a první písemný záznam pochází z roku 1287.²³⁴ Vstup do kaple se nachází v prvním patře jihovýchodní části hradu a vstupuje se do ní pomocí malého balkónu, na který se vchází ze schodiště ze západního paláce. [obr. 40] Prostor kaple je obdélný, 18,4 m dlouhý a 5,9 m široký, zakončený třemi stranami osmiúhelníku.²³⁵ Kaple je rozdělena do dvou částí. Vrchní část je větší, jednotlivá klenební pole vychází z přepychově zdobených konzol se sochami světců. Spodní část zdobí slepé arkády se sediliemi, tvořené vespod otevřenými trojúhelníky a uprostřed spojené stáčenými sloupky. Na vrcholcích trojúhelníků jsou umístěny fiály s kraby. [obr. 41]

V prostoru kněžiště je severní a východní zeď bez oken a ve spodní části je vstup do sakristie. Obě boční stěny jsou ve spodní části členěny širokými slepými arkádami tvořenými trojúhelníky, které jsou rozdělené stáčenými sloupky s rostlinnými motivy. [obr. 42]

Na západní stěně je umístěna empora, kterou tvoří malý vystouplý balkon a vchází se na ni malým točitým schodištěm umístěným ve výklenku v jihozápadním rohu kaple. Další vstup vedl z vedlejší místnosti, která se nachází ve druhém patře západního paláce. Kaple je v prostoru pod emporou zaklenuta pozdně gotickou hvězdicovou klenbou, která vychází z raně gotických konzol. Jedna z těchto konzol je zdobena vegetabilními vzory a je velmi podobná konzolám na ostatních objektech i Grueberovu nákresu. [obr. 43] Podle Záruby²³⁶ by tyto konzoly mohly pocházet zhruba ze třetí čtvrtiny 13. století. Je tedy možné, že se zde původně nacházela předsíň kaple, čemuž by nasvědčovalo i to, že tento prostor je širší než samotná loď. Stěna, která by se zde v tom případě nacházela, by mohla být zdobena portálem s tympanonem, jako je tomu u hradní kaple na Zvíkově a Bezdězu.

²³⁴ Záruba, *Hradní kaple I. doba přemyslovská* (pozn. 16), s. 144.

²³⁵ Vlastní měření.

²³⁶ Záruba, *Hradní kaple I. doba přemyslovská* (pozn. 16), s. 147.

Na příkladech těchto vybraných objektů jsem chtěla poukázat na jakýsi vzor, který se opakuje u všech hradních kaplí, vystavěných v období vlády Přemysla Otakara II. Díky komparaci si můžeme vytvořit určitou hypotetickou představu, jak mohla kaple v Písku přibližně vypadat.

Všechny kaple, s výjimkou Bezdězu a Křivoklátu, se nachází v prvním patře, přímo navazují na zbytek hradního komplexu a vstupuje se do nich z arkádového ochozu. Kaple na Bezdězu se nachází na vyvýšeném skalním výběžku a vchází se do ní pomocí schodů přímo z nádvoří. Na Křivoklátu je kaple sice umístěna v prvním patře, ale vstupuje se do ní přes malý balkón ze schodiště v západním paláci. Původně se zde nejspíše nacházela menší předsín, která byla později během stavebních úprav otevřena do prostoru kaple.

Všechny zmíněné kaple mají obdélný půdorys. Velikost kaplí na Zvíkově, Housce a v Písku jsou v měřítku dva ku jedné, kdy je jejich délka dvojnásobná jejich šířce. Toto měřítko neplatí pro kapli na Bezdězu, ale to může být dáno i tím, že zde byl zaměřen pouze vnitřní prostor kaple bez ochozu. Kaple na Křivoklátu zase byla přestavěna a její původní rozměry neznáme.

Kaple, s výjimkou Zvíkova, jsou v prostoru kněžiště zakončeny polygonálním závěrem, který tvoří tři strany osmiúhelníku. Hradní kaple na Zvíkově je v prostoru kněžiště zakončena plochou zdí. Kaple na Zvíkově a Bezdězu jsou zaklenuty křížovou klenbou o dvou polích, zbylé prošly přestavbou. Klenbu na Křivoklátě tvoří síťová klenba o třech polích s hvězdicovým závěrem z období pozdní gotiky. Kaple na Bezdězu má sice stejný půdorys jako ostatní, ale navíc se v úrovni horní etáže nachází ochoz. Původní klenba kaple na hradě Houska se bohužel nedochovala. V současné době se zde nachází klenba renesanční.

Vnitřní uspořádání kaplí je u všech téměř identické. Jejich stěny jsou rozděleny na dvě etáže po vzoru francouzských katedrál. V horní části se v různém počtu a uspořádání nachází pásy vysokých a úzkých gotických oken, spodní část vyplňuje trpasličí galerie slepých arkád tvořená sediliemi s vespod otevřenými trojlisty. Sloupky a další jednotlivé detaily se odlišují, ale to může být dáno i tím, že kaple nevznikly ve stejné době a je mezi nimi rozdíl i několika desetiletí. To je dobře vidět u kaple na Křivoklátu, která je nejmladší. Zde jsou sedilie tvořeny vespod otevřenými trojúhelníky, sloupky jsou stáčené a doplněné o rostlinný dekor. [obr. 44]

Sochařská výzdoba se nejlépe dochovala v kapli na hradě Bezděz, kde se zachovaly některé původní hlavice sloupů s rostlinným dekorem, které se nachází nejenom v kapli, ale i v dalších obytných částech hradu. Dále se zde zachovaly dva portály s tympanony s motivem ještěrky na keři a stromu Života.

Podobně tomu je i v kapli na Zvíkově, kde se dochovaly hlavice s geometrickými i rostlinnými dekory. Sochařská výzdoba tympanonu na vstupním portálu je sice silně poškozena, ale stále se zde dá určit hlavní motiv Trůnící Madony. Kaple na Křivoklátu je sice nejvíce zdobená, ale jedná se až o pozdější úpravy. Jediná sochařská část, která by se v tomto porovnání mohla použít, je konzola, která se nachází v prostoru bývalé předsíně. Na hradě Houska se sochařská výzdoba bohužel nedochovala.

Malířská výzdoba se dochovala pouze na hradě Zvíkov a Houska. Fresky na Zvíkově vyplňují téměř všechny stěny kaple. V horní etáži jsou řazeny do dvou pásů pod sebou, nachází se zde jednotlivé biblické výjevy a spodní etáž vyplňují slepé arkády, kde jsou vyobrazeny postavy světců a světic.

Druhá kaple s dochovanou výmalbou se nachází na hradě Houska. Její fresková výmalba byla po dlouhá staletí skryta pod renesanční přemalbou a až ve 20. letech 20. století byla znovu objevena. Díky tomu se zachovala v nepozměněné původní podobě. Zde, stejně jako na Zvíkově, je výmalba v horní etáži rozdělena do dvou, a někde dokonce i do tří pásů pod sebou. Ve spodní části stěny se jedná o busty postav vyplňující slepé arkády.

V obou případech zde můžeme nalézt motivy jako je Zvěstování Panně Marii, Bičování Ježíše Krista, výjev Kalvárie a další. Dále jsou zde zastoupeny postavy světců a světic, které jsou jak v nadživotních velikostech na stěnách kaple, tak i menší, které vyplňují jednotlivé arkády.

Na základě Grueberova popisu a srovnání s příklady hradních kaplí postavených za Přemysla Otakara II. lze s určitou mírou pravděpodobnosti rekonstruovat hypotetickou podobu písecké kaple. Nacházela se v prvním patře jižního paláce a byla přístupná z arkádového ochozu. Na západní straně byla spojena s malou místností, která mohla sloužit jako předsín, a spojovala kapli se zbytkem hradního komplexu.

Kaple měla obdélný půdorys, který by odpovídal měřítku dva ku jedné. Byla zaklenuta dvěma poli křížové klenby a v závěru zakončena třemi stranami osmiúhelníku. Západní

stěnu zřejmě tvořila empora přístupná pomocí točitého schodiště přímo z prostoru kaple nebo z předsíně.

Interiér kaple byl rozdělen na horní a spodní etáž, kdy horní část byla osvětlena na východě jedním a na jihu dvěma vysokými gotickými okny. Ve spodní části se nacházela trpasličí galerie slepých arkád tvořená sediliemi s vespod otevřenými trojlísty. Sochařská výzdoba kaple byla s největší pravděpodobností doplněna o rostlinné motivy. Kaple byla zdobena i malířsky. Fresky v horní etáži se nacházely v několika pásech pod sebou a ve spodní části ji tvořily postavy, které vyplňovaly slepé arkády. Hradní kaple v Písku je tak dnes ztraceným příkladem vyspělé úrovně tohoto druhu sakrální architektury, který organicky zapadá do prostředí písecko-zvíkovské královské huti.

2.4.2. „Královská“ místnost v jižním paláci

Vedle rytířského sálu se na píseckém hradě nacházely dvě menší místnosti, z nichž se ani jedna nedochovala. První se nacházela na severu, měla být menší s valenou klenbou a vykládaná trámy.²³⁷ Druhá se nacházela v jižním paláci a byla sklenuta jedním polem křížové klenby.²³⁸ Podle všeho byla bohatě zdobená malířským i sochařským uměním a měl se zde údajně nacházet krb a možná i převét.²³⁹ Tato místnost se nedochovala, neboť byla stržena po roce 1860 po zřícení vysoké jihozápadní hradní věže.²⁴⁰

Ve středověku byl zřejmě využíván jeden model, podle kterého stavitelská huť budovala hrady v různých obměnách. V době vlády Přemysla Otakara II., kdy místnost měla vzniknout, byl takový vzor použit například na hradě Zvíkov, Houska, Bezděz a dalších hradech.²⁴¹ Na základě tohoto vzoru víme, že k největším reprezentativním komnatám byly zásadně, vždy po obou stranách, připojovány menší místnosti. Nacházela se zde velká síň sklenutá dvěma či třemi poli křížové klenby a vedle ní menší místnost sklenutá jedním polem s krbem a převétem. Na protější straně byla místnost s valenou klenbou vyložená dřevěnými trámy, která bývala údajně využívána především urozenými

²³⁷ Kuthan, *Hrad v Písku* (pozn. 9), s. 38.

²³⁸ Viz Razím (pozn. 14), s. 501.

²³⁹ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 63.

²⁴⁰ Viz Soukup (pozn. 3), s. 186.

²⁴¹ Viz Křivánek (pozn. 20), s. 258.

dámami a jejich dětmi, protože měla být mnohem snáze vytopitelná než ostatní kamenné místnosti na hradě.²⁴²

„Královská“ místnost v píseckém hradu mohla sloužit například jako pracovna hradního pána nebo nějakého vysoce postaveného úředníka, kde mohl přijímat významné osobnosti a vést důležitá jednání.²⁴³ Podle Gruebera mohl být jedním z nich i Jošt I. z Rožmberka, který zde působil jako nejvyšší komorník a pobočník krále Karla IV.²⁴⁴ Ten nechal místnost kolem roku 1360 vymalovat tématy z rodových dějin,

Také to však mohla být ložnice nebo pokoj, kde svůj čas trávily ženy s dětmi během různých slavností odehrávajících se ve vedlejším rytířském sále. V neposlední řadě se mohlo jednat o soukromou kapli, i když tomu by neodpovídaly světské výjevy na výmalbě.²⁴⁵

Podle D. Menclové²⁴⁶ se mohlo jednat sakristii. Tuto tezi podložila tím, že část výjevů v místnosti měla náboženskou tematiku. Avšak tato teorie se mi zdá být velice nepravděpodobná, protože pak by samotná kaple nemohla být orientovaná na východ, jak je zvykem. Královská místnost totiž na východní straně nepřiléhala přímo k hradní kapli, ale mezi nimi se měla nacházet ještě jedna menší předsíň. Její zdivo se dosud zachovalo v suterénu pivovaru.²⁴⁷ Podle Grueberova nákresu byla tato předsíň přístupná, jak z královské místnosti, tak i z arkádového ochozu.²⁴⁸ Je třeba také upozornit, že královská místnost i předsíň byly užší než trakt západního křídla paláce.²⁴⁹

Na základě Grueberova popisu bychom královskou místnost mohli zařadit do souboru, který v dnešní době označujeme pod souhrnným názvem „zelené světnice“. Toto označení se prosadilo v 60. letech 20. století, kdy jej ve svém článku poprvé použil historik umění Josef Krása.²⁵⁰ Jedná se o skupinu profánních výmaleb, které vznikaly v období pozdní gotiky, a pro které je charakteristická světská tematika výjevů a zelená barva nejčastěji doprovázená rostlinnými motivy. Nicméně dnes se tento pojem používá

²⁴² Ibidem.

²⁴³ Vrbová Eliška, *Zelená světnice na zámku Blatná a východiska její výmalby* (diplomová práce), Praha, 2017, s. 70.

²⁴⁴ Bauer Jan, *Rožmberkové – první po králi. Dramatické osudy pánů z Růže*, Řitka, 2020, s. 82.

²⁴⁵ Viz Křivánek (pozn. 20), s. 258.

²⁴⁶ Viz Menclová (pozn. 19), s. 211.

²⁴⁷ Viz Líbal (pozn. 146), s. 22.

²⁴⁸ Viz Grueber (pozn. 15), s. 10.

²⁴⁹ Viz Líbal (pozn. 146), s. 22.

²⁵⁰ Viz Diensbier (pozn. 18), s. 5.

pro celou řadu památek šlechtických i měšťanských nástěnných maleb pozdního středověku, bez ohledu na jejich barevné řešení a často i odlišnou funkci.²⁵¹

Podobu písecké královské místnosti, která měla přináležet k jižní stěně rytířského sálu a měla být se sálem propojena portálem, bohužel neznáme. O její existenci se dozvídáme opět pouze díky krátkému popisu a nákresu půdorysu prof. Gruebera. Stojíme zde tedy před podobným problémem jako u hradní kaple. Nemáme dostatek důvěryhodné literatury, která by existenci této místnosti, její podobu a funkci potvrdila. Později se touto tematikou zabýval L. Křivánek²⁵² a D. Menclová,²⁵³ která ji označila jako „*malovanou komoru (sakristii) vedle sálu*“. Oba však vycházeli z Grueberova popisu a samotné problematice místnosti nevěnovali příliš velkou pozornost.

Na základě Grueberova nákresu půdorysu a řezu prvního patra hradu, si můžeme představit alespoň přibližnou podobu a velikost místnosti. Místnost byla osvětlována pomocí jediného velkého okna na západní stěně, které bylo užší než v rytířském sále.²⁵⁴ [obr. 45] Ostění a zbytky okenní špalety jsou údajně zachovány ve zdi na půdě sousedního domu čp. 133.²⁵⁵ Na půdorysu lze spatřit i vstup, kterým se do místnosti vcházelo z rytířského sálu. Portál je umístěn uprostřed zdi, kde se v rytířském sále, podle starší literatury, nacházela královská postava sedící na trůně. Proto mohl být podle mého názoru vstup umístěn spíše při východní stěně, jako je tomu na protější zdi rytířského sálu, aby se zachovala jeho symetrie a nebyla narušena výmalba. [obr. 46 a 47]

Grueber místnost popisuje jako komnatu přepychově zdobenou malbami a zlacením. Podle něj se mělo jednat o pokoj preceptora. Malby měly částečně znázorňovat dějiny rožmberského rodu a částečně biblické události. Dataci výmalby nemůžeme s přesnou jistotou určit. Nejstarší výjevy měly údajně spadat zhruba do druhé poloviny 14. století a ostatní pak měly pocházet až z konce 15. století.²⁵⁶

Podle Gruebera měla být výzdoba vytvořena na zakázku milovníka umění Jošta I. z Rožmberka kolem roku 1360.²⁵⁷ Zde však vzniká otázka, jak významnou

²⁵¹ Ibidem, s. 22.

²⁵² Viz Křivánek (pozn. 20), s. 258.

²⁵³ Viz Menclová (pozn. 19), s. 211.

²⁵⁴ Viz Lavička (pozn. 1), s. 91.

²⁵⁵ Viz Soukup (pozn. 3), s. 190.

²⁵⁶ Viz Grueber (pozn. 15), s. 10.

²⁵⁷ Ibidem.

zastával funkci a zda byl dostatečně důležitým členem královské družiny, aby si mohl dovolit vymalovat královský hrad svými rodovými dějinami.

Jošt I. z Rožmberka zemřel roku 1369, což by znamenalo, že místnost nechal vymalovat krátce před svou smrtí. První zmínky o něm pochází z roku 1347, kdy se po smrti svého otce zúčastnil korunovace mladého markraběte Karla IV.²⁵⁸ Po svém otci převzal úřad nejvyššího komorníka Českého království a doprovázel družinu Karla IV. na výpravách jako jeho pobočník.²⁵⁹ Ve své funkci vytrval až do roku 1351, kdy jej král úřadu zbavil.²⁶⁰ Je tedy možné, že písecký hrad v rámci své funkce navštěvoval, ale skutečnost, že by tehdejší panovník Joštu I. dovolil, aby si dle svého uvážení nechal vyzdobit druhou nejprestižnější místnost hradu, navíc přímo přiléhající k rytířskému sálu, je velmi nepravděpodobná.

Další otázkou ohledně Grueberovy datace, je rok výmalby 1360, protože v té době Jošt I. již žádný úřad nezastával. Je tedy možné, že se Grueber při dataci výmalby mírně zmýlil. Též se mohlo jednat o jiný výjev, který špatně interpretoval jako rožmberskou historii. Jednalo by se tak o stejný příklad, na který upozornil Lavička²⁶¹ u nákresu kaple. Bohužel ani nevíme, zda Grueber viděl fresku v dokonalém stavu, anebo již pouze její fragmenty, na jejichž základě se pokusil o interpretaci. Samotný Grueber totiž nenapsal, o kterou scénu se přesně jedná, ale pouze, že zde byly zachyceny „...z části výjevy z dějin rožmberského rodu, z části biblické události“.²⁶² Na základě této věty nelze tedy přesně identifikovat o jakou událost se mohlo jednat. V následující části se pokusím nabídnout možná témata, která v místnosti mohla být vyobrazena a lze je zaměnit s rožmberskou historií.

Jednou z nejvýznamnějších událostí týkající se dějin rožmberského rodu, která by zde mohla být vyobrazena, je tzv. „Dělení Růží“. Jedná se o skutečnou historickou událost, kdy Vítek z Prčice před svou smrtí v roce 1194 rozdělil své statky mezi svých pět synů.²⁶³ Aby bylo možné, že Grueber fresku špatně interpretoval a pojil ji s touto událostí, musela by zde být vyobrazena skupina rytířů na koních před městy nebo hrady.

²⁵⁸ Juřík Pavel, *Rožmberkové první po českém králi*, Praha, 2020, s. 43.

²⁵⁹ Viz Bauer (pozn. 244), s. 82.

²⁶⁰ Pánek Jaroslav, *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*. České Budějovice, 2011, s. 40.

²⁶¹ Viz Lavička (pozn. 1), s. 96.

²⁶² Viz Grueber (pozn. 15), s. 10.

²⁶³ Němec Bohumír, *Rožmberkové: životopisná encyklopedie panského rodu*, České Budějovice, 2001, s. 111.

Dále by se na fresce musely nacházet erby s pětilistými růžemi, avšak růže by zde mohly symbolizovat i Pannu Marii.

Druhou možnou výmalbou, kterou by si Grueber mohl na základě tematiky spojit s rožmberským rodem, by mohl být výjev s turnajovou scénou. Postava rytíře by se dala spojit s reálným vyobrazením z pečeti Voka I., pocházející z listiny datované rokem 1262.²⁶⁴ Pokud bychom se skutečně drželi Grueberova popisu a předstírali, že se skutečně mělo jednat o výjev spojený s rožmberským rodem, je tato varianta více pravděpodobná, neboť pečeť s rytířem v různých obdobích používal rod Rožmberků po generace.

Ani u jedné z těchto hypotéz není jisté, že se jedná právě o událost, která byla v místnosti zachycena. Nicméně tyto dvě varianty je možné spojit, jak právě s rožmberským rodem, tak i s obecnou tematikou, která se ve středověku běžně vyobrazovala. Jednotlivé výjevy byly nejspíše doplněny různými rozvilinami, podobnými těm, které se nachází v rytířském sále. Je velice pravděpodobné, že byly ztvárněny v odstínech zelené barvy se zlatými detaily, jak uvádí Grueber.

Sochařskou výzdobu této místnosti si částečně můžeme představit opět díky Grueberovu popisu, kde je vyobrazen svorník tvořený třemi stáčenými listy s trojlistem uprostřed. Dále jsou zde nákresy dvou různých hlavic, z nichž je jedna velice krásně zdobena listy, druhá je pak mnohem skromnější. Je tedy možné, že jak svorník, tak i zdobenější hlavice tvořily hlavní části výzdoby královské místnosti. [obr. 48]

Stejně jako tomu bylo u kaple, tak ani královské místnosti nebyla věnována větší pozornost. Na základě Grueberova strohého popisu nelze určit podobu místnosti a nedochovaly se ani jiné zdroje, ze kterých by se podoba a funkce místnosti dala určit. Jak přibližně mohla královská místnost vypadat a jak mohla být v prostoru hradu zakomponována, můžeme do jisté míry určit na základě podobnosti s jinými objekty, vytvořenými ve stejné době stejnou stavební hutí.²⁶⁵ Proto podobně jako u kaple, i zde představím několik místností z jiných objektů, které se do dnešní doby dochovaly, a kterým by se písecká místnost mohla vizuálně a typologicky podobat. Zaměřila jsem se

²⁶⁴ Viz Pánek (pozn. 260), s. 29.

²⁶⁵ Viz Křivánek (pozn. 20), s. 258.

především na tzv. „Taneční sál“ na hradě Zvíkov, „Zelenou světnici“ na hradě Houska a o něco mladší místnost na Blatné.

Jednou z nejbližších paralel, jak mohla královská místnost v Písku vypadat, je na hradě **Zvíkov**. Zde se mezi Hlízovou věží a rytířským sálem zachovala menší místnost, dnes nazývaná jako „Taneční sál“ nebo také „Kurfiřtská síň”.²⁶⁶ Tu s rytířským sálem spojuje malá úzká komora s valenou klenbou.

Taneční sál je sklenut jedním polem křížové klenby vybíhající z konzol v rozích místnosti a s kruhovým svorníkem v ose. Má nepravidelný kosodélný půdorys. Na západní straně je velké dvojdílné okno a v jeho špaletě jsou po obou stranách umístěny sedilie.²⁶⁷ [obr. 49 a 50] Krb, nacházející se v severozápadním rohu, byl do místnosti přistavěn dodatečně až v období pozdní gotiky.²⁶⁸ Na dymníku je mezi rozvilinami umístěna postava nahé ženy s lukem. [obr. 51] Celá místnost je zdobena freskami pocházejícími z konce 15. století.²⁶⁹ Jsou zde různé rozviliny a na východní stěně je vyobrazena taneční zábava ztvárněna pěti tanečními páry a dvěma hudebníky na pódiu. Nad tanečním veselím jsou umístěny čtyři postavy králů se svými erby. [obr. 52]

Na základě podobnosti místností i jejich rozložení v rámci struktury hradu lze předpokládat, že podobně tomu tak mohlo být i v Písku. S tím rozdílem, že v píseckém hradě královská místnost navazovala přímo na prostor rytířského sálu, kdežto na Zvíkově je sál od místnosti oddělen malou předsíní s valenou klenbou. [obr. 53]

Druhá místnost, která by se svou podobou dala spojit s Pískem, se nachází na hradu **Houska**. Místnost je dnes označována jako „Zelená světnice“ a je umístěna v prvním patře východního paláce. Mezi touto místností a rytířským sálem se nachází další větší místnost, jejíž původní podobu, díky pozdějším přestavbám, dnes již bohužel neznáme.

Fresky v Zelené světnici jsou bezpochyby mladší než ty, které jsou na Zvíkově a pocházejí z počátku 15. století.²⁷⁰ Místnost je sklenuta jedním polem křížové klenby, ve třech rozích vybíhajících z konzol a s kruhovým svorníkem v ose. [obr. 54] Ve čtvrtém severozápadním rohu se dříve nejspíše nacházel krb. Dnes je zde útvar ve tvaru trojúhelníku zdobený malovanými rozvilinami a dvěma erby. Tato místnost je velice

²⁶⁶ Varhaník Jiří, Hrad Zvíkov jako torzální architektura, *Archaeologia historica* 40, 2, 2015, s. 401.

²⁶⁷ Viz Lavička (pozn. 1), s. 41.

²⁶⁸ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 90.

²⁶⁹ Viz Soukup (pozn. 3), s. 408.

²⁷⁰ Viz Vojkovský (pozn. 232), s. 26.

podobná Tanečnímu sálu na Zvíkově i Grueberově popisu písecké místnosti. Navíc to potvrzuje existenci krbu v rohu místnosti, který se v popisu a ani v nákresu písecké místnosti nenachází. [obr. 55]

Místnost má pravidelný půdorys. Na východní straně je velké renesanční okno se zbytky gotických prvků a široká špaleta bez sedilí, která je bohatě malířsky zdobena. [obr. 56] Nad oknem je vyobrazen hrad s vysokými hradbami a lov na medvěda. [obr. 57] Na jižní straně je proražen portál, kterým se do místnosti vchází. Je zde freska s loveckou tematikou zobrazující lov na jelena, dále se zde nachází město s cestou přes řeku k mlýnu, který spojuje most. [obr. 58] Na západní stěně je vyobrazen zástup dvořanů na louce před hradem. [obr. 59]

Poslední, severní stěna, je vyboulená od šnekovitého schodiště, které se nachází vedle místnosti. Na fresce je vyobrazen hrad na skále a podle dobových vyobrazení by se mělo jednat o samotný hrad Housku s podobou z pozdního středověku.²⁷¹ [obr. 60] Dále zde nalezneme opět loveckou tematiku. Spodní část všech stěn je zdobena pruhem zelených rozvilin a závěsy červené a tmavě zelené barvy. [obr. 61]

Tato místnost sice nemá stejné uspořádání v rámci hradu jako Zvíkov či Písek, ale její výmalba má dataci k písecké místnosti blíže. Je tedy možné, že tematika fresek na Housce, i přes to, že je pozdější, nám může do jisté míry posloužit jako model podoby a charakteru výzdoby pro píseckou místnost. Tím by se do jisté míry obhájily návrhy, které jsem výše zmínila ohledně možné výmalby.

Poslední místnost, kterou jsem pro porovnání vybrala, se nachází na zámku **Blatná**. Jedná se sice o pozdější objekt, ale i přesto má s píseckým hradem spojitost. Místnost nechal malířsky vyzdobit před rokem 1480 Jaroslav Lev z Rožmitálu, který ji využíval jako svou pracovnu. Tento muž působil mezi lety 1467 až 1480 jako Nejvyšší hofmistr Českého království a díky své funkci měl možnost místnost na hradě Písek navštívit. Navíc měl hrad Písek mezi lety 1459 až 1471 v zástavním držení.²⁷² Proto je možné, že ho písecká „královská“ místnost svou podobou natolik oslovila, že si na rodovém hradě v Blatné nechal vytvořit kopii, nebo byla její výzdoba Pískem silně ovlivněna.

Místnost se nachází ve druhém patře vstupní věže, má obdélný půdorys a je sklenuta jedním polem křížové klenby. [obr. 62] Na všech stěnách se nachází

²⁷¹ Ibidem, s. 27.

²⁷² Viz Sedláček (pozn. 2), s. 191.

výklenky, ve třech z nich jsou okna se sediliemi. Výklenek na západní straně je slepý a pravděpodobně se jedná o pozdější stavební úpravu.²⁷³ Celá místnost je zdobena zelenými rozvilinami s červenými květy, doplněnými medailony se zvířaty, převážně ptáky a lidskými postavami. [obr. 63]

Na východní stěně se nad oknem nachází freska s korunovanou postavou v plášti mezi dvěma anděly. [obr. 64] Pod freskou panovníka jsou umístěny tři erby, vlevo erb pánů z Rožmitálu s klenotem a fařnochy a další dva erby šlechtických rodů. Špaleta okna je zdobena náboženskou tematikou. Nachází se zde výjev Narození Páně a Klanění Tří králů, na stropě okenního výklenku je erb nesený panoši. [obr. 65 a 66] V levé spodní části stěny, pod Rožmitálským erbem, jsou umístěny dvě nahé postavy, nejspíše Adam a Eva. [obr. 67]

Jižní stěna je v horní části zdobena loveckou tematikou, kde v popředí můžeme spatřit jelena pronásledovaného smečkou psů. Před jelenem stojí dvě mužské postavy s kušemi a v pozadí je velký červený hrad a město. [obr. 68] Pod tímto výjevem jsou tři erby. Okenní špaleta je i zde zdobena náboženskou tematikou, je zde zobrazen výjev Navštívení sv. Alžběty, protější stranu zdobí Zvěstování Panně Marii. [obr. 69 a 70] I zde se na stropě okenního výklenku se nachází erb.

V pravé dolní části západní stěny je portál, kterým se do místnosti vstupuje. V horní části se nachází freska, která je velmi poničena. Zobrazuje zástup lidí, z nichž je jeden člověk vyšší a v natažené ruce třímá meč. Vedle vysoké postavy se nachází bílý kostel, zadní část fresky je tvořena kopcovitou krajinou s městy a hrady. [obr. 71] Pod tímto výjevem jsou čtyři erby. Okenní špaleta je mnohem užší. Nachází se zde malé okénko, ale to je slepé. Na stropě výklenku je opět umístěn erb a obě špalety zdobí rozviliny, které navazují na zbytek stěny. [obr. 72 a 73] Vedle okna nalevo jsou malá dřevěná dvířka.

Na severní zdi se v horní části nachází freska sv. Jiří na bílém koni, který bojuje s drakem. V levé části je korunovaná žena a v pozadí zelené pláně a město. [obr. 74] Pod freskou jsou tři erby. V okenní špaletě se nachází zvláštní výjev, který byl interpretován jako umučení deseti tisíc rytířů. Naproti němu je vyobrazena poprava sv. Markéty.²⁷⁴ [obr. 75 a 76] Na stropě okenního výklenku se nachází erb.

²⁷³ Viz Vrbová (pozn. 243), s. 30.

²⁷⁴ Ibidem, s. 39.

I přes to, že tato místnost vznikla zhruba o sto let později, než údajně měla vzniknout výmalba na hradě Písek, je tematika výjevů až nápadně podobná výzdobě na hradě Houska. Je tedy možné, že její podoba mohla být inspirována píseckou místností.

Na základě Grueberova popisu a porovnání s příklady z jiných objektů lze předložit následující hypotézu. Celkový vzhled a umístění písecké „královské“ místnosti v rámci hradního areálu můžeme odvodit od hradu Zvíkov, který má téměř totožné uspořádání jako písecký hrad. Místnost se nacházela v prvním patře jižního paláce a přímo přiléhala k rytířskému sálu na severní straně. Na jižní straně byla spojena díky malé předsíni s kaplí.

Místnost měla pravidelný, nejspíše čtvercový půdorys, a byla osvětlována jedním velkým oknem a vyhřívaná krbem, který se nacházel v rohu místnosti. Existenci krbu podporuje jak tradice, o které píše Kuthan,²⁷⁵ tak i existence krbu na hradě Zvíkov a pozůstatek krbu na hradě Houska. V případě sochařské výzdoby jsem se sice v horní části textu přiklonila k vegetativní, bohatě zdobené konzole a svorníku, avšak na základě porovnání se Zvíkovem i Houskou je více pravděpodobné, že se skutečně jednalo o skromnější hlavice sloupů a jednouchý kulatý svorník.

Co se týče malířské výzdoby, ta se nejspíše podobala výzdobě na hradě Houska a na Blatné. Píseckou místnost zřejmě zdobily fresky s loveckou tematikou, krajinami s hrady a městy, doplněné o náboženské motivy, jako je tomu na Blatné.

2.4.3. Místnost v severním paláci

Královská místnost na jižní straně rytířského sálu je částečně známá z Grueberových nákrešů, popisu a další literatury.²⁷⁶ Nicméně v roce 1876 byla zjištěna existence podobné místnosti přiléhající k rytířskému sálu na jeho severní straně.²⁷⁷ To, že se zde místnost nacházela, bylo zjištěno náhodou při zatloutání hřebíku. Pozdější podrobný průzkum potvrdil, že se zde skutečně nacházely dvě místnosti, z nichž jedna měla být roubená.

²⁷⁵ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 63.

²⁷⁶ Viz Soukup (pozn. 3), s. 191.

²⁷⁷ Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 63.

Tuto domněnku potvrdilo i zjištění, že se pod stávající omítkou skutečně nachází část dřevěného roubení.²⁷⁸

Dalším dokladem, který potvrzuje, že se zde komnata skutečně nacházela, je i síla zdi severní stěny rytířského sálu, na které se dochovala původní gotická freska s bitevní tematikou. Tato zeď je velice tenká, a to i navzdory tomu, že ve středověku bývalo zvykem stavět silné stěny, aby byly stabilní a udrželo se v nich snáze teplo. Jedním z možných vysvětlení je, že tato stěna byla pouze přízdívkou navazující na dřevěnou stěnu roubené místnosti. Později při přestavbách této části hradu na kasárny, v letech 1751 až 1757, byla dřevěná část odstraněna, takže se do dnešní doby dochovala pouze vnitřní stěna sálu s freskou bitvy.²⁷⁹

Důvodem k vybourání nemusela být pouze tato přestavba, ale místnost mohla být zničena již během velkého požáru, který hrad zasáhl v roce 1532.²⁸⁰ Domněnku, že požár dosáhl až sem, potvrzují ohořelé trámy stropu spodní místnosti v severní části hradu.²⁸¹

²⁷⁸ Viz Krivánek (pozn. 20), s. 258.

²⁷⁹ Viz Tríska (pozn. 5), s. 153.

²⁸⁰ Kuthan, *Hrad v Písku* (pozn. 9), s. 18.

²⁸¹ Viz Krivánek (pozn. 20), s. 258.

3. Výzdoba rytířského sálu

Stěny rytířského sálu jsou zdobeny freskovou výmalbou, jejíž současná podoba je výsledkem ne příliš úspěšného restaurátorského zásahu z roku 1902.²⁸² Sál byl sice později, roku 1974, ještě jednou restaurován, nicméně o tomto „druhém“ zásahu nemáme dostatečné informace. Lze tedy předpokládat, že současná podoba rytířského sálu skutečně odráží stav z roku 1902. (Detailní rozbor restaurátorské části bude ve 4. kapitole). V následujících podkapitolách se budu zabývat rozbohem jednotlivých fresek, kde využiji jak současný stav výmalby rytířského sálu, tak i Šebeleho skici, které vznikly ještě před rokem 1900, a které s největší pravděpodobností sloužily jako předloha pro restaurování v roce 1902.

Podle zachované nápisové pásky umístěné nad hlavním vchodem byla místnost vymalována v roce 1479.²⁸³ Že se jedná skutečně o tento rok, doložili Sedláček²⁸⁴, Miltner²⁸⁵, Matzner²⁸⁶ i Soukup²⁸⁷.

Zůstává otázkou, kdo byl zadavatelem výmalby, protože písecký hrad byl v 15. století v zástavním držení nebo ve správě královských purkrabí.²⁸⁸ Podle písemných pramenů vlastnil v roce 1459 písecký hrad Jaroslav Lev z Rožmitálu. Je doloženo, že hrad vlastnil ještě v roce 1471.²⁸⁹ Podle Sedláčka²⁹⁰ byl hrad spravován purkrabím, který byl v jeho službách. Jedním z purkrabí, kteří hrad spravovali, byl i Jindřich z Jenštejna objevující se v roce 1477. Je ale také možné, že se jednalo o zástavního držitele hradu.²⁹¹

Je jisté, že objednavatelem nebo tvůrcem myšlenky výzdoby musel být člověk, který znal dobře politickou situaci v českých zemích. Proto je tedy pravděpodobné, že iniciátorem výmalby byl sám Lev z Rožmitála, se kterým je spojena například výzdoba zámku v Blatné a dalších objektech.²⁹²

²⁸² Kuthan, Viz Křivánek (pozn. 20), s. 20.

²⁸³ Viz Soukup (pozn. 3), s. 191.

²⁸⁴ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 180.

²⁸⁵ Viz Miltner (pozn. 13), s. 316.

²⁸⁶ Viz Matzner (pozn. 12), s. 152.

²⁸⁷ Viz Soukup (pozn. 3), s. 191.

²⁸⁸ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 9.

²⁸⁹ Hásek Jindřich, *Podivuhodný příběh rožmitálského zámku*, Rožmitál pod Třemšínem, 2005, s. 13.

²⁹⁰ Viz Sedláček (pozn. 2).

²⁹¹ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 191.

²⁹² Viz Pokorný (pozn. 29), s. 13.

Na základě fresky Kalvárie, kde je vyobrazen slavnostní štít pánů z Jenštejna a pánů z Dubé, lze předpokládat i možnost, že výmalbu nechal vytvořit Jindřich z Jenštejna. Jméno jeho manželky není známo, ale je doloženo, že ke sňatkům mezi oběma rody docházelo v průběhu několika generací a lze tedy předpokládat, že i neznámá Jindřichova manželka byla z Dubé.²⁹³

Jednou z možných událostí, ke které se mohla výzdoba vztahovat, byla diplomatická cesta Jaroslava Lva z Rožmitálu, který na popud krále Jiřího z Poděbrad v letech 1465 až 1467 vedl poselstvo do západních zemí. Tomu by nasvědčoval i výjev rytířských her, kterých se poselstvo na cestě zúčastnilo.²⁹⁴ Další interpretace výzdoby sálu je spojována s různými zemskými sjezdy, například píseckým sjezdem z roku 1471 nebo sjezdem v Plzni v roce 1474, kde se sešli zástupci píseckého, plzeňského a podbrdského kraje.²⁹⁵

Další sjezd českých pánů se konal v roce 1478, kdy došlo ke smíření mezi Vladislavem II. Jagellonským a Matyášem Korvínem. Sjezdy byly téměř vždy spojovány s oslavami, mezi něž patřily i rytířské turnaje.²⁹⁶ Tomu, že se výmalba týkala tehdejší politické situace, nasvědčuje i erb knížete Hynka Minsterberského, který se s králem Vladislavem II. smířil teprve v roce 1478, tedy rok před samotnou výmalbou sálu.²⁹⁷ Dále tomu nasvědčuje i galerie erbů, které představují rody zastávající důležité úřady v 15. století. Nelze však s jistotou říct, že se všechny rody přímo zúčastnily tohoto sněmu a můžeme se tedy domnívat, že výzdoba sálu souvisí právě s tímto sjezdem.

3.1. Jižní stěna

Freska na jižní stěně je nejvíce poškozená. [obr. 77] Uprostřed se zachovala pouze část architektury, kde se nachází nápis: „*ZDE DLE LIDOVÉ POVĚSTI BYL OBRAZ KRÁLE VLADISLAVA SEDÍCIHO NA TRŮNĚ*“. [obr. 78] Vrchol architektury tvoří tři hradní věže. Prostřední je nejvyšší a úzká s malými okny, dvě postranní jsou menší s velkými okny a kruhovou výplní. Napravo od věží je umístěn čtvrcený erb, ze kterého se

²⁹³ Ibidem, s. 17.

²⁹⁴ Ibidem, s. 11.

²⁹⁵ Viz Miltner (pozn. 13), s. 315.

²⁹⁶ Viz Matzner (pozn. 12), s. 152.

²⁹⁷ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 13.

zachovalo pouze čtvrté pole s bílou orlicí na červeném pozadí. Pod tímto erbem se nachází další erb s červenobílou šachovnicovou orlicí na modrém poli.

Na levé straně fresky jsou ve spodní části čtyři erby. Místo výmalby se zde nachází velký nápis: „*LÉTA PÁNĚ 1902 – OBNOVENA TATO SÍŇ PÉČÍ KURÁTORA MUSEJNÍHO A DOBROČINNOSTI – OBCE KRÁL. MĚSTA PÍSKU – LUKÁŠ KAR. PURKMISTR PŘEDSEDA KURÁTORA – SEDLÁČEK AUG. SKR PROF. V.V. JAKO C.K. KONSERVATOR ŘÍDIL OPRAVU – OPRAVU VEDLI PROF. V. KLEIN – E. HRUBEC A ZEDNÍK J. JŮŽEK*“ [obr. 79]

Pravou stranu fresky vyplňuje pět erbů, čtyři jsou na spodní straně a nad nimi je umístěn pátý, čtvrcený erb. Jeho první a čtvrté pole je rozděleno zlatou a stříbrnou barvou, na popředí je umístěná půlená orlice černo-červené barvy. Druhé pole je vyplněné kosmo položenými červeno-zlatými pruhy, třetí pole půlí stříbrná a červená barva. Tento štít jako jediný nese i srdeční štítek stříbrné barvy se dvěma černými pruhy. Nad erbem se vznáší blanka s nápisem: „*Hynek-knyeze-mynsterbersky a-hrabye-kladsky*“. [obr. 80]

Podle erbu i textu v nápisové pásce se jednalo o Hynka z Poděbrad a knížete z Minsterberku, který byl synem Jiřího z Poděbrad.²⁹⁸ Podporoval krále Vladislava II. Jagellonského a působil jako jeho zástupce a důvěrník, později se však přidal na stranu Matyáše Korvína, který mu pomáhal z dluhů vzniklých během války.²⁹⁹

Jak stěna mohla vypadat, se můžeme dozvědět z popisů ve starší literatuře, podle nich se kolem architektury nacházely znaky českých zemí.³⁰⁰ Měl zde být český lev, moravská orlice, která se zachovala dodnes, dále znak Slezska a znak Horní i Dolní Lužice.³⁰¹ Na architektonickém pozadí se původně měla nacházet postava sedícího muže. I přes vyobrazení zemských znaků označili J. B. Miltner³⁰² i J. Matzner³⁰³ postavu jako jakéhosi rytíře bez přesnějšího určení osoby. Toto jejich určení později rozporovali J. Soukup³⁰⁴ a A. Sedláček,³⁰⁵ kteří podle zbytků zemských erbů a zachovaného erbu Hynka, knížete Minsterberského určili, že se jedná o postavu krále Vladislava II.

²⁹⁸ Viz Miltner (pozn. 13), s. 152.

²⁹⁹ Viz Juřík (pozn. 31), s. 95.

³⁰⁰ Viz Miltner (pozn. 13), s. 312.

³⁰¹ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 187.

³⁰² Viz Miltner (pozn. 13), s. 312.

³⁰³ Viz Matzner (pozn. 12), s. 152.

³⁰⁴ Viz Soukup (pozn. 3), s. 199.

³⁰⁵ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 187.

Jagellonského, kterého předchozí dva autoři umístili mezi ostatní panovníky na západní stěnu.

Vladislav II. Jagellonský (1456–1516)

Vladislav II. Jagellonský se stal českým králem v roce 1140. Během své vlády ukončil válku s Matyášem Korvínem, rozdělili se společně o královský titul a země Koruny české a po jeho smrti se stal i králem uherským.³⁰⁶ Za vlády Vladislava II. došlo k velkému rozkvětu dvorského umění, hlavně architektury. V té době vznikl termín „vladislavská gotika“, což je závěrečné období gotiky s náznaky renesance. Jejými hlavními představiteli byli Benedikt Ried a Matěj Rejsek.³⁰⁷ Mezi významné pozdně gotické stavby, o které se Vladislav II. zasloužil, patří například Prašná brána, Vladislavský sál na Pražském hradě nebo královská oratoř v katedrále sv. Víta.³⁰⁸

3.2. Galerie panovníků na západní stěně

Historické a vztahové souvislosti [obr. 81]

Historie a příbuzenské vztahy zobrazených panovníků sahají až ke Karlu IV. Jeho syn císař Zikmund neměl žádné mužské potomky, pouze dceru Alžbětu Lucemburskou, kterou provdal za rakouského vévodu Albrechta Habsburského. Ten byl v roce 1437 zvolen na zemském sněmu českým králem, současně byl i králem římským, rakouským a uherským.³⁰⁹ Zúčastnil se vojenského tažení proti Turkům a po svém návratu onemocněl a zemřel.³¹⁰ Zůstaly po něm dcery Anna a Alžběta a teprve čtyři měsíce po jeho smrti se narodil jediný syn Ladislav, zvaný Pohrobek.³¹¹

Aby české země měly svého panovníka, zvolili čeští stavové v roce 1440 za krále bavorského vévodu Albrechta, ten ale jejich volbu nepřijal a bezvládí trvalo až do roku 1453.³¹² Během této doby docházelo ke střetům katolické a kališnické šlechty. Nejvyšším

³⁰⁶ Randák Jan (et. all.), *Osobnosti českých dějin*, Praha, 2013, s. 106.

³⁰⁷ Viz Kostlan (pozn. 28), s. 245.

³⁰⁸ Viz Čornej (pozn. 26), s. 41.

³⁰⁹ Křivánková Alena, *Ilustrované dějiny českého národa*, Praha, 2011, s. 226.

³¹⁰ Viz Čornej (pozn. 26), s. 36.

³¹¹ Viz Křivánková (pozn. 309), s. 277.

³¹² Viz Čornej (pozn. 26), s. 36.

hejtmanem království se, do doby, než se vlády ujal **Ladislav Pohrobek**, stal Jiří z Poděbrad a Kunštátu.³¹³

Když v roce 1453 začal vládnout Ladislav Pohrobek, jmenoval Jiřího z Poděbrad nejvyšším hofmistrem a zároveň i svým rádcem.³¹⁴ V roce 1457 se měl Ladislav oženit s dcerou francouzského krále **Karla VII.**, princeznou Magdalenou. Ke svatbě však nedošlo, protože král náhle zemřel, ale ještě před smrtí si nechal k sobě zavolat Jiřího z Poděbrad a svěřil mu království do správy.³¹⁵

Brzy po smrti Ladislava Pohrobka došlo k jednání o volbě nového panovníka a z mnoha uchazečů byl zvolen **Jiří z Poděbrad**.³¹⁶ Jeho snahou bylo stát se dobrým panovníkem jak husitů, tak i katolíků. Zpočátku se mu to dařilo, ale později na něj papež Pavel II. uvalil klatbu, obvinil ho z kacířství a vyhlásil proti němu křížovou výpravu.³¹⁷ Války proti němu se zúčastnil i jeho dřívější spojenec a bývalý zeť uherský král Matyáš Korvín s odůvodněním, že chce, jako ochránce katolického náboženství, bojovat proti kacířství.³¹⁸ Po dlouhých bojích Jiří obklíčil Matyášova vojska u Vilémova v Železných horách. K boji však nedošlo a začala vyjednávání. Jiří Matyáše propustil pod slibem, že zanechá nepřátelství, což se nestalo. Katoličtí páni si zvolili v Olomouci Matyáše Korvína za českého krále.³¹⁹

Aby Jiří z Poděbrad zachránil království, se svolením říšského sněmu, navrhl polskému králi **Kazimírovi IV.** Jagellonskému, jehož manželkou byla Alžběta Habsburská,³²⁰ že pokud se spojí Poláci s Čechy proti Uhrům, česká koruna případně jeho synovi Vladislavovi.³²¹

V roce 1471, po smrti krále Jiřího z Poděbrad, pokračoval **Vladislav II. Jagellonský** ve válce s Matyášem. Ani jeden z nich však neměl dostatek sil konflikt rozhodnout. Proto se v roce 1479 setkali v Olomouci, kde se dohodli, že oba mohou používat titul český král. Vladislav II. vládl pouze v Čechách a Matyáš na Moravě, ve Slezsku a v Lužici. V roce 1490, po smrti Matyáše, Vladislav znovu spojil všechny země Koruny české.³²²

³¹³ Viz Křivánková (pozn. 309), s. 230.

³¹⁴ Semotanová Eva (et. all.), *Ottův historický atlas*, Praha, 2007, s. 110.

³¹⁵ Viz Křivánková (pozn. 309), s. 237.

³¹⁶ Ibidem, s. 239.

³¹⁷ Viz Čornej (pozn. 26), s. 38.

³¹⁸ Viz Semotanová (pozn. 314), s. 110.

³¹⁹ Viz Křivánková (pozn. 309), s. 251.

³²⁰ sestra Ladislava Pohrobka

³²¹ Viz Semotanová (pozn. 314), s. 112.

³²² Viz Čornej (pozn. 26), s. 41.

Jeho sestra Anna Jagellonská, dcera Kazimíra IV., byla provdána za pomořanského vévodu **Bohuslava X. Velikého**.

Ladislav Pohrobek (1440–1457) [obr. 82]

V prvním poli západní stěny se nachází postava krále Ladislava Habsburského, zvaného Pohrobek. Je oděn do plátové zbroje s přilbicí na hlavě. Celá zbroj je namalována pouze v obrysech zlaté a modré barvy. Přilbici zdobí zlatá liliová koruna a na krku má článkované okruží. V pravé ruce drží dlouhý meč se zlatou záštitou a hruškou, zvednutý vzhůru, levou rukou přidržuje horní okraj štítu. Na erbu je vyobrazen stříbrný dvouocasý lev ve skoku s korunou na hlavě na červeném pozadí. Nad hlavou má umístěnou nápisovou pásku s nápisem: „*ladyslaw-kral-czesky*“.

Ladislav Pohrobek byl uherským a českým králem, který nastoupil na český trůn ve svých třinácti letech po stejně dlouhém bezvládí.³²³ Jeho úloha však nebyla lehká, protože o státních záležitostech rozhodovali představitelé panstva, nižší šlechty a měst. V době jeho vlády došlo ke zklidnění poměrů v zemi a zavládl blahobyt.³²⁴

V průběhu příprav na svou svatbu sedmnáctiletý král zemřel. O příčině jeho úmrtí kolovalo několik verzí. Nejdříve se mluvilo o moru, později o otravě, ale současné výzkumy potvrdily, že Ladislav zemřel na leukémii.³²⁵

Kazimír (1427–1492) [obr. 83]

V prostředním poli na levé straně od okna je postava polského krále Kazimíra. Ten je rovněž oděný do rytířské zbroje, levicí zdvihá meč a pravou rukou přidržuje horní okraj štítu se stříbrnou orlicí na červeném poli. Na nápisové pásce je napsáno: „*kazymyr-kral-polsky*“.

Kazimír byl velkým polským knížetem, polským králem a otcem českého krále Vladislava Jagellonského. Po smrti Ladislava Pohrobka měl šanci usednout na český trůn a jeho nároky podporoval i fakt, že měl za manželku Ladislavovu sestru Alžbětu.³²⁶ Vlády

³²³ Viz Cílek (pozn. 27), s. 116.

³²⁴ Viz Čornej (pozn. 26), s. 37.

³²⁵ Viz Cílek (pozn. 27), s. 118.

³²⁶ Viz Kostlan (pozn. 28), s. 238.

se neujal díky volbě Jiřího z Poděbrad. Jejich vztahy pak zůstaly napjaté až do roku 1470, kdy společně jednali o nástupnictví v Čechách.³²⁷ Za vlády Kazimíra IV. došlo v Polsku k hospodářskému, kulturnímu i politickému rozkvětu.³²⁸

Jiří z Poděbrad a Kunštátu (1420–1471) [obr. 84]

Na protější straně okna se nachází král Jiří z Poděbrad, který je oděný do stejné zbroje jako předchozí panovníci. V pravé ruce má zdvižený meč a po jeho levici je vymalovaný stejný štít, jako u krále Ladislava Pohrobka, stříbrný dvouocasý lev ve skoku s korunou na hlavě na červeném poli. Nad hlavou má umístěnou nápisovou pásku s nápisem: „*Gyrzy-kral-czesky*“.

Pocházel ze starého šlechtického rodu pánů z Kunštátu. Jeho otec patřil do malé skupiny šlechticů s velkou politickou mocí, kterou míval jenom panovník, to je jeden z důvodů, proč se mohl stát králem. Jednalo se o jediného panovníka, který pocházel z české šlechty. Byl výborným diplomatem a politikem a snažil se obnovit někdejší slávu českého Království.³²⁹ Stal se prvním českým panovníkem, který prosazoval ideu dobrovolné spolupráce mezi jednotlivými křesťanskými zeměmi.³³⁰ Bývá označován jako „husitský král“ a to i navzdory tomu, že uznával jak utrakvistické, tak i katolické vyznání víry.³³¹

Bohuslav X. Veliký (1454–1523) [obr. 85]

Postava v posledním poli, na levé straně od okna, je velmi poškozená. Dochoval se pouze obrys hlavy s částí přilbice a zlatou korunou a levá ruka s výrazným nárameníkem a kovovou rukavicí. Nohy jsou zachované pouze z části, od kolen dolů. Levá ruka přidržuje horní okraj štítu, kde je umístěn zlatý gryf ve skoku na stříbrném poli. Nad hlavou je umístěna nápisová páska s částí nápisu: „...*slaw...y*“.

Bohuslav byl šettínským a slupským knížetem, který sjednotil západní Pomořany a snažil se o spojení s Polskem, ale uznal císařskou suverenitu. Během své vlády prováděl vnitřní

³²⁷ Osobnosti.cz, Heslo: Kazimír IV - <https://www.panovnici.cz/kazimir-iv> [vyhledáno dne: 22.2.2021].

³²⁸ Ibidem.

³²⁹ Ibidem, Heslo: Jiří z Poděbrad [vyhledáno: 20. 2. 2021].

³³⁰ Viz Cílek (pozn. 27), s. 118.

³³¹ Husité - <https://husitstvi.cz/> [vyhledáno dne: 22.2.2021].

reformy.³³² Ve Štětíně založil stálé knížecí sídlo a jeho manželkou byla Anna Jagellonská, dcera Kazimíra IV. Jagelonského.

Karel VII. (1403–1461) [obr. 86]

Poslední vyobrazenou postavou je francouzský král Karel VII., který je oděný ve stejné zbroji jako ostatní panovníci. V pravé ruce svírá zdvižený meč a levou rukou přidržuje horní okraj štítu, na kterém jsou na modrém poli umístěny tři zlaté lilie. Nad jeho hlavou je nápisová páska s nápisem: „*karel-král-franczky*“.

Karel VII. pocházel z rodu Valois a byl korunován za přítomnosti Johanky z Arku v Remeši.³³³ Přestože nebyl zdatným panovníkem a za své úspěchy vděčil královské radě složené ze šlechticů a měšťanů, v době své vlády upevnil královskou moc, provedl peněžní a vojenskou reformu a zavedl vojenskou daň.³³⁴ Jeho dcera, princezna Magdalena, byla nevěstou Ladislava Pohrobka.³³⁵

3.3. Bitevní výjev na severní stěně

Na severní straně sálu se nachází velká freska zobrazující bitevní scénu. [obr. 87] Celý plán fresky můžeme rozdělit do dvou vodorovných pásů. Ve spodním dílu se nachází bitevní scéna v kopcovité krajině, z části porostlé listnatými stromy. Nad ní je umístěno město, které rozděluje řeka. Na pravé spodní straně do výjevu zasahuje část vchodového portálu.

V ústřední části výjevu se odehrává hlavní nápor boje. [obr. 88] Rytíři na žlutě a bíle namalovaných koních do sebe narážejí, koně se vzpínají a těla poražených vojáků leží na zemi. Z pravé strany přichází od města zástup vojáků v okrouhlých přílbicích se třemi prapory a podle směru, kterým vychází je více než jasné, že se jedná o obránce města. [obr. 89] Na kopcích hornaté krajiny se nachází další válečníci, kteří nebojují meči, ale střílí na nepřátele pomocí kuší.

³³² Bohuslav X. Veliký - Vseved.cz [vyhledáno dne: 22.2.2021].

³³³ Karel VII. Francouzský – Wikiwand.cz [vyhledáno dne: 22.2.2021].

³³⁴ Karel VII. - leporelo.info [vyhledáno dne: 20.2.2021].

³³⁵ Viz Čornej (pozn. 26), s. 37.

Nepřátelské vojsko má charakteristické špičaté přilbice, připomínající klobouky, pouze jeden z nich má na hlavě turban s chocholem, a proto se nejspíše jedná o nepřátelského vojevůdce. Někteří z vojáků drží prohnuté trojhranné štíty. Nad nepřátelskou jízdou se na kopcích nachází další část jejich armády, která je vyzbrojená děly.

Z levého spodního rohu přichází pěší vojsko, které vede postava v červeném brnění. Za touto postavou je namalovaný bílý erb s červenou špicí uprostřed. Podle typu zbroje a přilbic by se mohlo jednat o posily, které přicházejí obráncům města na pomoc.

V pozadí je umístěno město, které je rozloženo po obou stranách řeky. Na řece plují červené siluety dvou lodí a ryby, jedna z nich je zachycena celá a druhá jenom z části. Město je tvořeno velkými domy s mnoha věžemi, některé z nich mají již renesanční úpravu. Jednotlivé domy nelze přesně určit, pouze dům vlevo. Podle věže, oken a západního průčelí připomíná kostel. [obr. 90]

Určením města se podrobněji zabýval J. Adámek,³³⁶ který vycházel ze Šebeleho kresby. Zamýšlí se nad několika možnými interpretacemi, o jaké město se jedná. První variantou bylo město Betlém, avšak s tímto výkladem nesouhlasí, protože Betlém již byl v rytířském sále jednou vyobrazen na východní stěně ve výjevu Klanění Tří králů. Druhou možností bylo město Písek, které by bylo zobrazeno během obléhání za dob husitských válek. Zde však nenašel žádnou charakteristickou stavbu a ani žádnou jinou podobnost s tímto městem. Další možností bylo město Horažďovice zachycené při svém obléhání, ale stejně jako u Písku ani zde nenašel žádnou podobnost.

Poslední možností, ke které se J. Adámek nejvíce přiklání, je město Bělehrad, znázorněné během jeho osvobození v roce 1456, kdy bylo poraženo nepřátelské turecké vojsko. Že se jedná o tuto událost by napovídala i orientální zbroj bojovníků. Město Bělehrad je skutečně položeno do kopcovité krajiny a protéká jím řeka Dunaj. Podobné rozložení města v hornaté krajině s řekou se nachází právě i na fresce v rytířském sále, i když jednotlivé budovy opět neodpovídají skutečnosti.³³⁷ Na základě podobnosti s různými dobovými ilustracemi, vyobrazujícími útok na Bělehrad, je více než pravděpodobné, že se skutečně jedná o toto město a událost. V roce 1453, kdy král Ladislav Pohrobek začal vládnout, Turci dobyli Konstantinopol a vybudovali velkou Osmanskou říši, odkud pořádali loupežné výpravy do okolního křesťanského světa. Z tohoto důvodu papež

³³⁶ Adámek, *Bitevní výjev v gotickém sále píseckého hradu* (pozn. 24), s. 40.

³³⁷ Ibidem.

Mikuláš V. pobídl ke křesťanské výpravě. Jiří z Poděbrad na sněmu navrhl, aby Ladislav Pohrobek postavil vojsko proti Turkům. Probíhala dlouhá jednání. Mezitím v roce 1456 sultán Mehmed II. zaútočil na Bělehrad. Král Ladislav sice svolal vojsko, ale k samotné výpravě již nedošlo, protože bitva skončila dříve, než se vojsko vypravilo Bělehradu na pomoc.³³⁸

3.4. Rytířský turnaj na východní stěně

V prvním poli východní stěny je na fresce vyobrazen rytířský turnaj. [obr. 91] Celý plán fresky můžeme rozdělit do tří vodorovných pásů. Ve spodním se nachází hlavní motiv výjevu, rytířský turnaj. Ve středním jsou tribuny s přihlížejícími diváky a ve vrchním pásu je město s mostem a spoustou věží. Mělo by se jednat o vyobrazení města Písku.

Spodní část je uprostřed rozdělena úzkou, světle hnědou věží s cimbuřím a špičatou jehlanovou střechou. V obou polovinách této části fresky se nachází shodný motiv, jezdci jedoucí proti sobě při turnajovém klání.

V levé části, na červeném kolbišti, jsou dva jezdci, kteří se v souboji navzájem zasáhli dřevci. [obr. 92] Rytíř vlevo sedí na černém koni s bílou pokrývkou a červenou uzdou. Je oděn ve stříbrné plátové zbroji s kolčí přilbou a jeho plášť je červeno-bílý, bohatě členěný, připomínající fafrnochy. V pravé ruce drží hnědý dřevec, natažený před sebe. Boty mají špičky ohnuté směrem dolů a jsou upevněné ve třmení. Nad rytířem je žlutou barvou vymalované velkým písmem písmeno „r“.³³⁹ Druhý rytíř, jedoucí proti němu, sedí na bílém koni s červenou příkryvkou. Jezdec je oděný stejně jako jeho protivník. V pravé ruce drží dřevec, který je na konci roztržštěný o brnění soupeře, a v levé ruce drží štít červeno-bílé barvy. Nad rytířem jsou šedě vymalována písmena připomínající „av“.³⁴⁰

Mezi oběma bojovníky se v pozadí nachází mužská postava, která má obě ruce zdvižené a drží v nich tmavě šedé tyčky, jimiž povzbuzuje rytíře k boji. Mohlo by se však jednat i o praporce, kterými ohlašuje, že zápas skončil remízou. To by mohlo znamenat, že se jedná o herolda nebo sudího souboje. Samotná postava je celá v bílém s neurčitou čepicí na hlavě.

³³⁸ Viz Křivánková (pozn. 309), s. 236.

³³⁹ Restaurátorská zpráva (pozn. 171).

³⁴⁰ Ibidem.

Druhá dvojice, v pravé části fresky, je umístěna na bílém podkladu, rytíři jsou v sobě zaklesnutí mnohem blíže než předchozí dvojice. [obr. 93] První rytíř sedí na vzpínajícím se šedém koni s bílou pokrývkou a je oděný stejně jako předchozí dvojice. Pravou rukou se přidržuje žluté otěže a drží zlomený dřevec, v levé ruce má červený štít. Podle zlomeného dřevce a záklonu postavy, lze předpokládat, že se jedná o poraženého. Jeho protivník jede na bílém koni s červenou pokrývkou. Jezdec je oděný stejně jako ostatní rytíři, v levé ruce drží červený štít a dřevcem v pravé ruce zasahuje protivníka. Nad rytířem je šedou barvou namalované písmeno „k“.³⁴¹ Tato písmena se zřejmě původně nacházela nad všemi čtyřmi rytíři a nejspíše odkazovala na skutečné historické osobnosti.

Vedle druhé dvojice, v pravém rohu fresky, stojí postava šaška se zdviženýma rukama. V pravé ruce drží malou červenou tyčku. Mohlo by se jednat opět o stočený praporec, oznamující vítěze zápasu, nebo by se také mohlo jednat o jakousi pišťalku. Je oděný do bíločervených šatů se třemi velkými zlatými knoflíky. Na hlavě má čepici s dlouhýma, oslíma ušima a ze zadní strany kalhot mu vykukuje malý fafrnoch připomínající ocas.

Nad turnajem, ve středním pásu fresky, jsou umístěny tribuny s přihlížejícími diváky. Jedná se celkem o pět tribun, na nichž můžeme vidět mužské i ženské postavy. V levé části jsou čtyři tribuny s deseti přihlížejícími. Všichni mají dlouhé hnědé vlasy nebo mají hlavu zakrytou loktuškou. Oblečení jsou v jednoduchých bílých šatech, pouze tři postavy jsou v šatech šedých. Pátá tribuna je od ostatních oddělena mezerou a je umístěna na pravém kraji fresky. Uvnitř se nachází dvě postavy, patrně se jedná o muže a ženu. Tyto dvě postavy jsou namalovány tenkou obrysovou linkou, bez jakékoliv barevné úpravy. Oddělením této tribuny od ostatních a rozdílným pojetím oděvu osob je možné, že se jednalo o tribunu panovníka nebo nějakého významnějšího rodu. Mezi jednotlivými tribunami s diváky jsou umístěny další budovy a věže.

Tyto budovy volně navazují na vrchní plán fresky, který tvoří jakési fiktivní město na obou březích řeky spojené mostem se sedmi oblouky, na krajích zakončenými věžemi. Podle J. B. Miltnera³⁴², J. Matznera³⁴³ i A. Sedláčka³⁴⁴ se jedná o město Písek. Na levé straně je na parkánu vymalován písecký hrad, spojený s mostem bílou věží. Na druhé

³⁴¹ Ibidem.

³⁴² Viz Miltner (pozn. 13), s. 310.

³⁴³ Viz Matzner (pozn. 12), s. 152.

³⁴⁴ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 185.

straně je soubor budov, z nichž jedna je podle Sedláčka špitál s kaplí sv. Jošta a Alžběty, pocházející z roku 1351.³⁴⁵

V nejvýše položené části fresky se pak nachází další budovy, které ve starší literatuře nebyly přesně určeny. Zajímavostí je, že ačkoli se má jednat o gotické město, některé střechy mají již renesanční úpravu, avšak většina věží je válcovitá s cimbuřím. [obr. 94]

Městem samotným se ve své práci podrobněji zabýval J. Adámek, který vycházel především z Šebeleho kresby. Domnívá se, že neznámý umělec skutečně znázornil město Písek se všemi jeho typickými stavbami. Nejvýše postavenou budovu v levé horní části určil jako kostel Narození Panny Marie, který podle velikosti oken a dvou věží odpovídá skutečnému stavu z roku 1479, kdy byla malba provedena. Pod kostelem se nachází několik honosných měšťanských domů. Na domu s bílou fasádou je umístěný červený kaplový arkýř, podle kterého by se mohlo jednat o budovu radnice, kde se dříve menší kaple nacházely. Na druhý břeh řeky umístil písecký hrad, z něhož se v malbě dochovaly pouze fragmenty věží.³⁴⁶ Tady vzniká rozpor se starší literaturou, která budovu hradu umístila na levou stranu mostu vedle bílé věže.

Vyobrazení turnaje před městem Písek bychom mohli spojit s několika historickými událostmi. Jednou z nich je například turnaj na počest volby nového českého krále na zemském sněmu, který se uskutečnil v Kutné Hoře v roce 1471.³⁴⁷ Po smrti Jiřího z Poděbrad si nárokoval právo na český trůn Matyáš Korvín, jenž v té době ovládal část Čech, Moravy, Slezska a Lužici. Zemský sněm však dostal slibu, který dal Jiřímu z Poděbrad a za krále zvolil Vladislava Jagellonského.³⁴⁸ Další možnou událostí bylo uzavření míru, v roce 1478, v Olomouci, kde se sešli Vladislav II. Jagellonský a Matyáš Korvín, aby Olomouckým smírem ukončili dlouholeté války.³⁴⁹ Je možné, že právě jedna z těchto událostí mohla sloužit jako podnět k vymalování reprezentační místnosti píseckého hradu.

³⁴⁵ Ibidem.

³⁴⁶ Adámek, *Nejstarší veduta města Písku z roku 1479* (pozn. 25), s. 41.

³⁴⁷ Viz Kostlan (pozn. 28), s. 229.

³⁴⁸ Viz Krivánková (pozn. 309), s. 255.

³⁴⁹ Ibidem, s. 256.

3.5. Kalvárie na východní stěně

Ve druhém, středním, poli východní stěny se nachází portál, kterým se původně do místnosti vstupovalo. Nad vstupem se nachází freska s motivem Kalvárie. [obr. 95] Freska má tvar trojúhelníku, jehož vrcholem a středem prochází kříž, který celý výjev dělí na dvě stejné zrcadlíci se poloviny. Celý výjev tvoří pět postav a dva erby.

Hlavním motivem scény je postava Ježíše na kříži. Kristus má hlavu skloněnou na pravé rameno, má černé vlasy, krátké vousy a zavřené oči. Z čela mu stékají tři prameny krve a za hlavou má kulatou zlatou svatozář doplněnou i o červeně namalovaný nimbus. Je oděný pouze do bílé bederní roušky, která je v přední části namalována velice jednoduše. Pomocí lineárních linií na krajích a v levé, zadní části, vystupuje rouška ve vlnách. Ruce má natažené a v dlaních jsou zabodnuté hřeby, nohy má mírně pokrčené, pravá noha je překřížená přes levou. Hnědý kříž je namalovaný pouze v obrysech. Nad hlavou Krista se nachází bílá devíza, která se do dnešní doby dochovala bez nápisu, ale je více než jisté, že se zde nacházela iniciála: „*IHS*“. Kříž je umístěn na hoře Golgota, ta je zde znázorněna pomocí hromady šedých kamenů. [obr. 96]

Na levé straně od kříže je postava Panny Marie a vedle ní, u kraje výjevu, stojí postava sv. Václava. V rohu fresky je vyobrazen erb pánů z Jenštejna. Postava Panny Marie je zahalena v červených šatech s červeným závojem a pláštěm, s rukama zkříženýma na prsou a za její hlavou je namalována zlatá svatozář. [obr. 97]

Sv. Václav je oděný ve stříbrné zbroji, má mladickou tvář s ryšavými vlasy a krátkým vousem. Hledí směrem vzhůru na ukřižovaného Krista. Na hlavě má svatováclavskou korunu, za níž je vymalována kruhová zlatá svatozář. Levou rukou přidržuje horní hranu bílého štítu s černou orlicí a v pravé ruce svírá kopí se zlatým hrotem a bílým praporcem, na kterém je červenou barvou namalovaný zvláštní tvar připomínající z části kříž. Zpoza ramen mu splývá červeno-zlatý plášť. Jednotlivé okraje a spoje zbroje jsou zdobeny zlatou barvou. Nadloketníky a násteheníky jsou znázorněny pomocí tenkých černých linek. Špičky bot jsou vymalovány červenou barvou.

Mezi hlavami Panny Marie a sv. Václava se nachází bílá nápisová páska s nápisem: „*S... (ancta maria) – s. wenczesl... (aus)*“.³⁵⁰

³⁵⁰ Sedláček August, *Dějiny královského města Písku nad Otavou*, Praha, 1911-1913, s. 186.

V rohu je vyobrazen slavnostní erb pánů z Jenštejna, jejichž erbovním znamením jsou dvě červené supí hlavy na stříbrném poli. Nad samotným štítem je umístěna kolčí přilba stříbrné barvy se stříbrno-červenými fafrnochy a v klenotu se opět opakuje motiv dvou supích hlav.³⁵¹

Na pravé straně od kříže je vyobrazena postava, jež podle A. Sedláčka³⁵² má být sv. Magdaléna, ale dle mého názoru se jedná o postavu sv. Jana. Postava pod křížem je prostovlasá se žlutými vlasy spadajícími po ramena, vzhlíží vzhůru na Kristovu smutnou tvář. Na sobě má modrý šat, v pase přepásaný červeným páskem a přes ramena dozadu mu spadá dlouhý červený plášť, který je delší než samotná postava. V pravé ruce drží malou knihu pobitou pěti hřeby, levou rukou na knihu ukazuje prstem. Vzhledem k proporcím postavy, stylizaci oděvu, atributu knihy, a i k tradici zobrazování Kalvárie je více než pravděpodobné, že se skutečně jedná o postavu sv. Jana, a ne o postavu ženy.³⁵³ [obr. 98]

Druhá postava, více ke kraji výjevu, je sv. Vojtěch. Jedná se o staršího muže s bílými vlasy a vousy, v biskupském oděvu. Na hlavě má mitru modré barvy s červeným zdobením a přes bílou albu má svrchní modrý šat a zlatý ornát s červenou výšivkou. V levé ruce drží berlu se zlatým zdobením na konci a v pravé nese podobnou knihu jako postava sv. Jana.

V rohu je vyobrazen slavnostní erb pánů z Dubé, jejichž erbovním znamením je červená střela na stříbrném poli.³⁵⁴ Nad samotným štítem je umístěna kolčí přilba stříbrné barvy se stříbrno-červenými fafrnochy a v klenotu je umístěno stříbrné křídlo. Mezi hlavami sv. Jana a sv. Vojtěcha je vymalována bílá nápisová páska. Nápis na ní se do dnešní doby bohužel nedochoval, ale je pravděpodobné, že nesla jména vyobrazených světců, jako je tomu i u protější dvojice.

Výjev je umístěn na šedém pozadí, jímž prochází dvě lineární čáry. První linie zlaté barvy prochází v úrovni Kristovy hrudi a je propojena s rámem výjevu. Druhá linie, červená s bílým šrafováním, je silnější. Je umístěna v úrovni Kristových nohou a spojuje čtyři přihlížející postavy.

³⁵¹ Viz Mysliveček (pozn 32), s. 128.

³⁵² Viz Sedláček (pozn. 350), s. 186.

³⁵³ Rulíšek Hynek, heslo: Jan Evangelista, Marie Magdalena, in: *Postavy, atributy a symboly: slovník křesťanské ikonografie*, Hluboká nad Vltavou, 2005.

³⁵⁴ Viz Juřík (pozn. 31), s. 53.

Pod výjevem Kalvárie se po obou stranách vstupního portálu nachází řada erbů. Nad portálem je namalovaná bílá devíza s nápisem: „*leta panye mlxxviii zmalovana tato syen*“.³⁵⁵ Tento nápis určuje původní dataci výmalby, která proběhla v roce 1479. [obr. 99]

3.6. Klanění Tří králů na východní stěně

Na posledním poli východní stěny je namalována freska s tématem Klanění Tří králů. V popředí, ve spodní části plánu, se na světle šedé zemi odehrává hlavní motiv, jehož ústředními postavami je Panna Maria s Ježíškem a tři králové. [obr. 100]

Postava Marie sedí na trůnu, který má podobu architektury. Má krátké černé vlasy orámované kulatou zlatou svatozáří, z jejího obličeje nejvíce zaujme výrazný nos a milý úsměv. Je namalována z profilu, ale hledí z obrazu směrem k divákovi. Je oděná do volných červených šatů s úzkými rukávy. Její ruce jsou vůči zbytku těla veliké a přidržují postavu malého Ježíška. Ježíšek je celý nahý, má černé vlasy a drobný obličej. Je namalován z profilu a stejně jako jeho matka hledí z obrazu ven. Obě ruce má natažené před sebe, dlaněmi vzhůru. U spodní části trůnu leží královská koruna. [obr. 101]

Před Madonou klečí postava prvního krále. Jedná se o staršího muže. Více než krále připomíná rytíře či jiného středověkého šlechtice. Jeho tvář by se dala přirovnat k typu zobrazování sv. Petra. Je namalován s dlouhými bílými vlasy, s lysinou na vrcholu hlavy a s dlouhými bílými vousy. Klečí na obou kolenou a v ruku drží zlatou truhličku, ve které je nejspíše kadidlo. Svrchní šat je dlouhý až na zem, s dlouhými rukávy a na stehně se rozdvojuje na přední a zadní díl. Oděv je žluté barvy a jeho záhyby jsou znázorněny červeně. Zpod svrchního šatu mu vykukují šedé punčocháče a na kotníku má připevněnou zlatou ostruhu.

Druhý král svou podobou připomíná učenice, dle stylu oděvu spadajícího zhruba do 18. století. Má delší bílé vlasy po ramena, vzhledem připomínající paruku, a oholenou bradu. Hledí na postavu třetího krále po jeho levici a nejspíše o něčem debatují. V pravé ruce drží bílou knihu, levou ruku má pokrčenou před hrudí a stojí v mírně rozkročeném postoji. Je oděný v bílé košili s límečkem, bílých kalhotách a černých botách se zlatými

³⁵⁵ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 180.

ostruhami. Jako jediný ze všech postav má boty dobře znázorněné. Přes spodní oděv má tmavě šedý plášť s dlouhými rukávy, který je dlouhý až po kolena.

Muž po jeho levici je oděný do červeného šatu. Jedná se o postavu posledního krále. Má černou pleť a tmavě šedé vlasy a vousy. Pravou ruku má vysoko zdviženou dlaní vzhůru ve výmluvném gestu, jako by něco vysvětloval a v levé ruce drží bílý svitek. Jeho šat je dlouhý až pod kolena, na hrudi sepnutý tkanicemi, ve spodní části s rozparkem. Na nohou má červené punčochy se zlatými ostruhami. [obr. 102]

V pravém rohu výjevu, vedle třetího krále, se nachází část nějaké další postavy. Ta je v porovnání s ostatními o polovinu menší a je namalována pouze z části. Z celé postavy můžeme vidět jenom bílou košili s paží a červené kalhoty přepásané páskem. Tato postava je obrácena zády k výjevu Klanění a vypadá to, že původně seděla na koni.

V levé části fresky jsou umístěny stáje se střechou ze žlutých tašek a s malým komínem. Před stájí je namalován sv. Josef. Jedná se o staršího muže v bílé košili a černých kalhotách z části zakrytých červenou zástěrou s bílým spodním lemem. Stojí u ohniště, vedle kterého je umístěna malá bílá nádoba. V pravé ruce drží nad ohništěm kruh se třemi výčnělky na dlouhé rukojeti, mohlo by se jednat o nějaký typ pánvičky. Levou ruku má zatnutou v pěst nad pánvičkou a zdá se, jako by něco usypával. Je možné, že se jedná o vyobrazení sv. Josefa, který vaří kaši pro malého Ježíška. Za Josefem, na kraji fresky, stojí světle hnědý býk s černými paznehty. Je otočený k Josefovi a hledí mu přes rameno. Ze stáje vykukuje hlava hnědého osla. [obr. 103]

Pozadí je tvořeno sedmi kopci šedé, žluté a červenohnědé barvy, které jsou pokryty listnatými lesy. Na vrcholu nejvýše položených kopců je umístěno město s věžemi a hradbami. Na nebi mezi věžemi je namalovaná velká červená šesticípá hvězda. Podle znázorněného biblického příběhu se zřejmě jedná o město Betlém.

3.7. Galerie erbů v rytířském sále

Ve středověku se erby využívaly k identifikaci jednotlivců a později i celých rodů. Určovaly nejen příbuzenské, ale i sociální vztahy mezi jednotlivými rody.³⁵⁶ Zároveň poukazovaly na vážnost svého nositele a jeho předků, na jejich skutky a zásluhy. Erb sloužil jako zástupný symbol nebo jako zpodobnění rodové tradice.³⁵⁷

V rytířském sále píseckého hradu se na východní, jižní a částečně i západní stěně nachází soubor 32 erbů. Pás erbů začíná pod obrazem Kalvárie a končí v prvním poli západní stěny. Erby jsou jednoduché, dole okrouhlé bez jakýchkoliv příkras. Nad nimi jsou umístěny nápisové pásky, které určovaly, o jaký rod či jednotlivce se jednalo. Znaky patřily předním českým rodům, jejich jména jsou v dnešní době čitelná pouze z části a u některých se nápis vůbec nedochoval.³⁵⁸ Chybějící erby a nápisové pásky byly částečně doplněny během restaurování roku 1902 Augustem Sedláčkem, který se je na základě Šebeleho skic a zbytků výmalby pokusil určit.³⁵⁹ Později, roku 1980, byl tento erbovní cyklus doplněn na základě studie P. R. Pokorného, který se cyklem také zabýval.

Znaky nejvýznamnějších rodů, které zastávaly nejvyšší zemské a dvorské úřady, byly umístěny na jižní stěně, spolu s postavou sedícího krále Vladislava II. Jagellonského.³⁶⁰ Zbylé erby odkazovaly na další rody, které zastávaly nižší zemské úřady. Některé z nich měly své statky na Prácheňsku. Vyznáním příslušely ke katolíkům a řada z nich patřila k přívržencům krále Matyáše Korvína.³⁶¹ Pouze páni z Cimburka, z Kunštátu, Mikuláš z Landštejna a Čeněk z Klinštejna patřili k utrakvistům. Znázorněné rody byly převážně panské, s výjimkou pěti rytířských. Mezi představitele rytířského stavu zobrazených rodů patřili Volfštejnové, Bechyňové z Lažan, Kaplířové ze Sulevic, Rýzemberští z Janovic a Žďárští z Doupova.³⁶² Je tedy nepochybné, že zastoupené rody spolu určitým způsobem souvisely a nešlo jenom o pouhou dekoraci.

³⁵⁶ Viz Šimůnek (pozn. 30), s. 152.

³⁵⁷ Ibidem, s. 143.

³⁵⁸ Viz Matzner (pozn. 12), s. 152.

³⁵⁹ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 180-182.

³⁶⁰ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 11.

³⁶¹ Viz Matzner (pozn. 12), s. 153.

³⁶² Viz Pokorný (pozn. 29), s. 13.

1. Rod pánů z Velhartic [obr. 104]

Erb: *Na stříbrném štítě je umístěna tzv. routová koruna červené barvy.*³⁶³ V některých vyobrazeních bývá umístěna ve středu štítu, u jiných je rozprostřena přes celý štít.³⁶⁴

Staročeský rod pocházející z Malého Boru u Horažďovic.³⁶⁵ První zmínky pochází ze 13. století. Zakladatelem rodu byl Bohuslav z Boru s přídomekem ze Vzdoun. Po stavbě hradu Velhartice si změnili přídomek na „z Velhartic“.³⁶⁶ Nejvýznamnějším členem rodu byl Bušek starší z Velhartic, který byl přítelem, důvěrníkem a osobním komorníkem Karla IV.³⁶⁷ Později tuto funkci převzal jeho syn Bušek mladší (†1371), který se stal nejvyšším hejtmanem léna Nové Čechy v Horní Falci.³⁶⁸

Podle písemných pramenů z roku 1628 je doloženo, že císařský generál Martin de Hoef – Huerta (†1637), který působil jako purkrabí na píseckém hradě, požádal císaře o titul pána z Velhartic.³⁶⁹

2. Rod pánů z Volfštejna [obr. 105]

Erb: *Tři červené pruhy na stříbrném štítě.*

Staročeský rod sídlící od konce 13. století na hradě Volfštejn u Černošína, příbuzný s vladky ze Svojšína a Třebíle. Původně měli v erbovním znamení vlka, ale v druhé polovině 14. století byl vlk zastoupen pouze hlavou. Od počátku 15. století měli na štítě pruhy stejně jako Zmrzlík ze Svojšína a vlčí hlava byla umístěna do klenotů erbu. Posledním představitelem rodu byl Ctibor z Volfštejna (†1497), který stejně jako jeho předci byl horlivý katolík.³⁷⁰

³⁶³ Ibidem, s. 18.

³⁶⁴ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 173.

³⁶⁵ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 54.

³⁶⁶ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 173.

³⁶⁷ Viz Juřík (pozn. 31), s. 147.

³⁶⁸ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 173.

³⁶⁹ Viz Juřík (pozn. 31), s. 148.

³⁷⁰ Mysliveček Milan – Čornej Petr, *Erbovník 2, aneb, Kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě: podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*, Praha, 1997, s. 208.

3. Rod pánů z Lažan [obr. 106]

Erb: *Na stříbrném štítě jsou pod sebou umístěni tři červení kapři.*

Slezský rod, který se na počátku 15. století usadil v Čechách. Jindřich Zefl byl oblíbencem a přítelem Václava IV.³⁷¹ Vlastnil hrady Bechyně a Krakovec, kde v roce 1414 poskytl útočiště mistru Janu Husovi. Později jeho potomci o hrady a rozsáhlý majetek přišli během konfiskací. Roku 1737 byl rodu obnoven panský stav a do erbu jim byly přidány dva diví muži, coby štítonoši.³⁷²

4. Rod pánů ze Sulevic [obr. 107]

Erb: *Štít je rozdělen na dvě polovice. V pravé polovině středem prochází stříbrný pruh na červeném poli. Levou polovinu tvoří křídlo vyplněné šachovnicí stříbrné a červené barvy na modrém poli.*

Český vladycký rod, později hraběcí, který sídlil od 14. století na Litoměřicku. Později, během 15. století, se rod rozdělil na několik větví. Jednou z nich byl Kašpar Kaplíř ze Sulevic sídlící na Vimperku na Šumavě, kterému byl polepšen erb. K původnímu erbu se zlato-červeným šachovnicovým křídlem v modrém poli byl přidán znak vladyků ze Skálky. Kašpar Kaplíř ze Sulevic byl odsouzen a popraven na Staroměstském náměstí za účast na stavovském povstání v letech 1618 až 1620.³⁷³

5. Rod pánů z Plané [obr. 108]

Erb: *Na červeném štítě je šikmo položen stříbrný pruh vyplněný třemi zelenými leknínovými listy.*

Slavný rod usedlý počátkem 13. století v severních Čechách, původně pocházející z německého rodu ze See.³⁷⁴ Na počátku 14. století se objevují další rody se stejným erbem, jedněmi z nich byli i jejich příbuzní, rod Planských ze Žeberka.

³⁷¹ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 47.

³⁷² Ibidem.

³⁷³ Ibidem, s. 60.

³⁷⁴ Ibidem, s. 68.

Významným představitelem rodu byl Mikuláš Planský ze Žeberka, který působil jako nejvyšší písař království Českého. Později byl jeho syn Aleš na straně vítězů v bitvě u Lipan a roku 1433 získal Planou, kde rod sídlil do roku 1526. Od 17. století o tomto rodě nemáme téměř žádné zprávy.³⁷⁵

6. Rod pánů z Hasištejna [obr. 109]

Erb: Štít je rozdělen křížem. První a čtvrté pole je rozděleno červenou a stříbrnou barvou. Ve druhé a třetí čtvrtině se nachází černá orlice na stříbrném poli.

Panský, později knížecí rod, jehož nejvýznamnějším představitelem byl Mikoláš Chudý, příznivec Jiřího z Poděbrad, který koupil v roce 1409 tvrz Lobkowicze, podle níž vznikl i jeho rodový přídomek.³⁷⁶ Roku 1417 zastával úřad nejvyššího písaře a na rozkaz Václava IV. dobyl hrad Hasištejn.³⁷⁷ Po jeho smrti se jeho syn Mikuláš stal zakladatelem větve Hasištejnské a druhý syn Jan větve Popelovské.³⁷⁸

7. Rod pánů z Rýzmburka [obr. 110]

Erb: Stříbrno-modře šachované břevno umístěné na červeném štítě. Erb odpovídá Janovským z Janovic.

Staročeský panský rod, příbuzný s rodem Janovských z Janovic. Páni z Rýzmburka získali jméno podle stejnojmenného hradu, na němž sídlili až do roku 1407, kdy jej prodali spolu s okolními statky svým příbuzným. Noví majitelé si upravili své jméno na Janovský z Rýzmburka a panství vlastnili po několik generací až do roku 1497.³⁷⁹

³⁷⁵ Ibidem, s. 68.

³⁷⁶ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 91.

³⁷⁷ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 33.

³⁷⁸ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 91.

³⁷⁹ Rýzmberk - <https://czwiki.cz/Lexikon/R%C3%BDzmberk> [vyhledáno: 15.3.2021].

8. Rod pánů z Dubé [obr. 111]

Erb: *Červená střela na stříbrném štítě.*

Český rod mající své předky v rodu Benešoviců. První zmínky jsou doložené z roku 1233 a za zakladatele rodu je považován Matouš z Dubé. Mezi významné členy patřil Ondřej IV. z Dubé (†1412), který zastával úřad nejvyššího zemského sudího a byl význačným dvořanem Karla IV.³⁸⁰ Po dobu královny nepřítomnosti byl mistrem královny komory a podporoval také jeho syna Václava IV. Dalším významným členem byl Jan Roháč z Dubé. Stal se husitským hejtmanem, jenž nerespektoval obnovení zemského míru po bitvě u Lipan. V roce 1437 byl popraven na Staroměstském náměstí v Praze.³⁸¹

9. Rod pánů z Vlašimi [obr. 112]

Erb: *Dvě červené supí hlavy umístěné na stříbrném poli.*

Český panský rod, sídlící od první poloviny 14 století ve Vlašimi. Svůj význam získali během válečných výprav krále Jana Lucemburského. Jan Očko z Vlašimi (†1380) působil jako rádce Karla IV. a zastával funkci druhého pražského arcibiskupa.³⁸² Jeho bratr Pavel z Vlašimi, písař královské komory, koupil hrad Jenštejn a přilehlé usedlosti. Založil novou rodovou linii s přídomkem z Jenštejna.³⁸³

10. Rod pánů z Rožmberka [obr. 113]

Erb: *Červená růže na stříbrném poli.*

Český panský rod pocházející z rodu Vítkovců. Během 15. a 16. století byl nejvýznamnějším rodem hned po králi, který v Českých zemích působil.³⁸⁴ Významným představitelem byl Oldřich II. z Rožmberka (†1462), který patřil mezi příznivce krále Zikmunda a intrikoval proti Jiřímu z Poděbrad. Zastával funkci nejvyššího pražského purkrabí. Jeho syn Jošt II. (†1467) byl biskupem a odmítl korunovat Jiřího z Poděbrad novým českým králem.

³⁸⁰ Viz Juřík (pozn. 31), s. 53.

³⁸¹ Ibidem.

³⁸² Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 68.

³⁸³ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 128.

³⁸⁴ Král z Dobré Vody Vojtěch, *Znaky rodů českých*, Praha, 2009, s. 12.

11. Rod pánů ze Švamberka [obr. 114]

Erb: *Stříbrná labuť se zlatým zobákem a nohama, umístěná na červeném poli.*

Český panský rod z hradu Krasíkova, zvaného také Švamberk u Stříbra, který postavil Bohuslav z Boru počátkem 14. století.³⁸⁵ Páni ze Švamberka zastávali v období 14. až 16. století důležité královské a zemské úřady a byli úzce spojeni s rodem Rožmberků.³⁸⁶

Mezi nejvýznamnější představitele patří Bohuslav ze Švamberka (†1425), který jeden čas vlastnil hrad Zvíkov.³⁸⁷ Byl odpůrcem husitů, ale později konvertoval a před svou smrtí působil jako husitský hejtman. Jeho bratr Hynek z Krušína se v roce 1431 zapojil do obrany Plzně proti husitským vojskům a v roce 1436 nechal vystavit hrad Zelená Hora.³⁸⁸

12. Rod pánů z Kunštátu [obr. 115]

Erb: *V horní části stříbrného štítu jsou umístěny tři černé pruhy.*

Starý český panský rod, který sídlil v Čechách i na Moravě, pocházející z jihomoravského Kunštátu.³⁸⁹ Příslušníci tohoto rodu zastávali řadu zemských úřadů, především v období husitské revoluce a následně během celého 15. století.³⁹⁰

Za zakladatele rodu je považován Heralt ze Zbraslavi. Později byl rod rozdělen jeho syny, kteří založili čtyři samostatné rodové linie. Nejvýznamnější z nich se stala větev poděbradská, kterou založil Boček z Kunštátu a Poděbrad. Z ní pocházel král Jiří z Poděbrad, který byl po smrti krále Ladislava Pohrobka zvolen českou šlechtou za panovníka.³⁹¹ Jeho syn Hynek z Poděbrad a kníže z Minsterberku se stal důvěrníkem a zastupitelem krále Vladislava II. Jagellonského a později i Matyáše Korvína.³⁹²

³⁸⁵ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 158.

³⁸⁶ Ibidem, s. 159.

³⁸⁷ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 66.

³⁸⁸ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 159.

³⁸⁹ Ibidem, s. 84.

³⁹⁰ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 104.

³⁹¹ Viz Juřík (pozn. 31), s. 94.

³⁹² Ibidem, s. 95.

13. Rod pánů z Koldic [obr. 116]

Erb: *Zlatý štít je rozdělen na dvě části. V horní části se nachází polo-postava černého lva ve skoku, spodní polovinu zdobí tři šikmé černé pruhy, taktéž na zlatém poli.*

Původně německý panský rod, pocházející z Míšně. Počátkem 14. století se objevil na území severních Čech.³⁹³ Členové rodu působili ve službách Jana Lucemburského a Karla IV. Těma z Koldic (†1360) působil jako mistr královské komory. Albrecht zastával funkci nejvyššího sudí a bojoval proti husitům.³⁹⁴

14. Rod pánů z Hazmburka [obr. 117]

Erb: *Štít je rozdělen křížem na čtyři pole. První a čtvrté pole zdobí zlatý zajíc ve skoku na modrém pozadí. Na druhém a třetím poli je vyobrazena kančí hlava s mohutnými kly a s vypláznutým jazykem červené barvy na zlatém pozadí.*

Zajícové z Hazmburka jsou potomky významného rodu Buziců. Zakladatelem byl Oldřich z Valdeka, který v první polovině 13. století, založil samostatnou linii Zajíců z Valdeka.³⁹⁵ Během vlády Lucemburků patřili Zajícové z Hazmburku k předním panským rodům v Čechách.³⁹⁶

Mezi důležité postavy tohoto rodu patří Vilém Zajíc (†1319), který během vlády Karla IV. zastával úřad nejvyššího stolníka.³⁹⁷ Dalším významným členem byl Zbyněk Zajíc z Hazmburku (†1411), který působil jako pražský arcibiskup a rádce Václava IV.³⁹⁸ Byl odpůrcem Jana Husa a církevních reforem a veřejně vystupoval proti Jiřímu z Poděbrad.³⁹⁹

³⁹³ Viz Halada, díl 2. (pozn. 33), s. 90.

³⁹⁴ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 72.

³⁹⁵ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 181.

³⁹⁶ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 46.

³⁹⁷ Viz Juřík (pozn. 31), s. 150.

³⁹⁸ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 182.

³⁹⁹ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 45.

15. Rod pánů ze Stráže [obr. 118]

Erb: *Uprostřed štítu se nachází modrá pětilistá růže na stříbrném poli.*

Starý český panský rod, mající svůj původ v rodu Vítkovců, linie oddělená od pánů z Hradce. Za zakladatele je považován jakýsi Sezima.⁴⁰⁰ Nejvýznamnějším představitelem byl Jindřich ze Stráže (†1466), který zastával funkci nejvyššího hofmistra u krále Jiřího z Poděbrad.⁴⁰¹ Měl četné spory s Rožmberky, protože podporoval husity a Jednotu poděbradskou. Rod vymřel koncem 15. století.⁴⁰²

16. Rod pánů z Rabštejna [obr. 119]

Erb: *Štít je rozdělen křížem na čtyři pole. V prvním a čtvrtém poli se na červeném pozadí nachází lev ve skoku. Lev je stříbrný s hřívou a ocasem zlaté barvy. Druhé a třetí pole je rozděleno zlatou a stříbrnou barvou.*

Český rytířský, později panský rod, který měl původně jednoduchý polcený štít zlaté a černé barvy. Jedna z prvních zmínek se datuje z období kolem roku 1360, kdy na tvrzi Hrádku žil Jindřich.⁴⁰³ Nejvýznamnějším představitelem byl Prokop z Rabštejna (†1472), který zastával funkci kancléře u krále Zikmunda a později i u císaře Fridricha III. Ten ho za zásluhy pasoval na rytíře.⁴⁰⁴ Za vlády krále Ladislava Pohrobka se stal nejvyšším kancléřem království Českého. Byl přítelem papeže Pia II., se kterým jednal o basilejských kompaktátech.⁴⁰⁵

Dalším významným představitelem rodu byl jeho bratr Jan mladší z Rabštejna (†1473), který se stal vyšehradským proboštem a Pražským kanovníkem. Původně byl stoupencem Jiřího z Poděbrad, ale později přešel na katolickou stranu.⁴⁰⁶

⁴⁰⁰ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 150.

⁴⁰¹ Ibidem.

⁴⁰² Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 115.

⁴⁰³ Viz Halada, díl 3. (pozn. 33), s. 153.

⁴⁰⁴ Viz Mysliveček (pozn. 370), s. 145.

⁴⁰⁵ Viz Halada, díl 3. (pozn. 33), s. 153.

⁴⁰⁶ Viz Mysliveček (pozn. 370), s. 145.

17. Rod pánů ze Šternberka [obr. 120]

Erb: *Zlatá osmicípá hvězda umístěná na modrém poli.*

Staročeský a moravský panský, později hraběcí rod. Mezi nejvýznamnější představitele patřil Albrecht ze Šternberka, který byl arcibiskupem na dvoře Karla IV.⁴⁰⁷ Aleš ze Šternberka (†1455) působil ve službách krále Zikmunda. Byl jedním z rádců krále Jiřího z Poděbrad, za kterého se provdala jeho sestra Kunhuta.⁴⁰⁸

Dalším významným představitelem byl Zdeněk ze Šternberka (†1476), který nejprve podporoval Jiřího z Poděbrad ve volbě českého krále. Později proti němu založil Jednotu zelenohorskou a stal se nejvyšším hejtmanem Matyáše Korvína.⁴⁰⁹ Od 12. do 19. století Šternberkové zastávali významné politické a veřejné funkce.⁴¹⁰

18. Rod pánů z Valdštejna [obr. 121]

Erb: *Téměř celou plochu zlatého štítu vyplňuje postava modrého lva ve skoku.*

Slavný český panský rod, původně pocházející z rodu Markvarticů. Za zakladatele rodu byl považován Jaroslav Hrušice, který v roce 1262 působil jako purkrabí v Mladé Boleslavi.⁴¹¹ Jeho syn Zdeněk nechal ve druhé polovině 13. století vystavět hrad Valdštejn. Rod se později rozdělil na šest větví.⁴¹²

Nejvýznamnějším členem rodu byl Hašek z Valdštejna (†1452), který se během husitských válek, v roce 1420, účastnil bitvy u Vyšehradu. Stál na straně katolického vojska krále Zikmunda, později se stal husitským hejtmanem, a proto mu král Zikmund odebral majetky. Nakonec se vrátil na stranu katolíků a stal se moravským hejtmanem.⁴¹³

⁴⁰⁷ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 157.

⁴⁰⁸ Viz Juřík (pozn. 31), s. 136.

⁴⁰⁹ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 158.

⁴¹⁰ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 38.

⁴¹¹ Viz Juřík (pozn. 31), s. 275.

⁴¹² Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 69.

⁴¹³ Viz Juřík (pozn. 31), s. 275.

19. Rod pánů z Landštejna [obr. 122]

Erb: *Stříbrná pětিলistá růže umístěná na červeném štítě.*

Český panský rod, pocházející z rodu Vítkovců. Zakladatelem rodové linie byl Vítek z Klokot.⁴¹⁴ Významnou osobností byl Ojír z Lomnice, který se podílel na tažení Otakara II. do rakouských a bavorských zemí.⁴¹⁵ Dalším významným představitelem byl Vítek z Landštejna (†1306), který přispěl k vyhnání neoblíbeného Jindřicha Korutanského z českých zemí.⁴¹⁶ Jeho syn Vilém byl dvořanem, nejvyšším purkrabím a důvěrníkem Karla IV.⁴¹⁷

20. Berka z Dubé [obr. 123]

Erb: *Dva černé ostrvy přeložené křížem na zlatém štítě.*⁴¹⁸

Český panský rod, pocházející z rodu Ronovců. Za zakladatele byl považován Hynek Berka z Dubé (†1348), který zastával úřad pražského purkrabí.⁴¹⁹ Během 15. a 16. století představitelé tohoto rodu upevnili svou moc a bohatství, zastávali důležité dvorské a zemské úřady. Byli v příbuzenském vztahu s pány z Lipé.⁴²⁰

21. Rod pánů z Vartenberka [obr. 124]

Erb: *Rozpolcený štít v levém poli černé a v pravém poli zlaté barvy.*

Staročeský rod, pocházející z rodu Markvarticů. Za zakladatele byl považován Markvart, který po roce 1268 založil hrad Vartenberk, podle něž začal používat přídomek „z Vartenerka“.⁴²¹ Jeho syn Beneš zastával úřad královského komorníka a pražského purkrabí. Dalším významným členem rodu byl Čeněk mladší z Vartemberka (†1425), který byl nejvyšším pražským purkrabím. Zpočátku odmítal přijmout Zikmunda za českého krále, stavěl se proti upálení Mistra Jana Husa, ale později přešel na stranu

⁴¹⁴ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 117.

⁴¹⁵ Viz Juřík (pozn. 31), s. 97.

⁴¹⁶ Ibidem, s. 96.

⁴¹⁷ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 117.

⁴¹⁸ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 37.

⁴¹⁹ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 92.

⁴²⁰ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 19.

⁴²¹ Ibidem, s. 172.

katolíků.⁴²² Většina členů rodu zastávala v průběhu 14. a 15. století důležité královské funkce.⁴²³

22. Rod pánů z Cimburka [obr. 125]

Erb: *Na červeném štítu jsou pod sebou ve třech řadách stříbrná cimbuří.*⁴²⁴ Podoba erbu se během doby různě měnila. Uspořádání a počet zubů cimbuří byl různý, ale základ a barva se nezměnily.⁴²⁵

Starý moravský panský rod pocházející původně z Čech, který sídlil na hradě Cimburk u Kutné Hory.⁴²⁶ Ve druhé polovině 14. století se jedna z větví rodu usadila na Tovačově a začala používat přídomek Tovačovský z Cimburka. K významným představitelům rodu patřil Jan Tovačovský z Cimburka (†1464), který působil jako moravský zemský hejtman a byl přívržencem Jiřího z Poděbrad.⁴²⁷ Jeho syn Stibor podporoval Jiřího z Poděbrad a po jeho smrti i Vladislava Jagellonského.⁴²⁸

23. Rod pánů z Rabštejna [obr. 126]

Popis erbu i historie rodu je již popsána (viz č. 16.)

24. Rod pánů z Doupova [obr. 127]

Erb: *Na stříbrném štítě se nachází tři červené pruhy.*⁴²⁹

Starý český vladycký rod, který svůj přídomek odvozoval od vsi a hradu Doupov. Za zakladatele rodu je považován Jiří (†1116), který působil jako žatecký purkrabí.⁴³⁰ Rod se značně rozrostl ve 14. a 15. století, kdy Doupovští vlastnili velké množství statků.

⁴²² Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 101.

⁴²³ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 173.

⁴²⁴ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 39.

⁴²⁵ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 31.

⁴²⁶ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 24.

⁴²⁷ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 31.

⁴²⁸ Viz Juřík (pozn. 31), s. 50.

⁴²⁹ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 41.

⁴³⁰ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 45.

V polovině 15. století prodali velkou část majetku Ždárským ze Žďáru.⁴³¹ Významným představitelem byl Bohuslav z Doupova (†1421), který během husitských válek podporoval krále Zikmunda. Byl zajat a upálen husity.⁴³² Doupovští byli tradičně katolíky, ale v 16. století se začali přiklánět k reformaci a po porážce na Bílé hoře jim byl zabaven veškerý majetek.⁴³³

25. Lev z Rožmitálu [obr. 128]

Erb: *Štít je rozdělen křížem na čtyři pole. V prvním a čtvrtém poli je na zlatém pozadí vyobrazena kančí hlava s mohutnými kly a s vypláznutým jazykem červené barvy. Druhé a třetí pole vyplňuje zlatý lev ve skoku na modrém poli.*

Starý panský rod pocházející z rodu Buziců. Svůj přídomek jeho představitelé získali podle města a hradu Rožmitál. Za zakladatele rodu je považován Jaroslav, který byl ve službách krále Václava I.⁴³⁴ V 15. století zastávali důležité zemské úřady a patřili mezi přední šlechtické rody.⁴³⁵

Jaroslav Lev z Rožmitálu a na Blatné (†1485) byl katolíkem, ale podporoval Jiřího z Poděbrad. Na jeho pokyn vedl mírové poselstvo do západní Evropy s cílem sjednotit jednotlivé státy.⁴³⁶ Jeho sestra Johana z Rožmitálu se stala druhou manželkou Jiřího z Poděbrad a po jeho smrti se podílela na politickém dění.⁴³⁷

26. Ješek z Boskovic [obr. 129]

Erb: *Stříbrný hřeben o jedenácti špicích, které vychází ze spodní části erbu. Je umístěn na červeném poli.*⁴³⁸

Starý moravský panský rod. Za zakladatele je považován jakýsi Velen a první zmínka pochází z počátku 13. století. Páni z Boskovic patřili mezi přední moravské rody

⁴³¹ Doupov: Památky a příroda Karlovarska - <https://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/doupov-zamek/> [vyhledáno 11. 3. 2021].

⁴³² Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 45.

⁴³³ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 103.

⁴³⁴ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 132.

⁴³⁵ Viz Juřík (pozn. 31), s. 246.

⁴³⁶ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 132.

⁴³⁷ Ibidem, s. 133.

⁴³⁸ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 43.

a zastávali významné zemské úřady.⁴³⁹ Mezi významné představitele rodu patřil například Václav z Boskovic (†1482), který zastával funkci moravského zemského hejtmána. Zasloužil se o změnu úředního jazyka, kde byla latina nahrazena češtinou. Během války o moc mezi Jiřím z Poděbrad a Matyášem podporoval Matyáše Korvína.⁴⁴⁰

Ješek z Boskovic (†1489) patřil do svojanovské linie. Byl přítelem a důvěrníkem krále Jiřího z Poděbrad, od kterého získal za pomoc v bojích proti Matyáši Korvínovi velký majetek.⁴⁴¹ Později se stal jedním z předních dvořanů Vladislava II. Jagellonského.⁴⁴²

27. **Burian z Gutštejna** [obr. 130]

Erb: *Tři černá paroží pyramidově umístěna na zlatém poli.*⁴⁴³

Starý český panský rod, který má své kořeny v rodu Hroznatovců. Svůj přídomek z Gutštejna získal podle stejnojmenného hradu v západních Čechách. Za zakladatele rodu je považován jistý Sezema († po 1187), ale první písemný zápis pochází až z roku 1316.⁴⁴⁴

Burian I. z Gutštejna (†1462) podporoval Jiřího z Poděbrad. Jeho syn Burian II. z Gutštejna (†1489) se přidal k Jednotě zelenohorské a Matyášem Korvínem byl jmenován nejvyšším dvorským soudcem. Později se přidal na stranu Jiřího z Poděbrad a za vlády Vladislava II. Jagellonského zastával úřad mistra královské komory a nejvyššího polního hejtmána. V roce 1485, v Kutné Hoře, napomohl k uzavření míru mezi katolíky a kališníky.⁴⁴⁵

28. **Jan z Vanternberka** [obr. 131]

Popis erbu i historie rodu je již popsána (viz č. 21.)

⁴³⁹ Král z Dobré Vody (pozn. 384), s. 56.

⁴⁴⁰ Viz Juřík (pozn. 31), s. 47.

⁴⁴¹ Svojanov, <http://hrady.dejiny.cz/svojanov/index.htm> [vyhledáno 25. 3. 2021].

⁴⁴² Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 36.

⁴⁴³ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 44.

⁴⁴⁴ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 51.

⁴⁴⁵ Viz Juřík (pozn. 31), s. 55.

29. Mikuláš z Landštejna [obr. 132]

Erb: *Stříbrná pětistá růže na červeném poli.*⁴⁴⁶

Mikuláš z Landštejna (†1484) pocházel z vedlejší větve rodu a působil jako nejvyšší písař a královský maršálek.⁴⁴⁷

Podrobnější historie rodu je již popsána (viz č. 19.)

30. Pavel z Jenštejna [obr. 133]

Erb: *Dvě červené supí hlavy se zlatými jazyky umístěné na stříbrném poli.*

Pavel z Jenštejna žil ve druhé polovině 14. století. Působil jako nejvyšší písař královské komory a byl bratrem druhého pražského arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi.⁴⁴⁸

Podrobnější historie rodu je již popsána (viz č. 9.)

31. Čeněk z Klinštejna [obr. 134]

Erb: *Dvě černé ostrvy křížem přes sebe umístěné na zlatém poli.*⁴⁴⁹

Český panský rod, který je jednou z linií rodu Ronovců. Má stejný původ a erb jako například páni z Lipé nebo páni z Dubé. Na konci 13. století se jako první objevuje Závěš ze Stružice, který nechal na Českolipsku vystavět hrad Klinštejn.⁴⁵⁰

Významným členem rodu byl Čeněk z Klinštejna (†1480), který působil jako purkrabí pražského hradu za vlády Ladislava Pohrobka i Jiřího z Poděbrad. Za vlády Vladislava II. Jagellonského působil jako královský prokurátor.⁴⁵¹

⁴⁴⁶ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 45.

⁴⁴⁷ Viz Mysliveček (pozn. 32), s. 86..

⁴⁴⁸ Viz Juřík (pozn. 31), s. 68

⁴⁴⁹ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 47.

⁴⁵⁰ Viz Halada, díl 1. (pozn. 33), s. 88.

⁴⁵¹ Novotná Andrea, *Čeněk z Klinštejna na dvoře Jiřího z Poděbrad* (bakalářská práce), Hradec Králové, 2018, s. 10.

32. **Zachař z Říčan** [obr. 135]

Erb: *Tři stříbrné trojlisty, spojené trianglem, umístěné na červeném poli.*⁴⁵²

Rod z Říčan patřil k nejstarším českým rodům, který vlastnil majetky a statky v Čechách i na Moravě. Jméno získal podle rodového jmění v Říčanech u Prahy. Rod z Říčan se později rozdělil do několika větví, z nichž Zachař z Říčan patřil do linie Kavků a Cehniců z Říčan, kteří od počátku 15. století vlastnili panství Štěkeň a Cehnice.⁴⁵³

Nejznámějším představitelem rodu byl Ondřej z Říčan, kterého Přemysl Otakar II. povýšil na nejvyššího komorníka.⁴⁵⁴ Členové rodu zastávali úřady zemských soudců a hejtmanů.

3.8. Interpretace výzdoby

Fresková výzdoba rytířského sálu představuje jedinečný celek, ve kterém je zastoupena církevní i světská tematika. Tyto dva pojmy dnes chápeme jako dvě odlišné kategorie, ale ve středověku byla víra v Boha všudypřítomná a prostupovala všední život celé společnosti.⁴⁵⁵

Světské prostředí obvykle sledovalo priority, například urozenost, rituály, mentalitu šlechty a další. Avšak byly zde i důležité prvky, které jej propojovaly se sakrálním světem. Patřilo sem například charisma králů, jejich moc a nejvyšší soudní autorita. Důležitost vladařské moci byla založena jak na správě království a fungování královské kanceláře, tak i na jejím propojení s církví.⁴⁵⁶ Dalším příkladem propojení těchto dvou prvků byly i ideály rytířství, které představovaly připravenost k tělesnému i duchovnímu zápasu proti nepřátelům víry, bezvěrcům a kacířům. Byla to však i zodpovědnost za ochranu práv a ochranu žen a dětí.⁴⁵⁷

Propojení církevní a světské tematiky můžeme sledovat i v případě malířské a sochařské výzdoby. Sakrální tematika pronikala i do zdánlivě zcela profánního světa šlechtických

⁴⁵² Viz Pokorný (pozn. 29), s. 48.

⁴⁵³ Houzar Petr, *Znaková privilegia krále Ferdinanda I. z let 1526–1546 pro města a městečka* (diplomová práce), Brno, 2017, s. 48.

⁴⁵⁴ Viz Král z Dobré Vody (pozn. 384), s. 40.

⁴⁵⁵ Le Goff, *Středověký člověk a jeho svět* (pozn. 34), s. 11.

⁴⁵⁶ Viz Nodl (pozn. 36), s. 43.

⁴⁵⁷ Viz Bůžek (pozn. 38), s. 27.

sídel, kde se objevuje vedle rytířské a světské tematiky.⁴⁵⁸ Ve středověku se zpočátku zobrazovala především biblická tematika, kde byl člověk ztotožňován s biblickým modelem.⁴⁵⁹ Teprve až na konci 13. století se začal zobrazovat pozemský člověk, který měl ve světě moc, například papež, císař nebo král. Zobrazení těchto postav bylo realistické a ukazovalo na jejich hrdost, sebejistotu a úspěch.⁴⁶⁰

V rytířském sále píseckého hradu je v zastoupení světské tematiky bitevní scéna, turnaj a postavy králů, jejichž současná podoba je sice mírně zkreslená, ale všechny postavy králů mají charakteristické rysy a působí důstojným a klidným dojmem. Sakrální tematika je zastoupena freskou Kalvárie, Klanění Tří králů a postavami světců, které se nacházely ve všech klenebních kápích. Dochází zde tedy k prolnutí dvou složek, kdy klenební kápě mohly představovat „nebeskou sféru“ a fresky na stěnách pozemský život. Postavy králů, turnaj a bitevní výjev by pak symbolizovaly jakýsi dokonalý a plný život středověkého rytíře nebo mocného muže. Freska Klanění a Kalvárie by pak mohla odkazovat na začátek a konec lidského života, na epifanii a vykoupení lidstva.

Výzdoba sálu se skládá z portrétů králů, které je možno příbuzensky nebo následnický propojit. Jejich pomyslný vrchol by představovala trůnící postava Vladislava II. Jagellonského. Ten jako jediný sedí na trůnu. Jeho samotné umístění na odlišné stěně poukazuje, že se zřejmě jednalo o jeho osobní reprezentaci. Celá výzdoba sálu se váže k jeho osobě.

Mimo postavy panovníků v sále nalezneme dvojici fresek s církevní tematikou. Fresku Klanění Tří králů lze spojit s nadějí, úctou a radostí nad životem. Naopak freska Kalvárie představuje smrt s příslibem spasení, úctu a pokoru. Tento výjev je umístěn nad hlavním portálem, kterým se do síně vcházelo. Každý, kdo sál opouštěl, pod ním musel projít. Umístění této fresky bylo nejspíše vybráno záměrně a zřejmě mělo představovat jistý druh pokory. Obě tyto scény odkazují na důležitost víry a moci církve v životě panovníka a životech všech lidí.

Druhá dvojice je ukázkou světské tematiky s morálním ponaučením. Freska s turnajem představuje ctnostné rytíře a dámy, kteří si užívají života, a odkazuje na vznešenost, bohatství, ctnosti a sebevědomí šlechty. Bitevní výjev poukazuje na hodnoty

⁴⁵⁸ Viz Dvořáčková-Malá (pozn. 37), s. 29.

⁴⁵⁹ Le Goff, *Středověký člověk a jeho svět* (pozn. 34), s. 13.

⁴⁶⁰ Ibidem, s. 13.

křesťanského rytířství, kdy se ve středověku prezentovaly rytířské představy v podobě Kristových bojovníků. Dábel a jeho přívrženci jsou v tomto případě znázorněni v podobě tureckého vojska, které bylo poraženo. Ale mohlo jít, jak už bylo řečeno, i o vizuální referenci ke skutečné události.

Pod freskami se nachází pás s erby šlechtických rodů, které jsou umístěné v úrovni nohou vyobrazených panovníků. Jejich samotné vyobrazení na stěnách nejdůležitější místnosti hradu poukazuje na to, že se jednalo o mocné muže. Avšak jejich umístění by mohlo odkazovat na to, že majitelé erbů byli podrobeni králi a jejich moc a význam byl menší.

Výzdoba sálu je zaměřena na osobní reprezentaci krále Vladislava II. Jagellonského. Ten je zde představený jako král, který se odkazuje na své předchůdce a na postavení českého národa ve spojení s jinými zeměmi. Důležitou úlohu představuje heraldická výzdoba reprezentující šlechtické rody, které zastávaly přední úřední postavení a utvrzovaly moc a pozici krále. V případě fresky Klanění a Ukřižování se král prezentuje jako křesťan a boží služebník. Freska turnaje a bitvy naopak odkazuje na postavu ctnostného rytíře a vojevůdce.

3.9. Otázka zadavatele

Fresková výzdoba rytířského sálu nepochází od jednoho autora a na její tvorbě se podílelo hned několik různých malířů a jejich dílen, kteří se od sebe kvalitativně i časově lišili.⁴⁶¹ Například scéna s Ukřižováním nepochází od stejného autora, který namaloval bitevní výjev na severní stěně sálu. Freska s turnajem se svým rozvržením i provedením hlavních figur podobá spíše výjevu Ukřižování, ale město v pozadí výjevu se svým zpracováním velmi podobá bitevní scéně. Postavy panovníků jsou osobité s charakteristickými rysy, vyhýbají se zbytečným detailům a nejspíše nepochází ani od jednoho z umělců

Zadavatel výzdoby rytířského sálu píseckého hradu byl zřejmě bohatý a vzdělaný člověk, který měl politický i kulturní přehled a byl přítelem nebo blízkým dvořanem krále Vladislava II. Jedním z těch, kdo splňoval tato kritéria byl i **Jaroslav Lev z Rožmitálu** († 1485), který v období, kdy výzdoba sálu vznikla, vlastnil písecký hrad v zástavním

⁴⁶¹ Viz *Otavan* (pozn. 46), s. 3.

držení. Jednalo se o významnou osobnost. Byl příbuzným krále Jiřího z Poděbrad, za něhož se provdala jeho sestra Johana z Rožmitálu. V roce 1462 velel českému vojsku, které bylo vysláno na pomoc Fridrichovi III. Mezi lety 1465-1467 vedl diplomatické poselstvo, jehož cílem bylo poznat a spřátelit se s cizími zeměmi západní Evropy a upevnit mezi nimi své postavení.⁴⁶² Byl mecenášem umění, zastával úřad Nejvyššího hofmistra Českého království a úřad hejtmána prácheňského kraje.⁴⁶³ Na základě jeho postavení, zkušeností, stavební činnosti a podobnosti Blatné s píseckým rytířským sálem, se můžeme domnívat, že to byl právě Jaroslav Lev z Rožmitálu, na jehož náklady byl rytířský sál píseckého hradu vymalován.

Je pravděpodobné, že kromě rytířského sálu v píseckém hradu nechal vymalovat i „královskou“ místnost v jižním paláci, kterou později použil jako předlohu pro výzdobu „Zelené světnice“ na Blatné. Podle Sedláčka⁴⁶⁴ byla zelená světnice v Blatné vyzdobena před rokem 1480 a Lev ji využíval jako svou pracovnu.

Pokud by tomu tak bylo, a Kuthan⁴⁶⁵ správně určil Lva z Rožmitálu za zadavatele výzdoby, vyvstane otázka ohledně erbu Jindřicha z Jenštejna v rohu fresky Kalvárie. Na této fresce je v rozích vyobrazen slavnostní štít pánů z Jenštejna a pánů z Dubé, z něhož měla pocházet Jindřichova manželka.⁴⁶⁶ Podle Sedláčka⁴⁶⁷ byl Jindřich z Jenštejna pouze purkrabím píseckého hradu ve službách Lva, avšak s tímto tvrzením nesouhlasí Pokorný⁴⁶⁸, který Jindřicha z Jenštejna označuje jako zástavního držitele a jako autora maleb. Na základě umístění slavnostních erbů na fresce Kalvárie, která se nachází přímo nad hlavním vstupem, a datace 1479, kdy byla místnost vymalována, je více pravděpodobné, že zadavatelem výmalby píseckého hradu byl skutečně Jindřich z Jenštejna.⁴⁶⁹

V současné době nemáme žádné písemné prameny jednoznačně určující zadavatele výzdoby rytířského sálu. Na základě zjištění, že výmalba nepochází od jediného umělce, ale jedná se o práci dvou či více malířů, kteří se od sebe lišili kvalitou práce i životem v jiné době, je možné předložit následující tezi. Na zadání výzdoby se finančně podílely

⁴⁶² Viz Hásek (pozn. 289), s. 3.

⁴⁶³ Kuthan, *Stavební dílo a mecenáš Lva z Rožmitálu* (pozn. 39), s. 55.

⁴⁶⁴ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 191.

⁴⁶⁵ Kuthan, *Stavební dílo a mecenáš Lva z Rožmitálu* (pozn. 39).

⁴⁶⁶ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 17.

⁴⁶⁷ Viz Sedláček (pozn. 2).

⁴⁶⁸ Viz Pokorný (pozn. 29), s. 10.

⁴⁶⁹ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 192.

obě výše zmíněné osobnosti, každá v jiném časovém období. S výzdobou začal Lev, který podle písemných pramenů vlastnil písecký hrad dříve, měl vyšší politické postavení a je známý svou stavební činností v okolí Blatné a v Rožmitále. Později na něj navázal a výmalbu doplnil Jindřich z Jenštejna, který hrad vlastnil v letech, kdy měla být dokončena výzdoba sálu. Jeho účast potvrzuje jeho rodový erb a erb jeho manželky na fresce Kalvárie.

4. Problematika restaurování rytířského sálu

4.1. Historické pozadí a okolnosti

Rytířský sál píseckého hradu byl po dlouhá léta využíván pro obecní účely, čímž velmi trpěla fresková výzdoba. Co vlastně vedlo k restaurování? Nebyla to vlastní iniciativa místního zastupitelstva o zvelebení cenné památky, ale iniciátorem, který se o tento čin nejvíce zasloužil, byl August Sedláček. Ten písecký hrad několikrát navštívil a posléze místnímu úřadu poslal několik dopisů, ve kterých je vyzýval o záchranu poslední zachované části hradu.

Nejstarší korespondence, založená v archivu města Písku, která se týká oprav hradu a rytířského sálu nepochází od Augusta Sedláčka, ale od A. Česlava Sudikara, C. k. konzervátora z Vídně, z 22. října 1871.⁴⁷⁰ Jedná se o dlouhý dopis zdůrazňující důležitost zachování zbytku hradu. *“...také starodávné město Písek chová jednu takovou drahocennou památku, na níž každý znalec a každý upřímný vlastenec pohlíží s úchvatnou radostí a zbožnou úctou. Touto vzácnou památkou staročeského stavitelství a malířství jest dosud zachovalý rytířský sál z bývalého hradu královského...”* Upozorňuje, že rytířský sál je vedle již opraveného kamenného mostu jediná památka, kterou se může město Písek pochlubit. *„Záslužné opravě a ochraně zmíněného rytířského sálu nahodilé okolnosti až do nedávné doby překážely a nemohlo se uskutečnit čeho čest města a jeho osvěcenského občanstva naléhavě žádá!”*⁴⁷¹ Následně požaduje, aby byly ze sálu odstraněny veškeré věci, které malbám škodí a byla zahájena oprava oken, aby jimi do síně nemohl pronikat déšť a sníh. Později by se podle něj mohl opravit vstup do sálu (dřevěná pavlač, schody a dveře) a následně pokračovat s dalšími opravami. Takto opravený sál by se mohl využít například jako prostory pro uložení starožitných památek, vzácných listin, obrazů, přírodních a výtvarných vzácností. Tím by se místnost použila jako muzejní ústav.

Ze stejného roku pochází i odpověď od města, datována ke dni 25. října, v níž městské zastupitelstvo Sudikarovi oznamuje, že... *„zastupitelstvo obce král. města Písku v schůzi své dne 16. listopadu povolilo opravu zbytku královského hradu a rytířského sálu... s tím,*

⁴⁷⁰ AM Písek – MÚ Písek, karta. 475, X A.

⁴⁷¹ Ibidem.

aby oprava tato jen zponenáhla byla uskutečněna, zároveň uzavřeno, by v rytířském sále pak umístěn byl městský archiv...“ Oznamuje zde, že nejnutnější opravy a zabezpečení budou ihned uskutečněny.⁴⁷² Tento list má k sobě připojený i dopis pro neznámého p. stavitele, datovaný ke dni 17. listopadu 1871. Je zde uvedeno rozhodnutí obecní schůze z předchozího dne. „...zbytek královského hradu, jmenovitě rytířský sál, byly opraveny a opravení to by se poznenáhla uskutečnilo, pak aby v sále tom umístěn byl městský archiv... vyzývám Vás, byste na opravu krovu a rytířského sálu stanovil rozpočet na opravu zdi, jakož zevnější omítku, předložil nákres, pakli ale nutně zapotřebí jest by okna neb středověká byly prozatímně opatřeny, Vám opatření dám zhotoviti...“.⁴⁷³ Žádná další korespondence mezi Sudikarem a městem dochována není. Avšak na základě pozdějších Sedláčkových dopisů je více než zřejmé, že opravy nebyly dostačující a hradu ani hradní síni nebyla věnována dostatečná pozornost.

Sedláček měl možnost písecký hrad navštívit již v roce 1863, kdy přestoupil z jihlavského gymnázia na písecké gymnázium, kde úspěšně odmaturoval.⁴⁷⁴ V městském archivu v Písku jsou dodnes založené dopisy mezi městskou radou a Sedláčkem. Jedná se o zdlouhavé dopisování, jehož výsledkem bylo konečné rozhodnutí o zrestaurování hradní síně. První dopis je datovaný do roku 1882, ve kterém Sedláček vytýká písecké radě, že „...velká síň píseckého hradu má být obracena na vojenské skladiště. Jakožto nebylo dřívější využívání této místnosti důstojné daru našich slavných panovníků, aspoň neškodilo starým malbám, avšak nyní nastává nebezpečí, že skladováním a přehazováním věcí staré malby nezvratnou zkázu vezmou ...“.⁴⁷⁵ Vybízí tehdejšího starostu k vybrání jiných prostor hradu k uskladnění věcí a opravě sálu.

Odpověď od purkmistrovského úřadu v Písku pochází z 24. listopadu 1882, kde Sedláčka ubezpečují o tom, že skladiště osmnáctého praporu polních myslivců nijak neohrozí freskovou výmalbu. Veškeré police, na kterých bude šatstvo uloženo, budou dostatečně vzdáleny od stěn, aby fresky nebyly poškozeny a jakmile se naskytnou jiné vhodné prostory, skladiště ihned přesunou. Dále Sedláčka ujišťují, že každému, kdo bude mít

⁴⁷² Ibidem.

⁴⁷³ Ibidem.

⁴⁷⁴ Kartotéka Augusta Sedláčka - <http://www.augustsedlacek.cz/?q=cs/node/37> [vyhledáno:27.2.2022].

⁴⁷⁵ AM Písek – MÚ Písek, karta 331, I. A.

zájem si místnost prohlédnout, to bude umožněno za doprovodu zástupce obce a člena doplňovacího velitelství.⁴⁷⁶

Další Sedláčkův dopis je signován 11. prosince 1882, kde jménem c. k. Centrální komise pro zachování památek starožitných děkuje píseckému purkmistrovi, za vřelý přístup a jeho vlastní iniciativu pro zachování síně. *“Vaše Blahorodí, Velectěný pane purkmistře! S potěšením upřímným četl jsem dopis Vašnostin, byv předtím již poučen, jakých jste sobě zásluh o zachování královské síně v Písku získati ráčil. I děkuji jménem c. k. ústřední komisi pro zachování památek starožitných za Vašnostinu péči a laskavost, neopominu ihned o tom zpravím do Vídně poslati a prosím co nejvřeleji, abyste ráčil nad starožitnou síní, nejkrásnější památkou města Píseckého a zajímavou památkou starověkého umění, ruku svou držeti a ji laskavě potomstvu našemu zachovati. S tím se Vašnosti s laskavé paměti poroučím. V Táboře dne 11. prosince r. 1882.”*⁴⁷⁷

Další zpráva, založená v archivu, pochází od c. k. Centrální komise z Vídně, je v německém jazyce a je k ní přiložen list datovaný ke dni 30. srpna 1883. Tento list je určen neznámému „p. staviteli zde!“ Jedná se o dopis od rady města, který byl doplněný o dopis od c. k. komise k nahlédnutí. Jeho hlavním obsahem je upozornění od Centrální komise pro zachování starožitností na špatný stav písecké síně. Upozorňuje se v něm, že je nutno opravit freskovou výmalbu, nahodit hroutící se zdi vápennou jemnou maltou a postavit střechu na místě sesunuté věže. „p. staviteli zde! C. k. centrální komise pro zachování starožitností upozornila správu obecnou, že nutno jest staré malby na hra[aná]ch?. Zde se tudíž drolí vápennou jemnou maltou přihoditi a ve střechu na místě snuté věže postaviti. V příčině té poukazuji Vás, byste opravy tyto nechal bezodkladně zhotoviti, a že se tak do 14 dnů jen podal zprávu. Spis sem od c. k. centrální komise zaslaný se Vám k nahlédnutí zasílá proti zpět vrácení. 30. 8. 1883.“⁴⁷⁸ Dotyčný stavitel měl tyto práce provést a do 14 dnů poslat zprávu o splnění.

Další dopis datovaný ke dni 22. června 1886 je zaslaný Sedláčkem, coby představitelem c. k. Centrální komise pro zachování starožitných a uměleckých památek. Zajímá se zde o stav píseckého hradu, převážně pak o velkou síň a její výmalbu a zda je možné síň zachovat a freskovou výmalbu opravit. Dále se zde táže, zda se stav fresek změnil od roku

⁴⁷⁶ Ibidem.

⁴⁷⁷ AM Písek – MÚ Písek, karta. 337, I A.

⁴⁷⁸ Ibidem.

1889, kdy je naposledy viděl a na základě významnosti místa požaduje, aby se „...1) vojenské skladiště ráčilo z paláce přenést na nějaké jiné příhodné místo a palác pro obveselení a poučení všech upřímných Čechů otevřela. 2) o zachování dotčených památek, obruštění prázdných stěn, pokud možná občerstvení maleb a barev, jako činil blahé paměti P. Maixner⁴⁷⁹ na Zvíkově, též opravení zdí zevnitř i venku, obnovení střechy postarati se ráčila takovým způsobem, aby opravy ty neráčila bez velikého obtížení obce od lidí k tomu povolaných provedeny byly malby. ...“ Dále vyzývá k povolání místních obyvatel k účasti na opravách.⁴⁸⁰

K tomuto dopisu je v píseckém archu přiložen ještě malý lístek. „*Velectěný pane purkmistře a velectění páni radní! Děkuji velice za laskavé projevení a dovoluji si doložit, kdyby došlo na opravení maleb v síni královského hradu, že velmi rád radou a zkušeností svou k tomu budu napomáhati. Se vši úctou. V Táboře 1.7.1886.*“⁴⁸¹ Jedná se sice o malý kousek papíru, který má formát pohledu, ale jeho obsah je pro nás velmi důležitý.

V odpovědi z 28. června 1886 mu bylo sděleno, že sál se od jeho poslední návštěvy nijak významně nezměnil. Jeho požadavkům na opravu se snaží vyhovět, ale zatím se jim nepodařilo nalézt jiné vhodné prostory. Dále sděluje, že samotnou síň i její výmalbu chce město opravit.⁴⁸²

Dále jsou v archivu založeny tři pozvánky. První je pozvánka k zasedání městské rady k 23. září 1893, týkající se zachování zbytku bývalého královského hradu.⁴⁸³ Mezi pozvanými je i městský radní Karel Lukáš, jehož jméno je napsáno na jižní stěně rytířského sálu.

⁴⁷⁹ **Petr Maixner** (1831–1884) byl český malíř historických výjevů, restaurátor a portrétista. V letech 1846 až 1853 vystudoval pod vedením Ch. Rubena historickou malbu na Akademii v Praze. Roku 1857 se stal korektorem a o dva roky později působil na Akademii jako pomocný pedagog – korektor. V letech 1862 až 1863 studoval ve Vídni historickou techniku nástěnných maleb a restaurování. Po návratu vytvořil několik nástěnných maleb, například fresky u oltáře sv. Václava a Panny Marie v karlínském chrámu. Dále se věnoval restaurování gotických nástěnných maleb, mezi něž patří například fresky v kapli na hradě Zvíkov, Chrám svatě Barbory v Kutné Hoře, fresky v průjezdu mostecké věže a ve staré síni staroměstské radnice.

Ottův slovník naučný - heslo: Maixner P, s. 642-643 [Ottův slovník naučný \(maxzone.eu\)](https://maxzone.eu) [vyhledáno: 26.3.2022].

⁴⁸⁰ AM Písek – MÚ Písek, karta. 354, I A.

⁴⁸¹ Ibidem.

⁴⁸² Ibidem.

⁴⁸³ AM Písek – MÚ Písek, karta. 475, X A.

Druhá pozvánka je určena pro komisi k zachování zbytku bývalého královského hradu, datována ke dni 18. září 1893. Setkání se mělo uskutečnit 23. září 1893 od 3 hodin odpoledne a mezi pozvané patřil mimo jiné i Karel Lukáš.⁴⁸⁴ K této pozvánce je přiložen i protokol ze dne 23. září 1893. Kdy „... za účelem komise pro zachování zbytku královského hradu v Písku i přítomnosti J. Matznera, K. Lukáše⁴⁸⁵ a L. Burketa⁴⁸⁶ byl jednohlasně zvolen za předsedu komise p. prof. Jan Matzner⁴⁸⁷. Komise se usnáší, aby vyzván byl akademický malíř p. Václav Jan[sa]?⁴⁸⁸ pokud v Písku dlí, aby malby v tud. zn. rytířské síni znalecky přehlédl a příslušné doboval celé podal. Také se komise usnesla, by pozvala zároveň znalce stavitelské, měst. stavitele p. Karla Josefa Pilíka ku příští schůzi na středu odpoledne. Zároveň se usnáší komise na tom, aby vzhledem k veliké důležitosti ja[kou]? městský pro královské město zdejší má i vzhledem k tomu, že umístěním jeho nynějším nemůžeme posouditi za zcela bezpečné, učiněny byly veškeré kroky k bezodkladnému opatření důstojné i bezpečné místnosti pova[ze]? jeho umístění. Skončeno a podepsáno.“⁴⁸⁹ Třetí pozvání pro komisi pro zachování zbytků hradu pochází z 2. listopadu 1893.⁴⁹⁰

Dále jsou v píseckém archivu založeny další různé záznamy a korespondence o opravě hradu, avšak ty již pochází z doby po roce 1902. Mimo jiné je zde žádost od c. k. komise pro zachování uměleckých a historických památek ve Vídni, z roku 1910, která žádá, aby z hradní arkády byly odstraněny stavební materiály. K této žádosti je přiložen náčrt od stavebního úřadu na odkopání půdy u sloupové arkády a rozpočet na tyto práce. Následně je zde například i vyhláška z 25. dubna 1912, která informuje o úpravě hradního dvora.⁴⁹¹

⁴⁸⁴Ibidem.

⁴⁸⁵**Lukáš Karel** (1845-1907) působil mezi lety jako starosta města Písku.

abART, heslo: Lukáš Karel [Karel Lukáš | abart \(isabart.org\)](https://cs.isabart.org/person/76506) [vyhledáno: 27.3.2022].

⁴⁸⁶**Ladislav Burket** (1855-1933) byl spisovatel, pedagog a první ředitel lesnických škol v Písku.

abART, heslo: Burket <https://cs.isabart.org/person/76506> [vyhledáno: 27.3.2022].

⁴⁸⁷**Jan Matzner** (1845–1915) Vystudoval písecké gymnázium a poté studoval na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1867 působil jako profesor na píseckém gymnáziu.

Ottův slovník naučný (pozn. 479) - heslo: Matzner Jan, s. 1003 [Ottův slovník naučný \(maxzone.eu\)](https://maxzone.eu/ottuv-slovník-naučný) [vyhledáno: 26.3.2022].

⁴⁸⁸**Václav Jansa** (1859–1913) byl český krajinář. Vystudoval Akademii výtvarných umění v Praze a akademii ve Vídni. Od roku 1893 byl členem Komise pro soupis stavebních, uměleckých a historických památek královského hlavního města Prahy. Mezi jeho práce patří například soubor 150 akvarelů z pražských ulic.

Ottův slovník naučný (pozn. 479) - heslo: Jansa V, s. 30-31 [Ottův slovník naučný \(maxzone.eu\)](https://maxzone.eu/ottuv-slovník-naučný) [vyhledáno: 26.3.2022].

⁴⁸⁹AM Písek – MÚ Písek, karta. 475, X A.

⁴⁹⁰Ibidem.

⁴⁹¹AM Písek – MÚ Písek, karta. 660, XV A.

V archivu města Písku nebyla nalezena žádná další korespondence ani záznamy o rozpočtech na opravu rytířského sálu. Nebyly zde založeny ani žádná oficiální rozhodnutí nebo vyhlášky, které by souvisely s rytířským sálem. Jediná zpráva, na jejímž základě můžeme ověřit pravost nápisu na jižní stěně, se nachází v časopisu Otavan, kde se nachází krátký článek datován ke dni 2. srpna 1902: „...*bez velkých slibů a příprav došlo k dlouho toužené obnově... uvnitř královského paláce ujal se práce asistent vyšší reálky pan V. Klein, aby zde staré malby zachoval, co vůbec zachovati se dá, tak zbytky původní, většinou neumělé malby, charakterizující však dobu, ve které povstala, příštím dobám zůstaly zachovány. ...obnova nástěnných maleb bude dokončena během příštího měsíce, načež se budou klásti dlaždice, zhotovené přesně dle původních vzorů, které se zachovaly jak v královském paláci, tak zejména na Zvíkově. ...v dalším postupu obnovy pomýšlí se především na znovuvzkříšení arkády... ...také věž na jižní stěně hradu bude obnovena.*“⁴⁹² Díky tomuto záznamu můžeme celkem přesně určit, kdy byly opravy hradu a rytířského sálu dokončeny, mimo to je zde naznačen i postup, kterým oprava fresek postupovala.

Podle nápisu na jižní stěně rytířského sálu i staré literatury víme, že restaurování rytířského sálu proběhlo v roce 1902, ale z té doby se nedochovala žádná restaurátorská zpráva. Nicméně existuje restaurátorská zpráva z roku 1974, která byla vypracována jako výzkum posluchači Akademie výtvarných umění v Praze, restaurátorskou školou pod vedením profesora R. Ondráčka a as. J. Živného.⁴⁹³ Cílem jejich práce byl průzkum rytířského sálu a jeho nástěnných maleb a zjišťování, do jaké míry je pod pozdějšími nátěry a omítkami zachovaná původní středověká malba.

Pomocí sond se podařilo v dolní a horní části východní stěny nalézt zbytky starší omítky. Pod nátěrem z roku 1902 byla nalezena sádrová omítka, dále jemná hladká omítka, která byla nejspíše původní, a na které se zachovaly slabě znatelné stopy kresby. Pod touto hladkou omítkou byla objevena ještě jedna vrstva hrubší omítky, která byla méně mastná. Tato omítka údajně sledovala zdivo, a proto její povrch není rovný, vystupuje a odstupuje podle zdi, takže je povrch stěny zvlněný. Na západní straně sonda v okenním výklenku objevila vrstvu cementové omítky o síle 1,5 cm, dále zde byl zjištěn barevný nátěr, který se nacházel přímo na kameni. Stejný postup byl využit na severní a jižní stěně, dále pak

⁴⁹² Viz *Otavan* (pozn.46), s. 3.

⁴⁹³ Viz Restaurátorská zpráva (pozn. 171).

i na stropě. Závěr průzkumu prokázal, že pod pozdějšími přemalbami se, ve velmi malých částech, stále ještě nachází malé zbytky původní středověké omítky.⁴⁹⁴

Na základě tohoto průzkumu došlo k restaurátorskému zásahu, který byl dokončen v roce 1982. O tomto restaurování se dozvídáme díky zprávě okresního muzea v Písku o jeho činnosti za rok 1982.⁴⁹⁵ Zde je v části věnující se hospodaření muzea, údržbě a konzervaci sbírek zmíněno, že na budovu bývalého královského hradu a starých kasáren bylo na opravy, rekonstrukci a projektové práce vynaloženo 201 526 Kčs.⁴⁹⁶ Restaurování rytířského sálu bylo provedeno v souvislosti s modernizací expozice archeologie a sál byl opět zpřístupněn.⁴⁹⁷

Další informace o tomto „druhém“ restaurování se nachází v archivu NPÚ v Českých Budějovicích, kde je mimo jiné založena „Zpráva o prohlídce restaurátorského díla“⁴⁹⁸ datovaná ke dni 9. listopadu 1982. Jedná se o prohlídku nástěnných maleb na stěnách, klenby a kamenných článků v rytířském sálu v Písku. Restaurátoři, kteří tuto práci prováděli byli manželé Míčkovi, akademický malíř Vladimír Míčko⁴⁹⁹ a malířka a restaurátorka Eva Míčková⁵⁰⁰

Zpráva je zaměřena na závěrečnou kolaudaci dokončeného restaurování v rytířském sále, kterému předcházela průzkum, pod vedením profesora R. Ondráčka, o zachování původního stavu gotických maleb. Tohoto průzkumu se mimo jiné zúčastnili i restaurátoři Míčkovi, avšak jejich hlavním úkolem bylo upravit rekonstruované malby z roku 1902 tak, aby výtvarně a esteticky působily příznivě. Mimo to upravili podle studie dr. Pokorného⁵⁰¹ heraldiku vyobrazených erbů. Na konci zprávy je zmíněno, že „...celkový výsledek všech prací je velmi dobrý a celkový účín je optimální, jak ji bylo možno v tomto prostoru provést. Je nutno poděkovat restaurátorům za velké úsilí, které věnovali této práci a se zdarem ji dokončili“.

⁴⁹⁴ Ibidem.

⁴⁹⁵ Ibidem.

⁴⁹⁶ *Prácheňské muzeum: Zpráva o činnosti za rok 1982*, Písek, 1982, s. 18.

⁴⁹⁷ Ibidem, s. 4.

⁴⁹⁸ Archiv - ÚPS v Českých Budějovicích.

⁴⁹⁹ **Vladimír Míčko** (1941-) Vystudoval Výtvarnou školu v Praze a poté mezi lety 1956-1972 studoval pražskou Akademii výtvarných umění pod vedením Vojtěcha Tittelbacha, Vlastimila Rady a Františka Jiroudka.

abART heslo: Vladimír Míčko <https://cs.isabart.org/person/1624/studied> [vyhledáno: 27.3.2022].

⁵⁰⁰ **Eva Míčková** (1946-2015) Mezi lety 1960-1964 vystudovala Střední uměleckoprůmyslovou školu v Praze a poté navštěvovala Akademii výtvarných umění, pod odborným vedením Karla Součka.

abART heslo: Eva Míčková <https://cs.isabart.org/person/8092> [vyhledáno: 27.3.2022].

⁵⁰¹ Viz Pokorný (pozn. 29).

Ve zprávě je také zmínka o honoráři v částce 112 000 Kčs, kterou schválila umělecká komise. Dále je zde poznámka restaurátorů, ve které jsou uvedeny závady a doporučení týkající se opraveného sálu. Je zde uvedeno, že do jižní stěny tekla voda a celá plocha klenby a jižní stěna je promáčená zatékající vodou. „*Provizorní izolace byla dokončena již v létě 1982 a je možné, že se při vysychání objeví skvrny, proto se doporučuje při suchém počasí místnost větrat.*“⁵⁰²

4.1.1. Osobnosti restaurování sálu

Mezi přední osobnosti, které se o opravu sálu zasloužily, patří nepochybně August Sedláček, který restaurování inicioval a měl na starost odborný dozor. Samotné restaurování měl podle nápisu na jižní stěně provést Viktor Klein. Další osobností, která sice není přímo spojena s restaurováním sálu, je akademický malíř Václav Šebele, který vytvořil soubor kreseb odrážející podobu fresek v rytířském sále před rokem 1900. Tyto kresby mohly být v roce 1902 použity jako jakási předloha při rekonstrukci sálu.

August Sedláček (28. srpna 1843 - 15. ledna. 1926) byl český historik, genealog, archeolog, heraldik a spisovatel. Zajímal se především o historii hradů, zámků, tvrzí, měst a genealogii českých rodů.⁵⁰³

V roce 1863 absolvoval písecké gymnázium a poté, mezi lety 1863 až 1867, studoval na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Mezi lety 1867 až 1899 působil jako středoškolský profesor dějepisu v Litomyšli, v Rychnově nad Kněžnou a v Táboře. V roce 1899 ukončil pedagogickou činnost a odešel do Písku, kde pracoval jako městský archivář.

Od roku 1870 byl členem archeologického sboru Musea a od roku 1881 působil jako konzervátor pro okresní hejtmanství písecké, blatenské, příbramské, strakonické, tábořské a milevské. Roku 1892 se stal mimořádným členem České akademie a o deset

⁵⁰² Archiv - ÚPS v Českých Budějovicích.

⁵⁰³ Ottův slovník naučný (pozn. 479) - heslo: Sedláček August, s 749-750.
<https://pdfknihy.maxzone.eu/books/OSN/otto22.pdf> [vyhledáno: 27.3.2022].

let později se stal čestným měšťanem města Písku.⁵⁰⁴

Viktor Klein (25. srpna 1870 - 19. dubna 1939) působil jako profesor kreslení na střední škole.

V mládí se vyučil řezbářem a byl žákem na První státní německé vyšší reálce v Praze. Poté odcestoval do Paříže, kde v strávil jeden rok na École nationale des Arts decoratifs, odkud se po jednoletém studiu vrátil do Prahy. V letech 1890-1896 navštěvoval uměleckoprůmyslovou školu v Praze.⁵⁰⁵ Zde od roku 1893 studoval pod vedením prof. Josefa Václava Myslbeka speciální školu pro sochařství a po šesti letech, spolu se svým učitelem, přestoupil na pražskou Akademii výtvarných umění, kde působil jako pomocný učitel. Později, od 1898, působil jako asistent na vyšší reálce v Písku, roku 1903 byl zaměstnán jako učitel na státním gymnáziu v Čáslavi a roku 1909 byl jmenován profesorem kreslení na střední škole.⁵⁰⁶

Zabýval se krajinomalbou a portréty, vedle malířské a sochařské práce se podílel například i na obnově výmalby rytířského sálu píseckého hradu.⁵⁰⁷

Václav Šebele (4. dubna 1835 - 30. dubna 1899) působil jako písecký pedagog, malíř a restaurátor.

Mezi lety 1848 až 1850 navštěvoval nižší reálku a poté odešel do Prahy, kde do roku 1853 pracoval u malíře Čumpelíka. Mezi lety 1853 až 1857 navštěvoval pražskou malířskou akademii, studium zde však nedokončil a po návratu do Písku se věnoval restaurování a malířství. Od roku 1861 působil na tamní škole jako učitel kreslení a asistent profesora Adolfa Heyduka.⁵⁰⁸

Věnoval se například malbě oltářních obrazů, divadelních opon, portrétům a krajinomalbám. Mimo jiné vytvořil kresby zachycující dobový stav fresek rytířského sálu píseckého hradu před jeho restaurováním. Tyto kresby spolu s dalšími Šebeleho

⁵⁰⁴ August Sedláček <http://www.augustsedlacek.cz/?q=cs/node/37> [vyhledáno: 27.3.2022].

⁵⁰⁵ ABArt- heslo: Klein <https://cs.isabart.org/person/57410> [vyhledáno: 27.6.2022].

⁵⁰⁶ Pešta Jiří & Bernášek Bohumír, Písecký Neptun. Příběh jedné sochy a kašny, in: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2020*, Písek, 2021, s. 126.

⁵⁰⁷ Ibidem, s. 127.

⁵⁰⁸ abART – heslo: Václav Šebele <https://cs.isabart.org/person/53154> [vyhledáno: 27.3.2022].

pracemi byly po jeho smrti věnovány píseckému muzeu a staly se součástí národopisné sbírky.⁵⁰⁹

4.2. Posouzení restaurátorské části

Na základě restaurátorské zprávy z roku 1974 můžeme téměř s jistotou určit, že původní středověká malba byla skryta pod vrstvou omítky a přemalována. Tímto zásahem ztratila celá malířská výzdoba rytířského sálu svou původní hodnotu. Dnes můžeme částečně určit původní ideologickou a ikonografickou podobu výzdoby pouze na základě porovnání současné podoby a Šebeleho nákresů, které vznikly ještě před rokem 1902.

Restaurování, jak ho chápeme dnes, na počátku minulého století ještě neexistovalo. Obor restaurování uměleckých děl byl u nás oficiálně zaveden až ve 40. letech 20. století.⁵¹⁰ Za zakladatele oboru restaurování je považován až Bohuslav Slánský, který založil restaurátorskou školu AVU a historik Vincenc Kramář.⁵¹¹ Do té doby, v průběhu 19. století, byly restaurátorské zásahy prováděny malíři, zedníky a dalšími řemeslníky, kteří neměli potřebné školení a vědomosti, jak k takovýmto památkám přistupovat. Z tohoto důvodu často docházelo k poškození díla kvůli špatné technologii při snímání jednotlivých vrstev a povrchových nečistot.⁵¹²

Jedněmi z prvních, kteří poukázali na problém chybějícího vyškolení umělců, byli Alois Riegr, Max Dvořák a Franz Wickhoff z tzv. Vídeňské školy Dějin umění, kteří se snažili prosadit odbornou vědeckou úroveň, jež by podpořila uměleckohistorický výzkum.⁵¹³ Za nejvýznamnějšího představitele této školy je považován Max Dvořák, který se ve své knize *Katechismus památkové péče*⁵¹⁴ zabývá čtyřmi nejčastějšími problémy, které hrozí uměleckým památkám: „1. zničení nebo znetvoření starých uměleckých děl z nevědomosti a neznalosti, 2. poškození starého památkového fondu z chamtivosti nebo podvodem, 3. ničení starých uměleckých děl nepochopenými idejemi pokroku a požadavky současnosti, 4. ničení starých památek z falešné touhy po zkrášlení.“⁵¹⁵ Dále se v knize

⁵⁰⁹ Čestmír John, 75 roků píseckého muzea, *Okresní vlastivědné muzeum v Písku - Zprávy 1959*, Písek, 1959, s. 8.

⁵¹⁰ Viz Kochová (pozn. 45), s. 14.

⁵¹¹ Viz Mašek (pozn. 44), s. 6.

⁵¹² Viz Kochová (pozn. 45), s. 14.

⁵¹³ Viz Kroupa (pozn. 43), s. 158.

⁵¹⁴ Viz Dvořák (pozn. 42).

⁵¹⁵ Ibidem, s. 17-25.

zabývá tématem nesprávného restaurování, kdy u nástěnných maleb upozorňuje na to, že restaurátorské práce nesmí být prováděny zedníky či snad nadšenci, kteří malbu objevili.⁵¹⁶

Tato kniha se stala základním koncepčním dílem pro památkovou péči, na kterou navázala i česká škola Bohuslava Slánského. Na základě Dvořákovy knihy si můžeme vytvořit alespoň částečnou představu o tom, jak se k uměleckým památkám v dřívějších dobách přistupovalo. Je sice pravdou, že rytířský sál píseckého hradu byl zrestaurován o 14 let dříve, než byla kniha vydána, ale jedná se o jednu z mála písemných příruček, která se touto problematikou zabývala.

Jedinou přímou informací o tom, jak samotné restaurátorské práce v rytířském sále probíhaly, se můžeme dočíst z novinového článku z časopisu Otavan. Podle něj „...restaurátor počíná si s přímo s úzkostlivou opatrností... Původní malby byly překresleny na průhledný papír a byly zachovány i původní tóny barev.“ Poté byla zvětralá místa doplněna novou omítkou, přičemž se restaurátor snažil zachovat co možná nejvíce původní gotické vrstvy. Tato nově omítnutá místa byla doplněna obrysy, které odpovídají snímkům i obrysům na průhledném papíře, přičemž se snažil zachovat původní podobu, barevnost i charakter maleb. V místech, kde vznikly velké prázdné plochy a nebylo možné rozeznat, co zde mělo být znázorněno, nebyly malby doplněny a plochy zůstaly prázdné. Při obnově erbů byla použita heraldické příručka, na jejímž základě byly vybarveny a domalovány části jednotlivých znaků.⁵¹⁷

Dále je zde uvedeno, že zachované původní malby působily rozbitě a nesouladně. Údajně se zachovala pouze červená a žlutá barva, modrá a zelená vymizely. Restaurátor to v článku vysvětlil tím, že červená, černá a žlutá barva byla vyrobena z anorganického pigmentu, a naopak zelená a modrá barva je organického původu, které časem vyblednou. Jako příklad uvedl stromy, oblohu a vodu, které se zde zachovaly pouze v konturách, dále v klenebních kápích zůstaly obrysy postav, u kterých se barva zachovala pouze v oblasti hlav a rukou. Postavy panovníků mezi okny se také dochovaly pouze v obrysech.⁵¹⁸ Článek v časopisu Otavan je sice jediným zdrojem, ve kterém lze nalézt informace o restaurátorském zásahu z roku 1902, avšak jedná se o článek, u nějž není uveden autor

⁵¹⁶ Ibidem, s. 43.

⁵¹⁷ Viz Otavan (pozn. 46), s. 3.

⁵¹⁸ Ibidem.

a jehož pravost nelze potvrdit pomocí jiných zdrojů, a tak k němu musíme přistupovat s odstupem a kritikou.

4.2.1. Malířská výzdoba

Na základě rozboru omítky z roku 1974 je více než pravděpodobné, že fresky v rytířském sále, a zřejmě i ve zbytku píseckého hradu, byly vytvořeny technikou tzv. secco.⁵¹⁹ Jedná se o techniku kvaše na omítce, kde se na rozdíl od fresky maluje na suchou omítku. Podklad může tvořit prostá vápenná omítka, na kterou se nanese penetrační nátěr tvořený například zředěnou vaječnou temperou nebo zředěným mlékem. Tato technika nevyžaduje dokonale upravený povrch, a tak je možné malovat na jakoukoliv omítku upravenou penetrací. Na takto připravený podklad se kreslilo rudkou, uhlem a v některých případech i štětcem. V případě středověké malby se kresba obtahovala silnými liniemi a následně byly výjevy vybarvovány, k malbě byly nejčastěji používaly silné štětce z prasečích štětín.⁵²⁰

Ve středověku byla tato technika hojně využívána pro tvorbu nástěnných maleb především v záalpské oblasti. Využívala se například již na dvoře Karla IV., kde byla použita při tvorbě maleb na Karlštejně, ve Svatovítské kapli v katedrále sv. Víta na Pražském hradě a na dalších objektech. V době Karla IV. byly navíc tyto malby často doplňovány o techniky tlačeního a zlaceného gessa a stěny byly vykládány drahokamy a polodrahokamy.⁵²¹ Mezi barvy, které se ve středověku používaly a mohly být použity i v rytířském sálu, patřila barviva přírodního, rostlinného a živočišného původu.⁵²² Například révová čern, známá také jako frankfurtská. Je vyráběna z odpadu vinné révy, ořechových skořápek nebo hoblin bukového dřeva.⁵²³ Mezi hnědé pigmenty patří tzv. siena, druh žlutého okru, jehož pálením jsou získávány různé odstíny hnědočervené barvy. Dalším je umbra, která se získává z oxidu železa a manganu. Oba tyto pigmenty jsou zemitého původu.⁵²⁴ Mezi červené pigmenty patří například rumělka, železitá červen a mořenový lak, což je přírodní barvivo získávané z kořene mořeny barvířské (Rubia

⁵¹⁹ Viz *Restaurátorská zpráva* (pozn. 171).

⁵²⁰ Losos Ludvík, *Techniky malby*, Praha, 1995, s. 145.

⁵²¹ Ibidem, s. 141.

⁵²² Vaňková Barbora, *Barviva přírodního původu* (bakalářská práce), Pardubice, 2012, s. 12.

⁵²³ Viz Losos (pozn. 520), s. 26.

⁵²⁴ Ibidem, s. 25.

tinctorum).⁵²⁵ Žluté a okrové odstíny byly získávány například výtažkem ze sušené rezedy (*Resada luteola*), která byla ve středověku pěstována ve střední Evropě, a je známá pod názvem Rezedová žlut'.⁵²⁶ Přírodní ultramarín byl asi nejrozšířenějším pigmentem modré barvy, který se získával drcením přírodního polodrahokamu lazuritu.⁵²⁷ Pro techniku secco byla velmi oblíbená horská zeleň. Jedná se o nejstarší zelený pigment, který se získává z přírodního minerálu malachit. Dále se používala tzv. šťavní zeleň, chromová zeleň a měděnka, která byla ve středověku velmi oblíbená například i v knižní malbě.⁵²⁸

Tyto barvy, před samotným nanesením na omítku, musely být smíchány s pojidlem. Nejstarším způsobem pojení barev bylo pomocí vápenné vody, která byla smíchána s kravským mlékem. Ve východní a střední Evropě bylo toto vápenné mléko doplňováno o výluh z uvařených pšeničných nebo ječných zrn a rostlinné klovatiny.⁵²⁹

V následující části poukážu na chyby a nesrovnalosti, které vznikly během restaurování. Na základě porovnání současné podoby a Šebelových nákrešů se pokusím vytvořit obraz původní podoby jednotlivých fresek.

Freska **na jižní stěně** rytířského sálu je nejvíce poškozena. [obr. 136] V levé části se nachází nápis, který uvádí rok a jména osob, které byly spojeny s událostí restaurování v roce 1902. Za město je zde uveden tehdejší starosta (purkmistr) Karel Lukáš, dále je jmenován právě August Sedláček, který měl dohlížet nad správností a postupem oprav. Samotnou opravu sálu dle nápisu měli provést prof. V. Klein, E. Hrubec a zedník J. Jůžek. Pod nápisem se v současné době nachází čtyři identifikované erby. Podle Šebeleho nákrešů byla dvojice blíže ke středu z větší části poškozena, a tudíž se podle znaku nedalo určit, komu erby patřily. K identifikaci byla použita starší literatura a nejspíše i představivost restaurátorů. Uprostřed stěny se dnes nachází část architektury, pod níž se dle starší literatury nacházel nápis, oznamující, že zde měla být vyobrazena postava trůnícího krále Vladislava II. Kolem architektury se nacházely znaky českých zemí.⁵³⁰

⁵²⁵ Ibidem, s. 21.

⁵²⁶ Ibidem, s. 19.

⁵²⁷ Ibidem, s. 23.

⁵²⁸ Ibidem, s. 24.

⁵²⁹ Ibidem, s. 144.

⁵³⁰ Viz Miltner (pozn. 13), s. 312.

Měl zde být český lev, moravská orlice, která se jako jediná dochovala dodnes, dále znak Slezska a znak Horní i Dolní Lužice.⁵³¹ Znázornění sedícího Vladislava II. Jagellonského na trůnu obklopeného pěti erby můžeme vidět na jeho pečeti. [obr. 137] Je na ní vyobrazena sedící postava krále Vladislava, na hlavě má korunu, v rukou drží jablko a žezlo. Postava je zahalena v plášti a sedí na zdobném architektonicky řešeném trůně. Po obou stranách se nachází postavy přidržující čtyři erby, pátý erb je umístěn pod trůnem. A právě na základě vyobrazení této pečeti si můžeme vytvořit jasnější představu, jak jižní stěna vypadala. [obr. 138]

Samotná architektura na jižní stěně, v porovnání se Šebeleho kresbou, je stylizovaná a chybí ji některé prvky. Například v jejím vrcholu se po obou stranách ústřední věže nachází dvě menší architektury s červenou střechou, které mizí do ztracena. Avšak na nákresu se na levé straně vedle červené střechy nachází ještě jeden štít střechy se třemi špicemi. Naopak na pravé straně na nákresu střecha úplně chybí. Další rozdíl můžeme nalézt v prostoru, kde se měl nacházet trůn. V současné době je zde prázdný prostor, tvořený ustupující architekturou. Je zde namalována deska, která ustupuje a vytváří tak dojem hloubky prostoru, jehož zadní stěna je světe modrá, bez jakékoli výzdoby či členění. Podle Šebeleho nákresu se na přední straně desky měl nacházet nápis a zadní stěna měla být zdobena květinovými či rostlinnými vzory. Dále je v nákresu naznačena i část samotné sedící postavy.

Výzdobu **západní stěny** sálu tvoří postavy pěti mužů v plné zbroji, s meči a štíty. V současné době jsou všechny osoby identifikovány a mají charakterizované obličej. Je zde vyobrazen Ladislav Pohrobek, polský král Kazimír, Jiří z Poděbrad a Kunštátu, štětínský kníže Bohuslav X. Veliký a francouzský král Karel VII. [obr. 139] Podle Šebeleho nákresu byla postava Jiřího z Poděbrad bez čitelného obličej, a ani jeho erbovní znamení se nedochovalo. Jediné, podle čeho se postava dala určit, byla nápisová páska nad postavou. Další postava, dnes označená jako Bohuslav X. Veliký, byla podle nákresu zachovaná pouze ve spodní části, trup a horní polovina těla se nedochovaly. Nápisová páska nad postavou byla zachována pouze z části, její text byl tudíž nečitelný. Postavu pomohl do jisté míry identifikovat zachovaný erb.

⁵³¹ Viz Sedláček (pozn. 2), s. 187.

Další nesrovnalostí je i výmalba okenních špalet, kdy v Šebeleho nákresu můžeme vidět, že špalety byly po celé ploše v horní části zdobený rozvilinami. Ve spodní části se podle nákresu měl nacházet pás s namalovaným závěsem. V současné době se tyto rozviliny dochovaly pouze v nepatrných fragmentech. V jedné ze špalet okna nejsou navíc ani zakreslené dveře, které spojovaly sál s dalšími částmi hradu. To však může být způsobeno i tím, že se autor zaměřil pouze na malířskou výzdobu.

Nejlépe dochovanou freskou je výjev bitvy na **severní stěně**, která je nejpropracovanější a nachází se zde i nejvíce postav. [obr. 140] I zde můžeme nalézt několik menších rozdílů mezi současnou podobou a nákresem. Jedním z prvních rozdílů, kterého si můžeme všimnout, je hlava ryby v levé horní části, která se na nákresu vůbec nenachází. Na protější straně je v kresbě naznačena třetí loď, která naopak na stěně dnes chybí. Ve střední části, na levé straně, se v současné době nachází jakýsi hrad s jednou ústřední věží červené barvy. Podle nákresu se zde měly takovéto věže nacházet dvě. Celý hrad je v nákresu propracovanější. Dalším rozdílem je například postava jezdce vpravo od hradu, kde na nákresu je postava z poloviny zakrytá kopcem, v současné podobě je vidět celá postava i s koněm.

Východní stěnu zdobí tři různé výjevy. Jedná se o rytířský turnaj, ukřižování Krista a výjev klanění Tří králů. Freska s rytířským turnajem je až na drobnosti téměř shodná se Šebeleho kresbou. [obr. 141] Jedním z mála rozdílů je například tok řeky, který se nákresu stáčí doleva za nejvýše položenou budovou. V současné podobě je řeka zakončena vodorovnou čarou. Další drobnou chybou je chybějící střecha na jedné z budov. Dále zde přebývá jedna postava, která je namalována na druhé tribuně a nahrazuje tak okno z nákresu. Pod turnajovou scénou se dnes nachází tři erby, které nákres nezachycuje.

V dalším výjevu s Ukřižováním Krista podle nákresu chybí horní část kříže s částí nápisové blanky a celý vodorovný trám kříže. [obr. 142] Zároveň podle nákresu chybí Ježíši celá levá paže. Druhý rozdíl se nachází v levém dolním rohu, kde se podle nákresu nezachovalo na štítu erbovní znamení. V dnešní době jsou všechny tyto části dokresleny.

Výjev znázorňující Klanění Tří králů je i v současné době do jisté míry matoucí díky malé postavě v pravé spodní části. [obr. 143] Tato postava není celá, jedná se pouze o část zad s nohou a náznakem paže. Současný stav se sice shoduje s nákresem, ale význam této postavy není zřejmý. Tato postava vůbec nezapadá do výjevu a je tedy možné, že se

jednalo o špatnou interpretaci restaurátorů. Výrazný rozdíl mezi nákresem a současným stavem tvoří postava druhého a třetího krále. Dnes oběma chybí horní část hlavy a druhý král hledí směrem od Trůnící Madony ke třetímu králi. Podle nákresu všichni králové měli hledět ke středu fresky, k trůnu s Marií a Ježíškem. Poslední rozdíl nalezneme u sv. Josefa, kde byla vedle jeho levé ruky umístěna trojnožka, ta v současné podobě chybí.

Další výzdoba, která zanikla během restaurování, je výmalba **klenebních kápí**. Ty jsou sice v dnešní době prázdné, ale není pochyb, že se i zde nacházela malířská výzdoba. V Šebeleho nákresu jsou na jižní a východní stěně vyobrazeny dvojice světců s nápisovými páskami. Nad severní stěnou, na levé straně, je vyobrazena mužská polopostava s krátkými vousy, s královskou korunou a harfou v ruce. Pod ní je umístěna nápisová páska, jejíž text se nedochoval. Avšak podle koruny a harfy se zřejmě mělo jednat o krále Davida.⁵³² Na protější straně je zachycena pouze část postavy, jejíž levá ruka drží nápisovou pásku, kde je částečně čitelný zbytek nápisu: „...*profeta*“.⁵³³ [obr. 144]

V klenební kápi na východní stěně, nad freskou turnaje, jsou opět vyobrazeny postavy dvou proroků. Na levé straně je namalována bezvousá polo-postava s bílou nápisovou páskou, kde je čitelný nápis: „*Jones*“.⁵³⁴ Podle tohoto nápisu je zřejmé, že se jednalo o proroka Jonáše. Druhá postava s pokrývkou hlavy je také bezvousá. Na blance je čitelný pouze zbytek nápisu: „*micheas... prophetus...*“, což by mohlo odkazovat na proroka Micheáše či Malachiáše.⁵³⁵ [obr. 145] Na základě identifikace proroka Jonáše je pravděpodobné, že se ve všech klenebních kápích nacházely postavy tvořící cyklus starozákonních proroků, doplněný o postavu krále Davida.⁵³⁶ Pokud by se skutečně jednalo o soubor proroků, tvořící jakési „nebe“ mohli by zde být zastoupeni někteří z těchto proroků: Izaiáš, Jeremiáš, Pláč, Baruch, Ezechiel, Ozeáš, Jóel, Ámos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Najum, Abakuk, Sofoniáš, Aggeus, Zachariáš a Malachiáš.⁵³⁷ Těchto patnáct proroků bylo pak doplněno o postavu krále Davida.

⁵³² Viz Rulíšek (pozn. 353), heslo: král David.

⁵³³ Viz Soukup (pozn. 2), s. 194.

⁵³⁴ Ibidem, s. 196.

⁵³⁵ Pacomio Luciano, *Malý biblický atlas*, Praha, 1992, s. 30.

⁵³⁶ Viz Soukup (pozn. 3), s. 197.

⁵³⁷ Viz Pacomio (pozn. 535), s. 30.

Jak vypadala malířská výzdoba rytířského sálu, již dnes nemůžeme s jistotou určit. Za jakýsi vzor lze pokládat Šebeleho kresby, které vznikly ještě před rokem 1900 a na jejichž základě bylo provedeno restaurování pod odborným dozorem Augusta Sedláčka.

Samotný restaurátorský zásah byl proveden místními umělci V. Kleinem, E. Hrubcem a zedníkem J. Jůžkem, kteří neměli potřebné školení a vědomosti v oboru restaurování. Je sice pravdou, že Viktor Klein byl učitelem kresby na místním gymnáziu a navštěvoval sochařskou školu pod vedením prof. Josefa Václava Myslbeka, avšak dle mého názoru, ani on neměl dodatečné znalosti a zkušenosti, jak k tomuto úkolu přistupovat.

Výsledkem jejich neodborného přístupu byla ztráta původních gotických maleb, které byly překryty vrstvou nové omítky a téměř celý výjev byl poté přemalován. To, že „restaurátoři“ postupovali tímto způsobem bylo potvrzeno v roce 1974, kdy během příprav na restaurování byly provedeny sondy, které odhalily několik fragmentů původní gotické malby.

Podle jediného zdroje, kterým je krátký článek z časopisu *Otavan*⁵³⁸ byly malby překreslené na průhledný papír, s tím, že byla údajně snaha o zachování barev. Na omítku poté byly překresleny obrysy, které měly odpovídat pořízeným fotografickým snímkům i obrysům na papíře. Při doplňování chybějících částí byla využita představivost malíře a v případě erbů byly využity heraldické příručky.

Celkově by se dalo říci, že restaurování v roce 1902 by bylo provedeno neodborným přístupem, kde napřed byly vytvořeny obrysové linie, které byly následně plošně vyplněné barvami. Celý výjev byl nejspíše barevně sladěn tak, aby celý sál působil líbivým a jednotným dojmem. Zde vzniká otázka, do jaké míry „restaurátor“ postupoval podle původní předlohy a nakolik se jednalo o jeho vlastní iniciativu.

O několik let později, roku 1982, bylo dokončeno „druhé“ restartování, které mělo za úkol upravit rekonstruované malby z roku 1902. Tento zákrok byl podváděn odbornými restaurátory, kteří měli potřebné školení. Mimo estetické úpravy fresek měli za úkol opravit například i heraldický cyklus, podle studie dr. P. R. Pokorného, který se jím podrobně zabýval.

⁵³⁸ Viz *Otavan* (pozn. 46), s. 3.

Dle mého názoru lze tedy restaurování z roku 1902 pokládat za zdařilé z estetického pohledu a výtvarného scelení sálu do jednoho celku. Bohužel přístupem, kterým místní „restaurátoři“ postupovali ztratila celá malířská výzdoba rytířského sálu svou původní cenu.

4.2.2. Dlažba

Stejně jako nástěnné malby, tak i dlažba rytířského sálu byla na počátku minulého století zrestaurována.⁵³⁹ V současné době je dlažba poskládána z kopií původních polévaných dlaždic z pálené hlíny, které svou datací spadají zhruba do období 60. let až konce 13. století.⁵⁴⁰ Z těchto kopií byla v roce 1903 pod odborným dozorem Augusta Sedláčka zrekonstruována nová podlaha sálu.⁵⁴¹

V píseckém hradu bylo zachováno šest různých typů dlaždic, jejichž originály jsou uloženy v píseckém okresním muzeu. Jedná se o dlaždici označenou jako „typ 108“, kde je vyobrazen dvouocasý lev a v rozích je část rosety. Další je „typ 109“, který je podobný předchozímu s tím rozdílem, že lev je zde nahrazen orlicí. To samé platí i pro „typ 110“, kde je hlavním motivem dubový list. Dlaždice označená jako „typ 101“ je zdobená orlicí, která hledí doprava a „typ 104“ je s dvouocasým lvem a nápisem. Tyto dvě dlaždice jsou totožné s dlažbou na hradě Zvíkově.⁵⁴² Poslední je „typ 111“, kde je na dlaždici vyobrazen gryf a lev.⁵⁴³

Schéma Sedláčkem zrekonstruované dlažby v rytířském sále je složeno z různých dlaždic, které jsou od sebe odděleny pouze úzkým pruhem dalších odlišných dlaždic. Plán dlažby je zřejmě inspirován zjednodušenou formou tzv. mozaikové dlažby, která se uplatňovala ve Francii v průběhu 12. a 13. století.⁵⁴⁴

Podobné dlaždice jako na hradě Písku se nachází například i na hradě Zvíkov a v milevském klášteře. Na základě blízkosti obou hradů a stejné stavební huti, která zde působila, je více než pravděpodobné, že na Zvíkově i v Písku byly použity stejné matrice

⁵³⁹ Adámek, *Písek – historický průvodce* (pozn. 11), s. 19.

⁵⁴⁰ Viz Nechvátal (pozn. 182), s. 587.

⁵⁴¹ Ibidem, s. 586.

⁵⁴² Kuthan, *Gotická architektura v jižních Čechách* (pozn. 10), s. 63.

⁵⁴³ Viz Nechvátal (pozn. 182), s. 586.

⁵⁴⁴ Ibidem.

pro výrobu dlaždic.⁵⁴⁵ Navíc na základě podobnosti se Zvíkovem je možné, že se část této dlažby nacházela i v hradní kapli.⁵⁴⁶

⁵⁴⁵ Viz Lavička (pozn. 1), s. 90.

⁵⁴⁶ Viz Nechvátal (pozn. 182), s. 586.

5. Digitální rekonstrukce rytířského sálu

Digitální model rytířského sálu v píseckém hradě vznikl v rámci projektu *Museum Uploaded - Digitální technologie pro přeshraniční interaktivní spolupráci muzeí*.⁵⁴⁷

Na projektu se podílela Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích a Technická vysoká škola v Deggendorfu, které spolupracovali na vývoji nového digitálního výstavního systému.⁵⁴⁸

Cílem tohoto projektu bylo vytvořit bezbariérové a multimediální prezentace dochovaného kulturního dědictví. Zároveň bylo cílem zaměřit se na dlouhodobé a flexibilní vyvíjení nové aplikované technologie v oblasti muzejnictví a archivnictví. Jako vzorové příklady byla pro tento projekt použita muzea v Deggendorfu a Prácheňské muzeum v Písku.⁵⁴⁹ Model muzeí má sloužit ke zpřístupnění a zároveň k prezentaci zaniklých stavebních detailů. V rámci tohoto projektu byl také vytvořen model rytířského sálu, který má sloužit k identifikaci jednotlivých motivů freskových maleb.⁵⁵⁰

Model muzea i rytířského sálu vznikl metodou tzv. **laserového skenování**, které bývá také známé jako průzkum s vysokým rozlišením nebo pod zkratkou HDS.⁵⁵¹ Tento postup vyžaduje laserové měřicí přístroje založené na rozlínání laserového paprsku, kterým získává prostorové souřadnice.⁵⁵² Paprsek, vycházející z vysílače dálkoměru, dopadá na měřenou plochu, kde se odráží zpět do přijímače a následně je spočtena vzdálenost bodů.⁵⁵³ Za pomoci těchto bodů se vytváří tzv. „mračno bodů“ které je definováno souřadnicemi ve 3D prostoru.⁵⁵⁴ Tyto souřadnice posléze slouží jako datová základna při tvorbě 3D modelu.⁵⁵⁵

Metoda laserového skenování je vysoce efektivní způsob, jak provést průzkum, kde se na rozdíl od tradičních metod vytváří více dat a přesnější údaje o daném prostoru

⁵⁴⁷ Viz Výstup projektu č. 25 Museum Uploaded (pozn. 54).

⁵⁴⁸ Viz Museum Uploaded (pozn. 56), [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁴⁹ Ibidem.

⁵⁵⁰ Rytířský sál (pozn. 55), [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁵¹ Výstup projektu č. 25 Museum Uploaded (pozn. 54).

⁵⁵² mapování pozičních dat místa

⁵⁵³ What Is Laser Scanning? (pozn. 58), [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁵⁴ Viz Brejcha (pozn. 57), s. 9.

⁵⁵⁵ What Is Laser Scanning? (pozn. 58), [vyhledáno: 15. 3. 2022].

a struktuře. Hlavní předností této technologie je přesnost, rychlost, bezpečnost, komplexnost a z tohoto důvodu je vhodný pro rekonstrukce složitých struktur.⁵⁵⁶

V rámci procesu dochází ke skenování vizuální stránky dokumentovaného objektu a posléze jeho převodu do digitální podoby. Rotující laser zaměřuje polohu milionů jednotlivých bodů kolem své osy. Software poté všechna tato data interpretuje a vytváří základ pro 3D model. Zařízení laseru se během skenování několikrát přesouvá a informace, které se získají jsou posléze sestaveny, a tím vznikne síť 3D modelu.⁵⁵⁷ Tento model je poté upravován v různých architektonických a grafických programech.

5.1. Nové přístupy k rekonstrukci památek

Využití digitálních technologií v architektuře není nic nového, současní architekti běžně využívají grafické programy pro tvorbu modelů. To samé platí i pro obor památkové péče, restaurátorství a další příbuzné obory, které využívají digitální technologie, například k evidenci a restaurování památek a k 3D rekonstrukci poškozených či zaniklých objektů.⁵⁵⁸ Například u zříceniny hradu se na základě rozložení jednotlivých fragmentů a půdorysu může v programu vytvořit přibližná podoba daného objektu.⁵⁵⁹ V roce 2003 přijalo UNESCO Chartu o uchování digitálního dědictví. Na základě tohoto rozhodnutí převedly umělecké galerie a muzea své sbírky do elektronické podoby. Díky tomu má v dnešní době téměř každé muzeum kromě stálé expozice i svůj vlastní e-portal nebo virtuální muzeum.⁵⁶⁰

V současné době jsou digitální 3D projekce využívány pro prezentační účely, k usnadnění přístupu památky či její archivaci a možnosti projekce v různých jazycích.⁵⁶¹ Takto digitalizované rekonstrukce jsou určeny především pro odvětví turistického ruchu, kde si návštěvník může vytvořit představu, jakou podobu daná památka měla.

Další výhodou, kterou představuje digitalizace památek, by mohlo být usnadnění jejich rekonstrukce. Díky modelům by mohlo dojít k pochopení jejich původní podoby

⁵⁵⁶ Viz Brejcha (pozn. 57), s. 9.

⁵⁵⁷ What Is Laser Scanning? (pozn. 58), [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁵⁸ Prusa Slicer - [PrusaSlicer | Original Prusa 3D printers directly from Josef Prusa](#) [vyhledáno: 3. 3. 2022].

⁵⁵⁹ Využití digitálních technologií v památkové péči (pozn. 48) [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁶⁰ Viz Nikonova (pozn. 47).

⁵⁶¹ Virtual Reality Technology (pozn. 50), [vyhledáno: 15. 3. 2022].

a funkce.⁵⁶² Například u architektury by se na základě modelů, na kterých by byly vidět jednotlivé části, dal odvodit a pochopit jejich vývoj, včetně různých přestaveb. V malířství a sochařství by se pomocí digitální technologie mohly odhalit některé detaily, které běžnými přístupy nedokážeme vyčíst.

5.1.1. Románský dům v Praze

Příkladem rekonstruování architektonické památky pomocí digitalizace je dům čp. 147/I na Starém městě v Praze. Kde byl vytvořen model, pro interpretaci nedochovaného historického stavu budovy, zachycující románskou podobu objektu. Tento model vznikl v rámci výzkumu románské architektury v Praze.⁵⁶³

Základem k vytvoření modelu bylo detailní zaměření prostor suterénu domu v Karlově ulici, v němž se dochovaly jeho pozůstatky. Dále byly tyto údaje přeneseny do programu AutoCAD⁵⁶⁴ a byl vypracován půdorys a řezy v DWG formátu⁵⁶⁵. Takto připravená šablona byla přenesena do programu Sketchup, kde vznikl samotný 3D model doplněný o různé detaily získané z grafického programu Photoshop. Z konečného modelu bylo vytvořeno zhruba pět minut animací, které byly následně sestříhány, barevně upraveny a exportovány do formátu MP4.⁵⁶⁶

Tento model byl vytvořen pro odborné publikum i širokou veřejnost. Z tohoto důvodu není ve zjednodušeném řešení, ale zobrazuje budovu včetně zcela hypoteticky domyšlených částí, jako je například vstup do patra nebo vnější schodiště. Jedná se tedy o opačný případ než u katedrály Notre Dame (viz následující příklad), kde byl model objektu vytvořen podle jejího reálného stavu a slouží pro digitální prezentaci a možnou rekonstrukci památky. V tomto případě model vznikl za účelem rekonstruovat dnes již zaniklý objekt, jehož podobu můžeme vidět pouze pomocí 3D modelu.

⁵⁶² Viz Varhaník (pozn. 49), s. 59.

⁵⁶³ Ibidem.

⁵⁶⁴ AutoCAD <https://www.autodesk.com/products/autocad/overview?term=1-YEAR&tab=subscription> [vyhledáno: 1.4.2022].

⁵⁶⁵ DWG formát - <https://soubory.info/info/soubor-dwg-co-je-a-jak-jeden-otevrit/> [vyhledáno: 1.4.2022].

⁵⁶⁶ Viz Varhaník (pozn. 49), s. 60.

5.1.2. katedrála Notre Dame v Paříži

Asi nejznámějším příkladem současné doby, kde by mohla být využita digitální technologie jako nový přístup k rekonstrukci památky, je katedrála Notre Dame v Paříži, která byla poničena požárem v roce 2019.⁵⁶⁷ Zhruba devět let před jejím poškozením byla detailně zachycena a skeny se nyní mohou použít při jejích opravách.

Pro vytvoření modelu katedrály Notre Dame v Paříži byla použita metoda Laserového skenování. Tento model katedrály byl vytvořený a použitý ve hře Assassin's Creed Unity. Výsledný model katedrály byl po dokončení upraven za pomoci historiků do historické podoby, která odrážela její vzhled z roku 1789.⁵⁶⁸ Nakonec byla ve hře použita podoba, která reflektuje současný stav před požárem, protože testéři katedrálu bez dostavěných věží nepoznávali.

Další, kdo za pomoci laserového skenování vytvořil model katedrály Notre Dame, byl historik umění a historický modelář Andrew Tallon.⁵⁶⁹ Zajímal se o středověkou architekturu a nové technologie, jimiž by mohl zkoumat procesy výstavby a renovace budov, které se dodnes nedochovaly.⁵⁷⁰ Tallon v katedrále použil lasery připevněné na stativy, a tím vytvořil mračno informací o každém povrchu a vnitřním prvku interiéru katedrály. U exteriéru použil panoramatické fotografie s vysokým rozlišením, díky kterým mapoval trojrozměrné formy.⁵⁷¹

Oba tyto modely mohou být použity jako vzor pro možnou rekonstrukci katedrály, kterou poničil požár. Laserové skeny v tomto případě představují významný zlom pro vývoj restaurování historických budov.

⁵⁶⁷ Notre-Dame: Massive fire ravages Paris cathedral (pozn. 51), [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁶⁸ Assassin's Creed Unity by mohl pomoci s opravami Notre Dame (pozn. 52), [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁶⁹ The Images That Could Help Rebuild Notre-Dame Cathedral (pozn. 53) [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁷⁰ Joel Hruska, Notre Dame Is Burning. A Digital Archive Could Hold the Key to Restoring It. - <https://www.extremetech.com/extreme/289565-notre-dame-is-burning-a-digital-archive-could-hold-the-key-to-restoring-it> [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁷¹ The Images That Could Help Rebuild Notre-Dame Cathedral (pozn. 53) [vyhledáno: 15. 3. 2022].

5.2. Tvorba modelu rytířského sálu

Model rytířského sálu v Písku vytvořila skupina eVRyLab, pod vedením prof.(FH) Mag. Michaela Reinera, která je součástí Ústavu digitalizace a informatiky IMC FH Krems.⁵⁷² Tento ústav se zabývá technologií a nástroji jako jsou například rozšířená realita (AR), virtuální realita (VR) a smíšená realita (MR).⁵⁷³ Model sálu byl vytvořen pomocí laserového skeneru Faro⁵⁷⁴ a zrcadlového fotoaparátu. Skener byl umístěn směrem od dveří a v každém umístění byl poupraven do zhruba deseti různých pozic, čímž byly získány záběry z různých úhlů a spousta vizuálních informací. Dále byl použit zrcadlový fotoaparát, kde z každého rohu a ze středu byl pořízen pohled do prostoru sálu ve třech výškových úrovních. Tyto fotografie přispěly k získání lepších detailů jednotlivých prvků, například u dlaždic bylo pořízeno několik detailních záběrů. Celkem bylo pořízeno více než 2 000 fotografií a 14 skenů.

Uvnitř softwaru Faro bylo z těchto snímků vytvořeno mračno bodů, které bylo importováno do programu Reality Capture⁵⁷⁵. Zde byly odstraněny nepotřebné detaily a proběhla kontrola a úprava jednotlivých fotografií a skenů, například byly upraveny světelné efekty. Po této úpravě byly snímky exportovány do programu, kde byly skeny a fotografie spojeny.

Z tohoto mračna bodů byl vytvořen 3D model rytířského sálu, ze kterého byly odstraněny vitríny, topení a lampy, které se v rytířském sále nachází. Vzniklá prázdná místa byla dotvořena pomocí programu 3DsMax⁵⁷⁶, takto upravené části byly vloženy do 3D modelu sálu a celý model byl následně texturován. V prázdných oblastech byla struktura upravena v programu Photoshop⁵⁷⁷, například u podlahy byly vzory dlaždic na každé straně sálu odlišné a textura vypadala roztržštěná, proto byl jejich vzhled v programu sjednocen.

⁵⁷²Das eVRyLab - <https://evrylab.fh-krems.ac.at/> [vyhledáno: 28.3.2022].

⁵⁷³Institut Digitalisierung und Informatik - <https://www.fh-krems.ac.at/forschung/departments-of-business/institut-digitalisierung-und-informatik/#ueberblick> [vyhledáno: 28.3.2022].

⁵⁷⁴Faro laser scanner <https://www.faro.com/en/Products/Hardware/Focus-Laser-Scanners> [vyhledáno: 28.3.2022].

⁵⁷⁵Reality Capture - <https://www.capturingreality.com/> [vyhledáno: 28.3.2022].

⁵⁷⁶3DsMax - <https://www.autodesk.com/products/3ds-max/features#modeling---texturing> [vyhledáno: 28.3.2022].

⁵⁷⁷Photoshop - [Oficiální aplikace Adobe Photoshop | Software pro fotky a design](#) [vyhledáno: 15. 3. 2022].

Následně bylo v modelu vytvořeno osvětlení, přičemž byly zohledněny původní světelné podmínky. Rytířský sál byl osvětlován pouze pomocí tří velkých gotických oken a místnost byla přirozeně spíše tmavá. Z tohoto důvodu byl použit Lightmapper⁵⁷⁸ od Unity Engine, který používá CPU jako hlavní prostředek pro výpočet simulovaných světelných podmínek.⁵⁷⁹

Konečný model rytířského sálu měl více než 70 milionů polycount⁵⁸⁰, později byl zjednodušen na 1 milion, 500 000 a 100 000 polygons. Tato redukce byla nutná, neboť model sálu byl pro virtuální realitu příliš velký a vyžadoval velké množství úložného prostoru v počítači. Díky menším požadavkům na uložení je možné model přehrát nejen na VR brýlích připojených k počítači, ale i na bezdrátových mobilních brýlích, které mají menší úložnou kapacitu. Pro bezdrátové brýle byl opět snížen polycount, čímž došlo i ke snížení kvality textury modelu.⁵⁸¹ Pro konečný model sálu byly vytvořeny krátké texty, které mají za úkol pomoci s interpretací jednotlivých výjevů na freskách. Mimo popisy jednotlivých fresek jsou do modelu zahrnuty i texty se stručnou historií píseckého hradu a informace o zaniklých prvcích. Tyto texty jsou do modelu vloženy v několika jazykových variantách.

Na jižní stěně jsou vytvořeny tři interaktivní body. První návštěvníka informuje o chybějící postavě na trůně, která byla identifikovaná jako Vladislav II. Jagellonský, tento bod zahrnuje i jeho stručný životopis. Druhý bod je spojen s erbem Hynka z Poděbrad a knížete z Minsterberku a třetí bod informuje o zaniklém portálu a o vedlejší, dnes již zaniklé, „královské“ místnosti. Celá západní stěna je rozdělena do pěti interaktivních bodů, z nichž každý obsahuje medailonek k vyobrazenému panovníkovi. Na severní stěně znázorňující bitvu jsou umístěny dva body. První spojuje bitevní scénu s reálnou historickou událostí a druhý bod identifikuje město. Východní stěna je rozdělena na jednotlivé výjevy, kde ke každému z nich jsou připojeny tři interaktivní body popisující danou scénu. Výjimkou je poslední freska s výjevem Klanění Tří králů, ke které je připojen i čtvrtý bod odkazující na dnes již zaniklou hradní kapli. Dále je

⁵⁷⁸ The Progressive Lightmapper <https://docs.unity3d.com/Manual/progressive-lightmapper.html> [vyhledáno: 30. 3. 2022].

⁵⁷⁹ Nepublikovaný zdroj - projekt 3D modelu rytířského sálu vytvořili: Prof.(FH) Mag. Michael Reiner – Dipl.-Ing. René Mario Schuster, BSc – Florian Tiefenbacher, BA – Matej Hopp, MA – Sandra Pfiel

⁵⁸⁰ Polycount je zkratka pro "Polygon Count" odkazující na počet mnohoúhelníků vykreslených na snímek, jejich počet určuje kvalitu modelovaného 3D objektu.

⁵⁸¹ VR modely bývají převážně tvořeny v rozsahu 20 000 - 50 000 polygonů. <https://help.cgtrader.com/hc/en-us/articles/360015142757-What-is-the-recommended-polygon-count-for-game-and-VR-AR-models-> [vyhledáno: 28.23.2022].

v modelu vytvořeno 32 interaktivních bodů spojených s galerií erbů, ve kterých jsou představeny vyobrazené šlechtické rody a jejich stručná historie.

5.3. Tvorba modelu muzea

Stejně jako model rytířského sálu byl za pomoci laserového skenování vytvořen i model píseckého muzea.⁵⁸² K tvorbě modelu byly použity architektonické programy ArchiCad⁵⁸³ a SketchUp⁵⁸⁴ a následně pro vizuální efekt a tvorbu vizualizací byl využit program Lumion⁵⁸⁵ a po renderingu byl model upraven pomocí programu Photoshop⁵⁸⁶ a v Corelu⁵⁸⁷.

Vedle digitálního modelu prácheňského muzea vznikl i historický model hradu, k jehož tisku a slicování byl použit program Slicer od Prusi.⁵⁸⁸ Jedná se o open-source⁵⁸⁹ program, který se primárně využívá pro převod 3D objektu do formátu, který požadují 3D tiskárny. Hlavní funkce tohoto programu spočívá v „rozřezání“ 3D modelu do jednotlivých vrstev, které se následně budou v tiskárně opět na sebe pomalu vrstvit a tím vznikne výsledný model. Důležitým prvkem je nastavení výplně modelu, díky kterému se dá snížit spotřeba filamentu,⁵⁹⁰ dále jsou to například i podpěry u vyčnívajících částí, které se po vyhotovení tisku odstraní. Také je v programu možné nastavit široké spektrum parametrů pro tisk, jako je například výška vrstvy, změna barvy filamentu v určité vrstvě 3D objektu a rychlost tisku.

⁵⁸² Nepublikovaný zdroj - autorka modelu píseckého hradu: Lenka Závitkovská

⁵⁸³ ArchiCAD [Úvod a základní nastavení - CAD - Grafika.cz - vše o počítačové grafice](#) [vyhledáno: 11. 3. 2022].

⁵⁸⁴ Architectural Design Softwar [3D Architecture Drawing | Program for Architecture Design \(sketchup.com\)](#) [vyhledáno: 11. 3. 2022].

⁵⁸⁵ Lumion - [3D vizualizace, animace a virtuální realita \(sketchup.cz\)](#) [vyhledáno: 9. 3. 2022].

⁵⁸⁶ Photoshop (pozn. 577) [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁸⁷ [Graphic Design Software Products for Education CorelDRAW](#) [vyhledáno: 15. 3. 2022].

⁵⁸⁸ PrusaSlicer (pozn. 558) [vyhledáno: 16. 3. 2022].

⁵⁸⁹ Otevřený software – možné nahlížet do zdrojových kódů.

⁵⁹⁰ Náplně do určitého typu 3D tiskáren klasicky FDM (Fused Deposition Modeling).

Závěr

Písecký hrad vznikl na příkaz Přemysla Otakara II. a byl vystavěn písecko-zvíkovskou hutí. Stavba hradu úzce souvisela s rozvojem města Písek, které leželo na jedné z obchodních stezek, která spojovala České království s rakouským Podunajím. Hrad tak měl mimo jiné za úkol upevnit královskou moc a zajistit tak bezpečí. Jedná se o cennou architektonickou památku, která jako jedna z mála představuje nejlépe dochovaný hrad kastelového typu u nás. V současné době z celého hradu zůstalo pouze západní palácové křídlo s částí arkádového ochozu, v jeho prvním patře se nachází nejreprezentativnější prostora, rytířský sál, kde probíhala různá zasedání a slavnosti.

Dalším cílem práce bylo interpretovat malířskou výzdobu na stěnách rytířského sálu a srovnat ji s dochovanými kresbami původního stavu. Sama výzdoba sálu nejspíše vznikla k příležitosti oslavy olomouckého smíru mezi Vladislavem II. Jagellonským a Matyášem Korvínem v roce 1478, neboť výzdobě vévodí právě postava krále Vladislava II. Jagellonského a erby předních zemských šlechticů, kteří ho podporovali.

Stěny rytířského sálu jsou zdobený malbami, jejichž současný stav odpovídá restaurování z roku 1902, avšak podle nápisové pásky, která je umístěna nad bývalým hlavním vchodem do sálu byla místnost vymalována již v roce 1479. Stěny zdobí malby s církevní i světskou tematikou. Na jižní stěně se freska bohužel nedochovala, avšak podle všeho se zde měla nacházet sedící postava krále Vladislava II. Jagellonského, pro kterého měla být údajně celá síň vymalována. Západní stěnu zdobí postavy pěti králů, kteří mají charakteristické rysy a lze je příbuzensky nebo následnický spojit s postavou Vladislava II. Jagellonského. V sále lze sledovat propojení církevní a světské tematiky. Postavy králů, turnaj a bitevní výjev nejspíše představoval příkladný život středověkého rytíře, který musel být jak odvážný, tak i zbožný. Zbožnost byla zastoupena freskou Klanění Tří králů a Kalvárie, které odkazovaly na začátek a konec lidského života.

Pod jednotlivými výjevy na stěnách se nachází pás 32 erbů šlechtických rodů, které zastávaly přední postavení a důležité funkce Českého království. Podle Šebeleho nákresů a starší literatury se v klenebních kápích měla nacházet další fresková výzdoba, znázorňující postavy světců, která se však do dnešní doby bohužel nedochovala. Celkově ale dnešní výzdoba sálu převážně odpovídá skicám původního stavu, jak je zachytil

Šebele. Největší změnou je odstranění postav světců z klenebních kápí, naopak scéna s bitevním výjevem, turnaj a Klanění Tří králů téměř odpovídá Šebeleho nákresům.

Do jisté míry bylo obtížné určit zadavatele výmalby. Výzdoba se skládá z různě tematicky řazených námětů, které lze chápat jako dekorativní složku, ale zároveň v nich lze nalézt určitou symboliku a ponaučení. Avšak hlavním cílem je zde osobní reprezentace krále Vladislava II. Jagellonského. Je tedy zřejmé, že zadavatel byl člověk, který znal dobře politickou situaci v českých zemích. Na základě důležitosti, politického postavení a podobnosti s výzdobou na zámku Blatná byl, podle mého názoru, iniciátorem maleb Lev z Rožmitálu. Avšak zde vznikl problém, neboť na jedné z fresek jsou vymalovány erby Jindřicha z Jenštejna a jeho manželky, které jsou větší a zdobnější než erb Lva, který je v sále také namalován v pásu galerie erbů. Navíc lze, na základě pramenů, Jindřicha z Jenštejna spojit s píseckým hradem v letech, kdy měla být výmalba sálu dokončena. Nakonec jsem nabyla přesvědčení, že na výmalbě se podíleli oba tito šlechtici, čemuž napovídají i dva rozdílné malířské rukopisy na malbách v sálu.

Hlavním aktérem, díky němuž byl rytířský sál zachován dodnes, byl August Sedláček, který se zasadil o to, aby před rokem 1900 byl ze síně odstěhován vojenský sklad a podílel se na procesu restaurování rytířského sálu. „První“ restaurování, o kterém máme písemný záznam proběhlo v roce 1902 a předcházelo mu zdoluhavé dopisování. Nejstarší korespondence je datovaná do roku 1871, kde C. k. konservátor A. Česlav Sudikar požaduje, aby byly opraveny malby a okna, současně navrhuje, aby byl rytířský sál využit jako výstavní prostor. Město jako odezvu na tento dopis provedlo nejnutnější opravy, ale tím jejich činnost skončila. Žádná další korespondence mezi Sudikarem a městem dochována není, avšak na základě pozdějších Sedláčkových dopisů je více než zřejmé, že opravy nebyly dostačující. Nejvíce se o opravu sálu zasloužil August Sedláček, který nad samotným restaurováním dohlížel. Pod jeho dozorem nebyla opravena pouze malířská výzdoba, ale součástí oprav bylo i položení nové dlažby, která vytvořena na základě dochovaných původních gotických dlaždic. Umělci a řemeslníci, kteří restaurátorský zákrok v roce 1902 prováděli, neměli potřebné školení v oboru restaurování a výsledkem jejich neodborného přístupu byla ztráta původní gotické malby.

V roce 1982 však bylo dokončeno „druhé“ restaurování, o němž nejsou téměř žádné záznamy. Během tohoto restaurování byla opravena správnost heraldického cyklu a na přání muzea byla upravena barevnost maleb, tak aby se sjednotila podoba celého

sálu. Tento zákrok byl proveden již odbornými restaurátory, kteří měli potřebné školení a jejich hlavním úkolem bylo zmírnit škody, které vznikly při restaurování v roce 1902.

Součástí této diplomové práce byla také rekonstrukce dvou významných zaniklých místností, které byly součástí hradního komplexu. Jedná se o hradní kapli a menší místnost, v textu označená jako „královská“, které se nacházely v jižním křídle. Ani jedna z nich se bohužel nedochovala, ale na základě paralel z jiných objektů, které se typologicky nebo časově podobají, jsem vytvořila jejich hypotetickou podobu a funkci. V obou případech se jednalo o bohatě zdobené prostory, které vedle samotného rytířského sálu, sloužily k reprezentaci majitelů hradu.

Hradní kaple se nacházela v prvním patře jižního paláce a byla přístupná z arkádového ochozu. Na západní straně byla s spojena s malou místností, která mohla sloužit jako předsín a spojovala kapli se zbytkem hradního komplexu. Měla obdélný půdorys a byla zaklenuta dvěma poli křížové klenby a v závěru zakončena třemi stranami osmiúhelníku. Západní stěnu zřejmě tvořila empora přístupná pomocí točitého schodiště přímo z prostoru kaple nebo z předsíně. Interiér byl rozdělen na horní a spodní etáž. Osvětlena byla pomocí tří gotických oken na východní a jižní stěně, mezi okny byly konzole zdobené rostlinnými motivy, ze kterých vybíhala jednotlivá klenební žebra. Spodní část tvořila trpasličí galerie slepých arkád se sediliemi s vespod otevřenými trojlisty. Celá kaple byla zřejmě malířsky zdobena, fresky v horní etáži se nacházely v několika páslech pod sebou a ve spodní části ji tvořily postavy, které vyplňovaly slepé arkády.

„Královská“ místnost se také nacházela v prvním patře jižního paláce a přímo přiléhala k severní straně rytířského sálu. Měla čtvercový půdorys a byla zaklenuta jedním polem křížové klenby. Osvětlená byla jedním velkým oknem na západní straně a vyhřívaná krbem, který se nacházel v rohu místnosti. Bohužel jediná a nejspíše i špatně interpretovaná zpráva, pocházející od B. Gruebera, ohledně výzdoby místnosti nedovoluje bližší určení charakteru výzdoby. Pokud by souvisela s etapou výzdoby sálu v 15. století, pak by malířskou výzdobu tvořily fresky s loveckou tematikou, krajinami s hrady a městy, doplněné o náboženské motivy.

V současné době v píseckém hradu sídlí Prácheňské muzeum. V současné době je možné si prohlédnout digitální model rytířského sálu, který vznikl v rámci projektu Museum Uploaded. Jedná se o česko-rakouský projekt, jehož cílem bylo vytvořit bezbariérovou a multimediální prezentaci dochovaného kulturního dědictví. Tento model byl doplněn

o texty v několika světových jazycích, které detailně popisují jednotlivé výjevy a má tak za úkol seznámit návštěvníka s freskovou výzdobou rytířského sálu. Součástí textů jsou i informace o zaniklé hradní kapli a královské místnosti, která dříve přímo sousedila s rytířským sálem.

Seznam použitý zdrojů

Prameny:

AM Písek – MÚ Písek, karta 331, I. A.

AM Písek – MÚ Písek, karta. 337, I A.

AM Písek – MÚ Písek, karta. 354, I A.

AM Písek – MÚ Písek, karta. 475, X A.

AM Písek – MÚ Písek, karta. 660, XV A.

Archiv – ÚPS v Českých Budějovicích.

Nepublikovaný zdroj - autorka modelu píseckého hradu: Lenka Závitkovská

Nepublikovaný zdroj - projekt 3D modelu rytířského sálu vytvořili: Prof.(FH) Mag.

Michael Reiner – Dipl.-Ing. René Mario Schuster, BSc – Florian Tiefenbacher, BA –

Matej Hopp, MA – Sandra Pfiel

Restaurátorská zpráva rytířského sálu z roku 1974.

Výstupy projektu č. 25 Museum Uploaded - Digitální technologie pro přeshraniční interaktivní spolupráci muzeí.

Literatura:

Adámek Jan – Fröhlich Jiří – Čížek Jiří, *Písek – historický průvodce*, Písek, 1994.

Adámek Jan, Bitevní výjev v gotickém sále píseckého hradu, in: *Prácheňské muzeum v Písku: zpráva o činnosti za rok 1996*, Písek, 1997.

Adámek Jan, Disiecta membra ke stavu gotického Písku, in: *Prácheňské muzeum v Písku: zpráva o činnosti za rok 1998*, Písek, 1998.

Adámek Jan, Nejstarší veduta města Písku z roku 1479, in: *Prácheňské muzeum v Písku: zpráva o činnosti za rok 1997*, Písek, 1998.

Bauer Jan, *Rožmberkové - první po králi, Dramatické osudy pánů z Růže*, Řitka, 2020.

Brandi Cesare, *Teorie restaurování*, Tichá Byzanc, 2000.

Brejcha Marcel (et al.), *Metodika digitalizace, 3D dokumentace a 3D vizualizace jednotlivých typů památek*, Ústí nad Labem, 2015.

Bůžek Václav, Ideály křesťanského rytířství, in: *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha, 2016.

Cílek Roman, *Čeští panovníci a prezidenti*, Praha, 2005.

Czechowicz Bogusław, Štětínský vévoda králem? K identifikaci postavy panovníka ve velkém sále píseckého hradu z roku 1479, in: *Prácheňské muzeum v Písku: zpráva o činnosti za rok 2020*, Písek, 2021.

Čestmír John, 75 roků píseckého muzea, Okresní vlastivědné muzeum v Písku - Zprávy 1959, Písek, 1959.

Čornej Petr (et al.), *Panovníci českých zemí*, Havlíčkův Brod, 2005.

Diensbier Jan, *Zelené světnice a nástěnné malby* (disertační práce), Praha, 2018.

Durdík Tomáš – Adámek Jan – Frohlich Jiří – Chotěbor Petr, *Vybrané středověké památky Prácheňska*, Praha, 1998.

Durdík Tomáš, *Hrady kastelového typu 13. století v Evropě*, Praha, 1998.

Durdík Tomáš, *Hrady, zámky, tvrze na Písecku*, Písek, 1995.

Durdík Tomáš, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha, 2009.

Durdík Tomáš, *Královský hrad v Písku*, Písek, 1993.

Dvořáková-Malá Dana, *Dvůr a církev v českých zemích středověku*, Praha, 2017.

Dvořák Max, *Katechismus památkové péče*, Praha, 2004.

Halada Jan – Doubek František, *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, díl 1, Praha, 1999.

Halada Jan – Doubek František, *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, díl 2, Praha, 2002.

Halada Jan – Doubek František, *Lexikon české šlechty: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, díl 3, Praha, 2004.

Hanušová Barbora, *Vytápění ve středověku* (bakalářská práce), Praha, 2012.

Hásek Jindřich, *Podivuhodný příběh rožmitálského zámku*, Rožmitál pod Třemšínem, 2005.

Houzar Petr, *Znaková privilegia krále Ferdinanda I. z let 1526–1546 pro města a městečka* (diplomová práce), Brno, 2017.

Ingrová Nikol, *Každodennost v životě středověkého člověka* (bakalářská práce), Olomouc, 2021.

Juřík Pavel, *Encyklopedie šlechtických rodů*, Praha, 2014.

Juřík Pavel, *Rožmberkové první po českém králi*, Praha, 2020.

Kochová Kristina, *Role a postavení restaurátora v České republice* (diplomová práce), 2019.

Kostlan Antonín, *Doba jagellonská*, in: *Kronika českých zemí 3: 1471-1680*, Praha, 2008.

Král Z Dobré Vody Vojtěch, *Znaky rodů českých*, Praha, 2009.

Kroupa Jiří, *Školy dějin umění: metodologie dějin umění I.*, Brno, 2007.

Křivánek Libor, *Jak vypadal královský palác píseckého hradu?*, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích č. 13*, České Budějovice, 1976.

Křivánková Alena, *Ilustrované dějiny českého národa*, Praha, 2011.

Kuthan Jiří, *Gotická architektura v jižních Čechách. Zakladatelské dílo Přemysla Otakara II.*, Praha, 1975.

Kuthan Jiří, *Hrad v Písku. Dějiny a stavební vývoj*. Písek, 1979.

Kuthan Jiří, *Stavby písecké huti*, *UMĚNÍ*, Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky, č. 21, 1973.

Kuthan Jiří, *Stavební dílo a mecenát Lva († 1485) a Zdeňka Lva († 1535) z Rožmitálu*, in: *Sborník Národního muzea v Praze. Řada A-Historie*, 61, č. 1-2, Praha, 2007.

Lavička Roman – Fröhlich Jiří – Čapek Ladislav (ed. all.), *Královská založení na jihu Čech za vlády posledních Přemyslovců*, České Budějovice, 2016.

Le Goff Jacques – Fulín Miloslav, *Kultura středověké Evropy*, Praha, 2005.

- Le Goff, Jacques. *Středověký člověk a jeho svět*, Praha, 2003.
- Líbal Dobroslav – Muk Jan – Heroutová Marie, *Dle stavebně historického rozboru objektu jádra části historických předměstí města Písku*, Písek, 1967.
- Líbal Dobroslav, Rezidenční kaple vrcholného a pozdního středověku v Čechách, in: *Dvorské kaple*, Praha, 2003.
- Losos Ludvík, *Techniky malby*, Praha, 1995.
- Mašek Václav, Nahlédnutí do vývoje restaurátorského oboru (diplomová práce), 2012.
- Matzner Jan, *Královské město Písek: průvodce městem a okolím, jakož i dějiny jeho*, Písek, 1898.
- Menclová Dobroslava, *České hrady*, Díl 1., Praha, 1972.
- Miltner J. B., Starý hrad v královském městě Písku, in: *Památky archeologické a místopisné*, Praha, 1863.
- Mysliveček Milan – Čornej Petr, *Erbovník 1, aneb, kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě: podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*, Praha, 1993.
- Mysliveček Milan – Čornej Petr, *Erbovník 2, aneb, Kniha o znacích i osudech rodů žijících v Čechách a na Moravě: podle starých pramenů a dávných ne vždy věrných svědectví*, Praha, 1997.
- Nechvátal Bořivoj, Raně středověké dlaždice v Čechách, in: *Památky archeologické XLI*, 1970.
- Němec Bohumír, *Rožmberkové: životopisná encyklopedie panského rodu*, České Budějovice, 2001.
- Nodl, Martin – Pleszczyński Andrzej, *Moc a její symbolika ve středověku*, Praha, 2011.
- Novotná Andrea, Čeněk z Klinštejna na dvoře Jiřího z Poděbrad (bakalářská práce), Hradec Králové, 2018.
- Pacomio Luciano, *Malý biblický atlas*, Praha, 1992.
- Pánek Jaroslav, *Rožmberkové: rod českých velmožů a jeho cesta dějinami*, České Budějovice, 2011.

Pavlín Jan, Archeologie hradu pánů Přemysla Otakara II. v Jižních Čechách (diplomová práce), 2014.

Pešta Jiří & Bernášek Bohumír, Písecký Neptun. Příběh jedné sochy a kašny, in: Prácheňské muzeum v Písku v roce 2020, Písek, 2021.

Petráňová Lydia, *Průvodce všedním životem ve středověku*, Praha, 2005.

Poche Emanuel, *Umělecké památky Čech*, sv. 3, Praha, 1980.

Pokorný P. R., *Znakový cyklus v Rytířském sále píseckého hradu*, Písek, 1981.

Prácheňské muzeum: Zpráva o činnosti za rok 1982, Písek, 1982.

Randák Jan (et. all.), *Osobnosti českých dějin*, Praha, 2013.

Razím Vladislav, Městský hrad v Písku jako předmět mezioborového výzkumu historické architektury, in: *Archeologické rozhledy LXVI*, 2014.

Rulišek Hynek, *Postavy, atributy a symboly: slovník křesťanské ikonografie*, Hluboká nad Vltavou, 2005.

Sedláček August, *Dějiny královského města Písku nad Otavou*, Praha, 1913.

Sedláček August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého*. sv. Díl 7., Praha, 1995.

Semotanová Eva (et. all.), *Ottův historický atlas*, Praha, 2007.

Soukup Josef, Politický okres Písecký, in: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století, XXXIII*, Praha, 1910.

Staňková Jaroslava – Pechar Josef, *Tisíciletý vývoj architektury*, Praha, 1971.

Šimůnek Robert, *Reprezentace české středověké šlechty*, Praha, 2013.

Tříška Karel, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Stezku*, Praha, 1986.

Vaňková Barbora, Barviva přírodního původu (bakalářská práce), Pardubice, 2012.

Varhaník Jiří, Hrad Zvíkov jako torzální architektura, in: *Archaeologia historica* 40, č. 2, 2015.

Vojkovský Rostislav, *Bezděz: hrad nedaleko Máchova jezera*, Hukvaldy-Dobrá, 2012.

Vrbová Eliška, Zelená světnice na zámku Blatná a východiska její výmalby (diplomová práce), Praha, 2017.

Záruba František, *Hradní kaple I. doba přemyslovská*, Praha, 2014.

Záruba František, *Hradní kaple v Čechách* (disertační Práce), Praha, 2012.

Záruba František, Kaple a její úloha v rámci hradního areálu na příkladech z Čech a Moravy, in: *Středověké hrady na Slovensku – život, kultura, spoločnosť*, Bratislava, 2017.

Zprávy o schůzkách archeologického sboru Musea kr. Českého, in: *Památky archeologické a místopisné*, č. 1, roč. 4, Praha, 1861.

Internetové zdroje:

3DsMax - <https://www.autodesk.com/products/3ds-max/features#modeling---texturing>

abART - [Osoby | abart \(isabart.org\)](http://osoby.abart.org)

ArchiCAD - [ArchiCAD: Úvod a základní nastavení - CAD - Grafika.cz - vše o počítačové grafice](http://www.grafika.cz)

Asociace muzeí a galerií České republiky - Profesní etický kodex konzervátora-restaurátora AMG ČR <https://www.cz-museums.cz/UserFiles/file/komise/kkrp/kodex.pdf>

AutoCAD - <https://www.autodesk.com/products/autocad/overview?term=1-YEAR&tab=subscription>

BBC News - [Notre-Dame: Masivní požár pustoší pařížskou katedrálu - BBC News](http://www.bbc.com/news/health-55555555)

Corel - [Graphic Design Software Products for Education CorelDRAW](http://www.corel.com)

CzWiki.cz - <https://czwiki.cz/>

časopis OTAVAN, roč. 24, č. 31, 1902. Dostupné z:
<http://kramerius.cbvk.cz:8080/search/i.jsp?pid=uuid:b3c4ae0a-d66b-41c0-bfd1->

[74e30e995bf0#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:41b7f692-eab6-11e4-8977-001b63bd97ba](#)

Das eVRyLab - <https://evrylab.fh-krems.ac.at/>.

Dějiny středověku a raného novověku - [Dějiny středověku a raného novověku | Jana Zemanová - průvodcovské služby, překlady a tlumočení, výuka jazyků \(guide-jana-zemanova.com\)](#)

DWG formát - <https://soubory.info/info/soubor-dwg-co-je-a-jak-jeden-otevrit/>

ExtremeTech - <https://www.extremetech.com/extreme/289565-notre-dame-is-burning-a-digital-archive-could-hold-the-key-to-restoring-it>

Faro laser scanner - <https://www.faro.com/en/Products/Hardware/Focus-Laser-Scanners>

[Game press - Assassin's Creed Unity by mohl pomoci s opravami Notre Dame - GAME PRESS](#)

Grueber Bernard, Die Kunst des Mittelalters in Böhmem. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien, 1874, s. 1-22, Dostupné: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno-plus?aid=edb&datum=1874&page=12&size=45>.

Hrady – dějiny - <http://hrady.dejiny.cz/svojanov/index.htm>

<https://evrylab.fh-krems.ac.at/>

<https://www.e-stredovek.cz/>

<https://www.ohradech.eu/>

Husité - <https://husitstvi.cz/>

Institut Digitalisierung und Informatik - <https://www.fh-krems.ac.at/forschung/departement-of-business/institut-digitalisierung-und-informatik/#ueberblick>

Jednotky.cz - <https://www.jednotky.cz/delka/stopa?hodnota=45>

Kartotéka Augusta Sedláčka - <http://www.augustsedlacek.cz/?q=cs/node/37>

Kovář Daniel, Středověk a raný novověk - *Linecká stezka – obchodní stezka mezi jižními Čechami a Podunajím*

Dostupné: https://www.academia.edu/11224287/Lineck%C3%A1_stezka_-_obchodn%C3%AD_stezka_mezi_ji%C5%BE%C3%ADmi_%C4%8Cechami_a_Podunaj%C3%ADm

Královské dílo - <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/>.

Královské město Písek - <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/>

leporelo.info

Lumion - [Lumion - 3D vizualizace, animace a virtuální realita \(sketchup.cz\)](http://lumion.com)

Museum Uploaded - <https://www.prf.jcu.cz/uai/projekty/dokoncene-projekty/museum-uploaded.html>

Nikonova Antonina – Biryukova Marina, The Role of Digital Technologies in the Preservation of Cultural Heritage, Russia, 2017 [_\(PDF\) The Role of Digital Technologies in the Preservation of Cultural Heritage \(researchgate.net\)](https://www.researchgate.net/publication/358111111) [vyhledáno: 16. 3. 2022]

Osobnosti.cz - <https://www.osobnosti.cz/>

Ottův slovník naučný - [Ottův slovník naučný \(maxzone.eu\)](http://www.ottovslovník.cz)

Památky a příroda Karlovarska - <https://www.pamatkyapriodakarlovarska.cz/doupov-zamek/>

Photoshop - [Oficiální aplikace Adobe Photoshop | Software pro fotky a design](https://www.adobe.com/cs/photography/official-apps)

Polygon count - <https://help.cgtrader.com/hc/en-us/articles/360015142757-What-is-the-recommended-polygon-count-for-game-and-VR-AR-models->

RealityCapture - <https://www.capturingreality.com/>

Rytířský sál - <https://museumuploaded.prf.jcu.cz/index.php/rytirsky-sal/>

Sainte-Chapelle - <https://en.parisinfo.com/paris-museum-monument/71380/Sainte-Chapelle>

SketchUp - [Architectural Design Software | 3D Architecture Drawing | Program for Architecture Design \(sketchup.com\)](#)

Slicer - [PrusaSlicer | Original Prusa 3D printers directly from Josef Prusa](#)

Středověký hrad: části a funkce <https://cs1.warbletoncouncil.org/>

The Atlantic - <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2019/04/laser-scans-could-help-rebuild-notre-dame-cathedral/587230/>

The Progressive Lightmapper - <https://docs.unity3d.com/Manual/progressive-lightmapper.html>

Varhaník Jiří – Petr Závitkovský: Pokročilá počítačová vizualizace historické architektury, Die fortschrittene Computervisualisierung der historischen Architektur. Dějiny staveb 2017.

Dostupné z: https://www.academia.edu/36000484/Ji%C5%99%C3%AD_Varhan%C3%ADk_Petr_Z%C3%A1vitkovsk%C3%BD_Pokro%C4%8Dil%C3%A1_po%C4%8D%C3%ADta%C4%8Dov%C3%A1_vizualizace_historick%C3%A9_architektury_Die_fortschrittene_Computervisualisierung_der_historischen_Architektur_D%C4%9Bjiny_staveb_2017_59_62

Varhaník Jiří: K existenci na hradě ve středověku [2 ArchaeologiaHistorica 43-2018-2_5.pdf \(muni.cz\)](#)

Virtual Reality Technology: Architecture, Tools, Team, and Costs - <https://www.scnsoft.com/virtual-reality>

[Vševěd.cz](#)

Využití digitálních technologií v památkové péči - <https://www.skenovanive3d.cz/aktuality/vyuziti-digitalnich-technologii-v-pamatkove-peci/>

What Is Laser Scanning? - <https://mlp-consulting.com/what-is-laser-scanning/>

[Wikiwand.cz](https://www.wikiwand.cz)

[Základní skladební prvky hradu | O hradech.eu](https://www.o-hradech.eu)

Seznam obrazové přílohy

1. Plán píseckého hradu – ideální historická situace, Zdroj: Soukup Josef, Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století, XXXIII: Politický okres Písecký, Praha, 1910, s. 187.
2. Řez západním palácem, Zdroj: Soukup Josef, Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století, XXXIII: Politický okres Písecký, Praha, 1910, s. 190.
3. Pohled z nádvoří – hlavní brána ve východním paláci a k ryté schodiště, kterým se vcházelo do severního paláce, Zdroj: Soukup Josef. Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století, XXXIII: Politický okres Písecký, Praha, 1910, s. 188.
4. Současná podoba západního paláce s arkádovým ochozem, foto autor
5. Arkádový ochoz – pozůstatek krbové římsy v jihozápadním rohu, foto autor
6. Západní palácové křídlo – vstup do druhého patra (venkovní schodiště vedoucí z arkádového ochozu) Zdroj: Kuthan, *Stavby písecké huti*, UMĚNÍ Časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky, Praha, 1973, s. 27.
7. Západní palácové křídlo – současný stav, foto autor
8. Řez prvním patrem západního paláce (zleva: „královská“ místnost a rytířský sál) Zdroj: Grueber Bernhard, *Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic*, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien, 1874, s. 10.
9. Podoba píseckého hradu z poloviny 19. století, Zdroj: Lavička Roman – FRÖHLICH Jiří – ČAPEK Ladislav (ed. all.), *Královská založení na jihu Čech za vlády posledních Přemyslovců*, 2016, s. 87.
10. Jižní křídlo hradu – pozůstatky arkád v přízemí, foto autor
11. Severní křídlo hradu – pozůstatek vstupního portálu v prvním patře, foto autor
12. Pozůstatek vstupního portálu v prvním patře-detail, foto autor
13. Rytířský sál – vstupní portál, foto autor
14. Rytířský sál – klenba, foto autor
15. Rytířský sál, klenba-detail svorníku, foto autor
16. Rytířský sál-jedno ze tří oken s kamennými sediliemi, foto autor
17. Rytířský sál – dveře umístěné ve špaletě okna (původně vedoucí do v jihozápadní věži), foto autor

18. Rytířský sál píseckého hradu – rozložení jednotlivých fresek, foto autor
19. Nákres svorníku a konzoly s listovým dekorem, Zdroj: Grueber Bernhard, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien, 1874, s. 12.
20. Nákres slepé arkády z prostoru kaple, Zdroj: Grueber Bernhard, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien, 1874, s. 11.
21. Hrad Zvíkov: pohled na emporu, na západní straně kaple, foto autor
22. Hrad Zvíkov: slepé arkády se sediliemi, které tvoří oblouky s vespod otevřenými trojlisty, foto autor
23. Hrad Zvíkov: pohled do sakristie, foto autor
24. Hrad Zvíkov: sakristie, konzoly s podobami lidských hlav, foto autor
25. Hrad Zvíkov: sakristie – detail konzoly, foto autor
26. Hrad Zvíkov: pohled na jednu z částí horní etáže, foto autor
27. Hrad Zvíkov: pohled klenbu kaple v prostoru kněžiště, foto autor
28. Hrad Zvíkov: pohled do kněžiště, foto autor
29. Hrad Houska: pohled na emporu a točité schodiště, na západní straně kaple, foto autor
30. Hrad Houska: slepé arkády se sediliemi, které tvoří oblouky s vespod otevřenými trojlisty, foto autor
31. Hrad Houska: pohled na detail fresky z prostoru kněžiště, foto autor
32. Hrad Houska: sedilie v prostoru kněžiště, busty ženských postav – detail, foto autor
33. Hrad Houska: točité schodiště, postava kentaura s lukem – detail, foto autor
34. Hrad Bezděz: tympanon vstupního portálu do kaple se stromem života – detail, foto autor
35. Hrad Bezděz: pohled na emporu, na západní straně kaple, foto autor
36. Hrad Bezděz: slepé arkády se sediliemi, které tvoří oblouky s vespod otevřenými trojlisty, foto autor
37. Hrad Bezděz: detail jedné z konzolí, foto autor
38. Hrad Bezděz: vstup do sakristie, foto autor
39. Hrad Bezděz: tympanon s motivem ještěrky na růžovém keři – detail, foto autor

40. Hrad Křivoklát: pohled na balkón a vstup do kaple v prvním patře hradu, foto autor
41. Hrad Křivoklát: slepé arkády se sediliemi, které tvoří vespod otevřené trojúhelníky, foto autor
42. Hrad Křivoklát: slepé arkády, stáčený sloupek s rostlinnými motivy – detail, foto autor
43. Hrad Křivoklát: detail konzol v prostoru bývalé předsíně, foto autor
44. porovnání sochařské výzdoby kaplí, foto autor
45. Hrad Písek: Náčrty okenního portálu v „královské“ místnosti, Zdroj: Grueber Bernhard, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien, 1874, s. 11.
46. Hrad Písek: Půdorys prvního patra západního paláce, Zdroj: Grueber Bernhard, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien, 1874, s. 10.
47. Hrad Písek: Řez prvním patrem západního paláce (vlevo: „královská místnost“), Zdroj: Grueber Bernhard, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien, 1874, s. 10.
48. Hrad Písek: Možná sochařská výzdoba královské místnosti, Zdroj: Grueber Bernhard, Die Kunst des Mittelalters in Böhmen. Die Zeit des Übergangs-Styles und der Früh-Gotic, Mittheilungen der kaiserl. königl. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Baudenkmale, Wien, 1874, s. 12.
49. Hrad Zvíkov: pohled do „Tanečního“ sálu, foto autor
50. Hrad Zvíkov: sedilie ve špaletě okna, foto autor
51. Hrad Zvíkov: krb v rohu místnosti, foto autor
52. Hrad Zvíkov: freska taneční zábavy na západní straně sálu, foto autor
53. Porovnání půdorysů hradu Písek a Zvíkov, foto autor
54. Hrad Houska: klenba zelené světnice, foto autor
55. Hrad Houska: útvar ve tvaru trojúhelníku, v místě, kde se dříve nejspíše nacházel krb, foto autor
56. Houska: renesanční okno se zbytky gotické kružby, foto autor
57. Hrad Houska: východní stěna, freska s motivem lovu na medvěda, foto autor

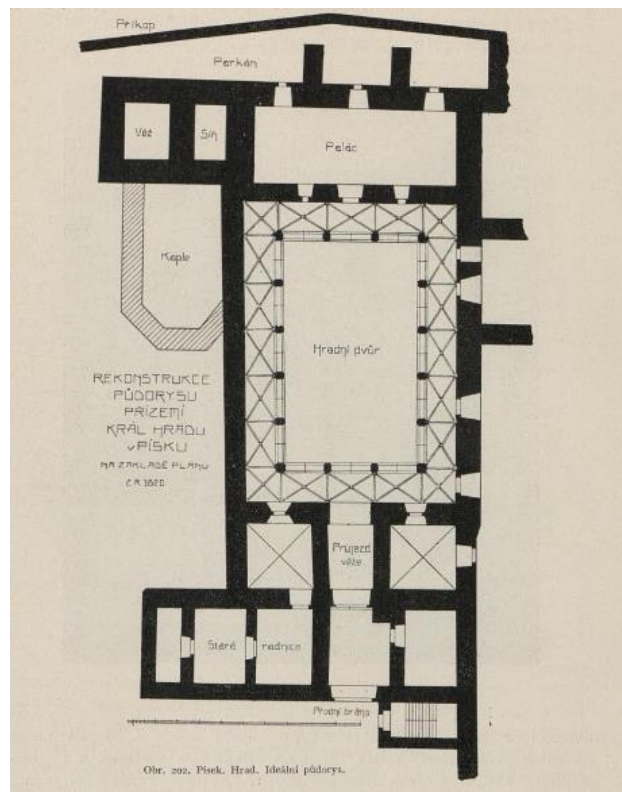
58. Hrad Houska: jižní stěna, freska s motivem lovu na jelena s městem v pozadí, foto autor
59. Hrad Houska: jižní stěna, freska s motivem lovu a zábavy před hradem, foto autor
60. Hrad Houska: západní stěna, freska s historickým vyobrazením hradu Houska, foto autor
61. Hrad Houska: spodní část místnosti zdobená iluzivními závěsy, foto autor
62. Zámek Blatná: pohled na klenbu místnosti, foto autor
63. Zámek Blatná: detail rostlinného a zvířecího motivu, foto autor
64. Zámek Blatná: východní stěna, freska s postavou panovníka v plášti mezi dvěma anděly, foto autor
65. Zámek Blatná: východní stěna – špaleta okna: Klanění tří králů, foto autor
66. Zámek Blatná: východní stěna – špaleta okna: Narození Páně, foto autor
67. Zámek Blatná: východní stěna – erb pánů z Rožmitála, pod nimi dvě nahé postavy, foto autor
68. Zámek Blatná: jižní stěna, freska s motivem lovu na jelena, foto autor
69. Zámek Blatná: jižní stěna – špaleta okna: Navštívení sv. Alžběty, foto autor
70. Zámek Blatná: jižní stěna – špaleta okna: Zvěstování Panny Marie, foto autor
71. Zámek Blatná: západní stěna, freska zástupu lidí (poničená freska), foto autor
72. Zámek Blatná: západní stěna s výklenkem a malými dvířky, foto autor
73. Zámek Blatná: západní stěna – detail výklenku, foto autor
74. Zámek Blatná: severní stěna, freska s postavou sv. Jiří, foto autor
75. Zámek Blatná: severní stěna – špaleta okna: Umučení deseti tisíc rytířů, foto autor
76. Zámek Blatná: severní stěna – špaleta okna: Umučení sv. Markéty, foto autor
77. Jižní stěna – celkový pohled, foto autor
78. Jižní stěna, detail – architektura, foto autor
79. Jižní stěna, detail – nápis, foto autor
80. Jižní stěna, detail – erb Hynka z Poděbrad a knížete z Minsterberku, foto autor
81. Vztahové souvislosti mezi panovníky, foto autor
82. Galerie panovníků – král Ladislav Pohrobek, foto autor
83. Galerie panovníků – polský král Kazimír, foto autor
84. Galerie panovníků – Jiří z Poděbrad a Kunštátu, foto autor
85. Galerie panovníků – štětínský kníže Bohuslav X. Veliký, foto autor
86. Galerie panovníků – francouzský král Karel VII., foto autor
87. Severní stěna – Bitevní scéna, celkový pohled, foto autor

88. Bitevní scéna, detail – hlavní nápor boje, foto autor
89. Bitevní scéna, detail – posily, přicházející obráncům města na pomoc, foto autor
90. Bitevní scéna, detail – město nad řekou, foto autor
91. Východní stěna – Rytířský turnaj, celkový pohled, foto autor
92. Turnaj, detail – první dvojice rytířů, foto autor
93. Turnaj, detail – druhá dvojice rytířů, foto autor
94. Turnaj, detail – tribuny s přihlížejícími diváky a město, foto autor
95. Východní stěna – Kalvárie, celkový pohled, foto autor
96. Kalvárie, detail – Ježíš Kristus na kříži, foto autor
97. Kalvárie, detail – levá část fresky (zleva: erb pánů z Jenštejna, sv. Václav a Panna Marie), foto autor
98. Kalvárie, detail – pravá část fresky (zleva: sv. Jan, sv. Vojtěch a erb pánů z Dubé), foto autor
99. Vstupní portál, detail (umístěný pod freskou Kalvárie), foto autor
100. Východní stěna – Klanění Tří králů, celkový pohled, foto autor
101. Klanění Tří králů, detail – Trůnící Madona s Ježíškem, foto autor
102. Klanění Tří králů, detail – postavy Tří králů, foto autor
103. Klanění Tří králů, detail – sv. Josef, foto autor
104. Galerie erbů: Rod pánů z Velhartic (východní stěna, pod freskou Kalvárie-nalevo od vstupního portálu), foto autor
105. Galerie erbů: Rod pánů z Volfštejna (východní stěna, pod freskou Kalvárie-nalevo od vstupního portálu), foto autor
106. Galerie erbů: Rod pánů z Lažan (východní stěna, pod freskou Kalvárie - nalevo od vstupního portálu), foto autor
107. Galerie erbů: Rod pánů ze Sulejovic (východní stěna, pod freskou Kalvárie-nalevo od vstupního portálu), foto autor
108. Galerie erbů: Rod pánů z Plané (východní stěna, pod freskou Kalvárie-napravo od vstupního portálu), foto autor
109. Galerie erbů: Rod pánů z Hasištejna (východní stěna, pod freskou Kalvárie-napravo od vstupního portálu), foto autor
110. Galerie erbů: Rod pánů z Rýzemburka (východní stěna, pod freskou Kalvárie-napravo od vstupního portálu), foto autor
111. Galerie erbů: Rod pánů z Dubé (východní stěna, pod freskou Kalvárie-napravo od vstupního portálu), foto autor

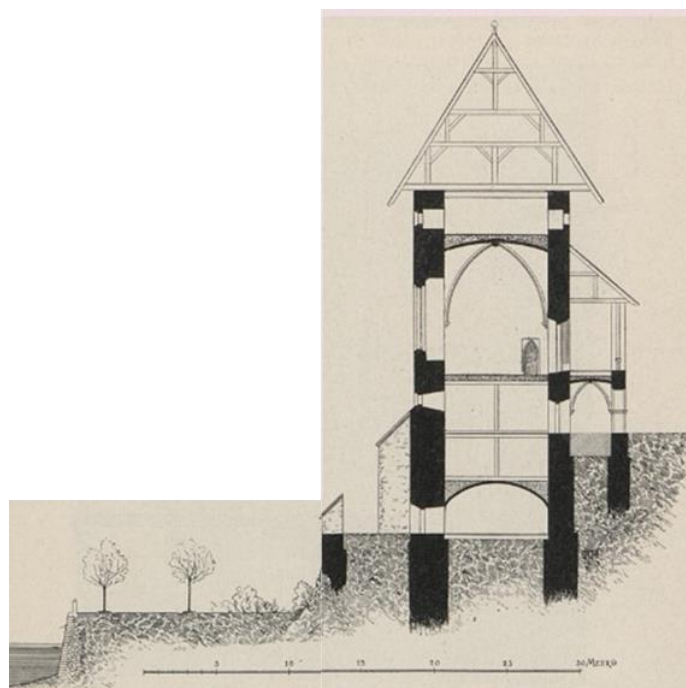
112. Galerie erbů: Rod pánů z Vlašimi (východní stěna, pod freskou Kalvárie-napravo od vstupního portálu), foto autor
113. Galerie erbů: Rod pánů z Rožmberka (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů-levá část), foto autor
114. Galerie erbů: Rod pánů ze Švamberka (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část), foto autor
115. Galerie erbů: Rod pánů z Kunštátu (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část), foto autor
116. Galerie erbů: Rod pánů z Koldic (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část), foto autor
117. Galerie erbů: Rod pánů z Házmburka (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část), foto autor
118. Galerie erbů: Rod pánů ze Stráže (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část), foto autor
119. Galerie erbů: Rod pánů z Rabštějna (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů-pravá část), foto autor
120. Galerie erbů: Rod pánů ze Štemberka (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů-pravá část), foto autor
121. Galerie erbů: Rod pánů z Valdštejna (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - pravá část), foto autor
122. Galerie erbů: Rod pánů z Landštejna (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - pravá část), foto autor
123. Galerie erbů: Berka z Dubé (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - pravá část), foto autor
124. Galerie erbů: Rod pánů z Vartenberka (východní stěna-pod freskou Klanění Tří králů, pravá část), foto autor
125. Galerie erbů: Rod pánů z Cimburka (jižní stěna-levá část), foto autor
126. Galerie erbů: Rod pánů z Rabštejna (jižní stěna-levá část), foto autor
127. Galerie erbů: Rod pánů z Doupova (jižní stěna-levá část), foto autor
128. Galerie erbů: Lev z Rožmitálu (jižní stěna-levá část), foto autor
129. Galerie erbů: Ješek z Boskovic (jižní stěna-pravá část), foto autor
130. Galerie erbů: Burian z Gutštejna (jižní stěna-pravá část), foto autor
131. Galerie erbů: Jan z Vanternberka (jižní stěna-pravá část), foto autor
132. Galerie erbů: Mikuláš z Landštejna (jižní stěna-pravá část), foto autor

133. Galerie erbů: Pavel z Jenštejna (západní stěna), foto autor
134. Galerie erbů: Čeněk z Klinštejna (západní stěna), foto autor
135. Galerie erbů: Zachař z Říčan (západní stěna), foto autor
136. Jižní stěna: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby, Zdroj: Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7., Praha, 1890, s. 186 + foto autor
137. Pečeť Vladislava II. Jagelonského, Zdroj: Wikipedia commons [File:Vladislav II-pečeť.jpg - Wikimedia Commons](#)
138. Návrh původní podoby jižní stěny, na základě Šebeleho kresby a postavy krále Vladislava II. z pečeti, foto autor
139. Západní stěna: Podoba západní stěny s detaily jednotlivých panovníků, Zdroj: Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7., Praha, 1890, s. 184 + foto autor
140. Severní stěna: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby, Zdroj: Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7., Praha, 1890, s. 183 + foto autor
141. Východní stěna – rytířský turnaj: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby, Zdroj: Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7., Praha, 1890, s. 182 + foto autor
142. Východní stěna – Kalvárie: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby, Zdroj: Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7., Praha, 1890, s. 185 + foto autor
143. Východní stěna – Klanění Tří králů: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby, Zdroj: Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7., Praha, 1890, s. 181 + foto autor
144. Severní stěna – klenební kápě: výřez z Šebeleho nákresu s dvojicí proroků, Zdroj: Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7., Praha, 1890, s. 183.
145. Východní stěna nad rytířským turnajem – klenební kápě: výřez z Šebeleho nákresu s dvojicí proroků, Zdroj: Sedláček August, Hrady, zámky a tvrze království Českého, díl 7., Praha, 1890, s.182.

Obrazová příloha

1. Plán píseckého hradu – ideální historická situace

2. Řez západním palácem

3. Pohled z nádvoří – hlavní brána ve východním paláci a k ryté schodiště, kterým se vcházelo do severního paláce

4. současná podoba západního paláce s arkádovým ochozem

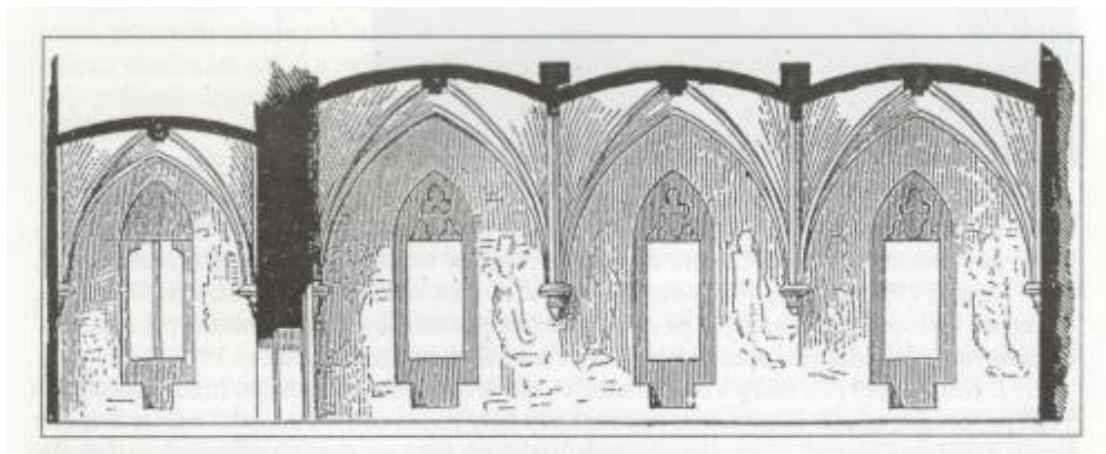
5. Arkádový ochoz – pozůstatek krbové římsy v jihozápadním rohu

6. Západní palácové křídlo – vstup do druhého patra (venkovní schodiště vedoucí z arkádového ochozu)

7. Západní palácové křídlo – současný stav

8. Řez prvním patrem západního paláce (zleva: „královská“ místnost a rytířský sál)

9. Podoba píseckého hradu z poloviny 19. století (podle kresby A. Štěpánka)

10. Jižní křídlo hradu – pozůstatky arkád v přízemí

11. Severní křídlo hradu – pozůstatek vstupního portálu v prvním patře

12. pozůstatek vstupního portálu v prvním patře - detail

13. Rytířský sál – vstupní portál

14. Rytířský sál – klenba

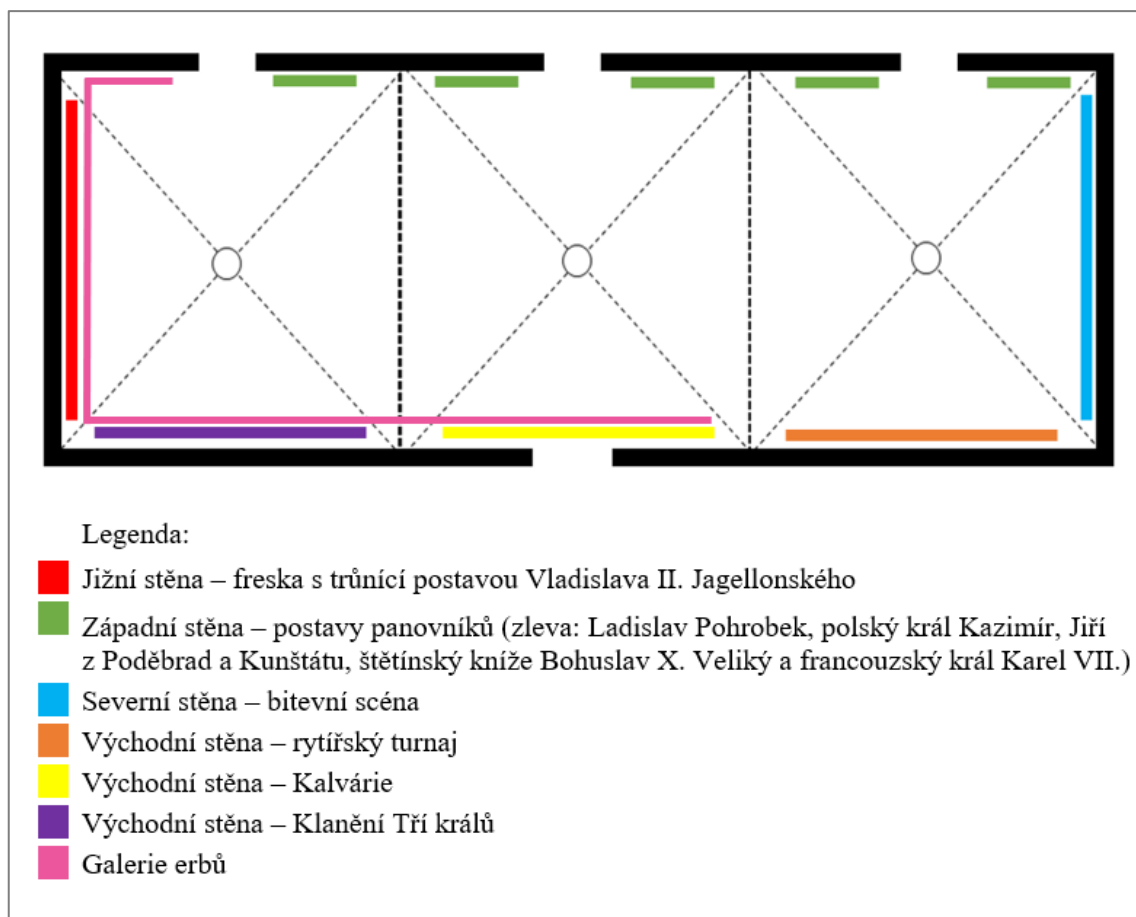
15. Rytířský sál, klenba - detail svorníku

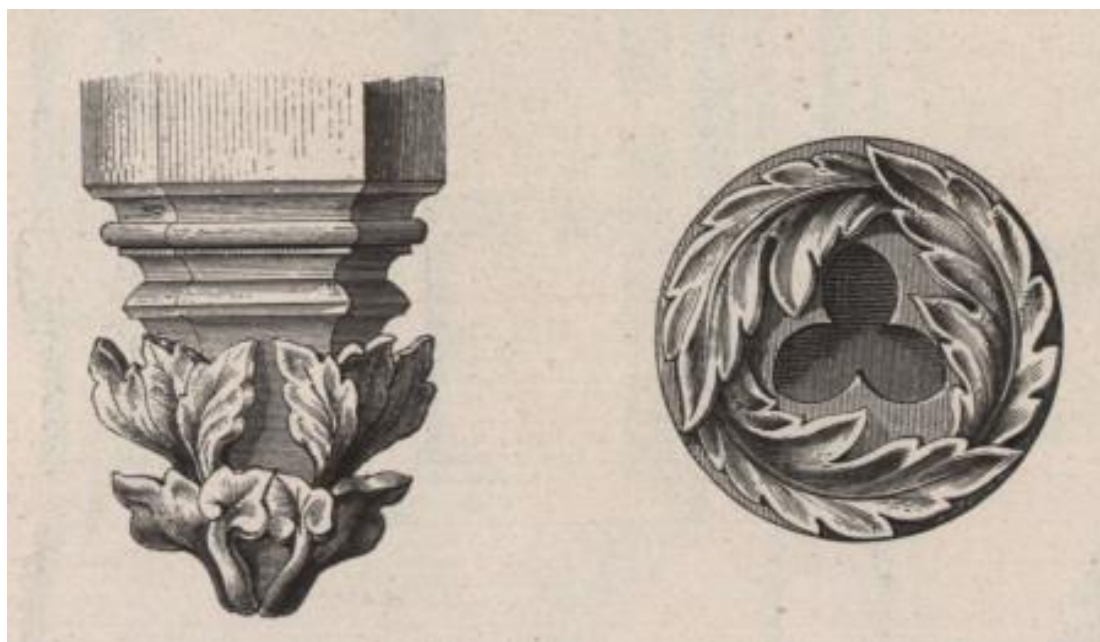
16. Rytířský sál - jedno ze tří oken s kamennými sediliemi

17. Rytířský sál – dveře umístěné ve špaletě okna (původně vedoucí do v jihuozápadní věži)

18. Rytířský sál píseckého hradu – rozložení jednotlivých fresek

19. Nákras svorníku a konzoly s listovým dekorem

20. Nákres slepé arkády z prostoru kaple

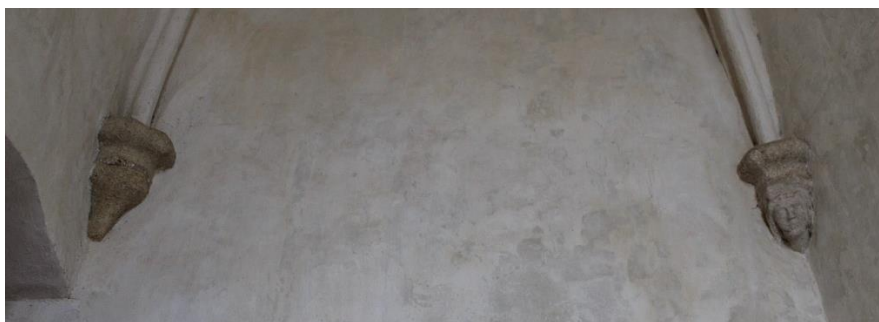
21. Hrad Zvíkov: pohled na emporu, na západní straně kaple

22. Hrad Zvíkov: slepé arkády se sediliemi, které tvoří oblouky s vespod otevřenými trojlisty

23. Hrad Zvíkov: pohled do sakristie

24. Hrad Zvíkov: sakristie, konzoly s podobami lidských hlav

25. Hrad Zvíkov: sakristie – detail konzoly

26. Hrad Zvíkov: pohled na jednu z částí horní etáže

27. Hrad Zvíkov: pohled klenbu kaple v prostoru kněžiště

28. Hrad Zvíkov: pohled do kněžiště

29. Hrad Houska: pohled na emporu a točité schodiště, na západní straně kaple

30. Hrad Houska: slepé arkády se sediliemi, které tvoří oblouky s vespod otevřenými trojlisty

31. Hrad Houska: pohled na detail fresky z prostoru kněžiště

32. Hrad Houska: sedilie v prostoru kněžiště, busty ženských postav – detail

33. Hrad Houska: točité schodiště, postava kentaure s lukem – detail

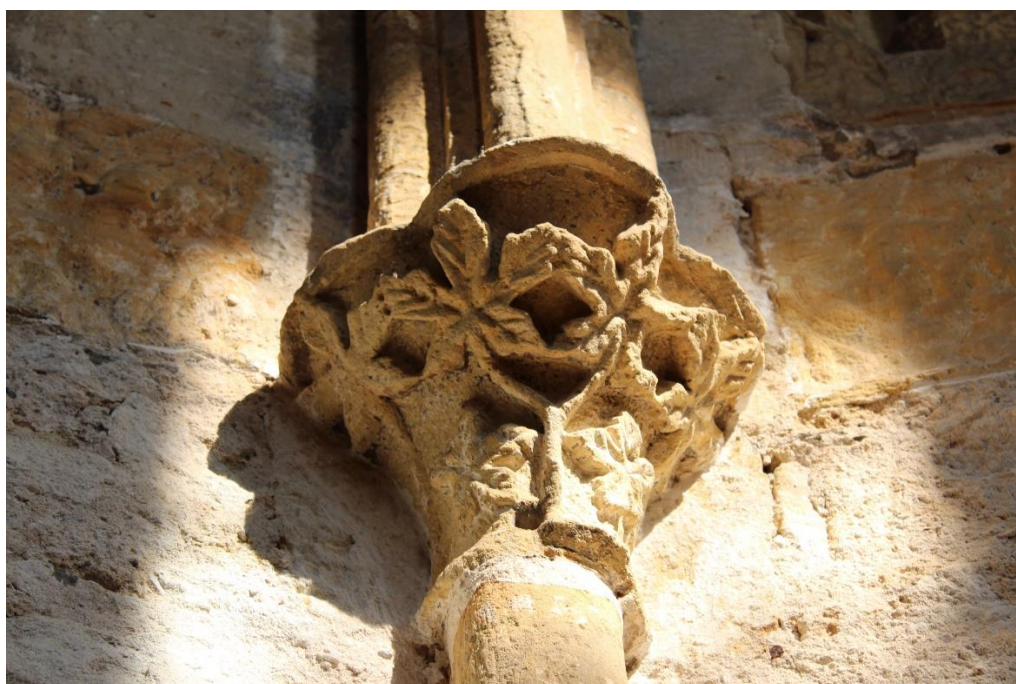
34. Hrad Bezděz: tympanon vstupního portálu do kaple se stromem života – detail

35. Hrad Bezděz: pohled na emporu, na západní straně kaple

36. Hrad Bezděz: slepé arkády se sediliemi, které tvoří oblouky s vespod otevřenými trojlisty

37. Hrad Bezděz: detail jedné z konzolí

38. Hrad Bezděz: vstup do sakristie

39. Hrad Bezděz: tympanon s motivem ještěrky na růžovém keři – detail

40. Hrad Křivoklát: pohled na balkón a vstup do kaple v prvním patře hradu

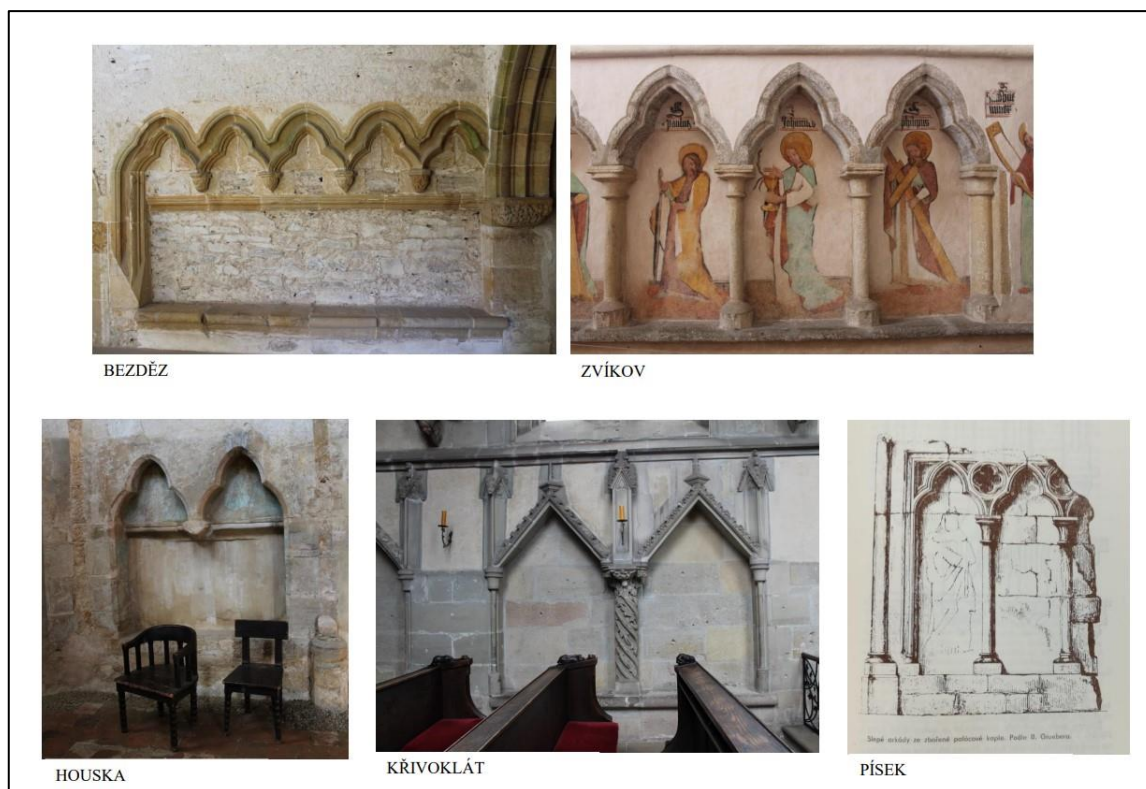
41. Hrad Křivoklát: slepé arkády se sediliemi, které tvoří vespod otevřené trojúhelníky

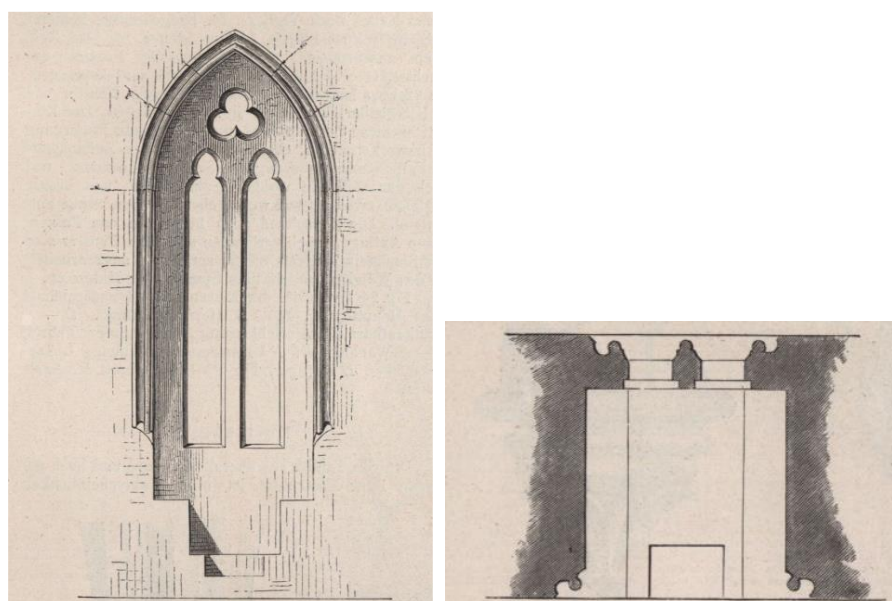
42. Hrad Křivoklát: slepé arkády, stáčený sloupek s rostlinnými motivy – detail

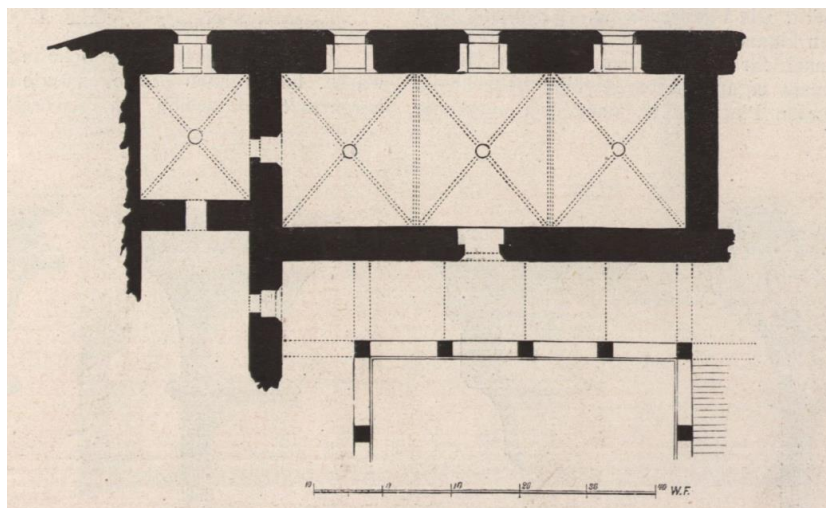
43. Hrad Křivoklát: detail konzol v prostoru bývalé předsíně

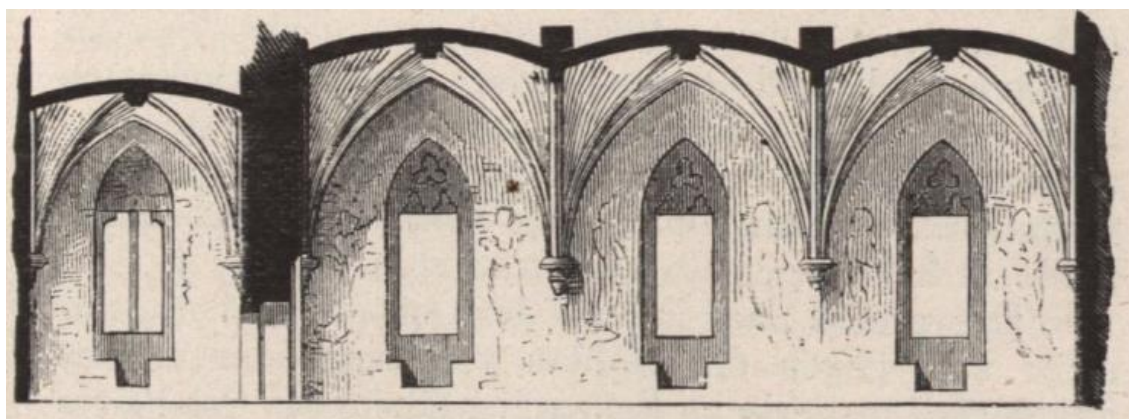
44. porovnání sochařské výzdoby kaplí

45. Hrad Písek: Náčrt okenního portálu v „královské“ místnosti

46. Hrad Písek: Půdorys prvního patra západního paláce.

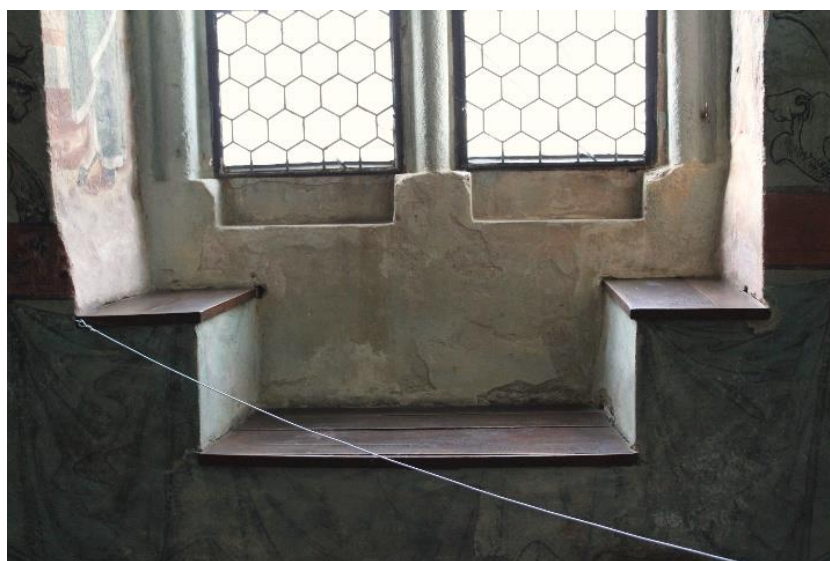
47. Hrad Písek: Řez prvním patrem západního paláce (vlevo: „královská místnost“)

48. Hrad Písek: Možná sochařská výzdoba královské místnosti

49. Hrad Zvíkov: pohled do „Tanečního“ sálu

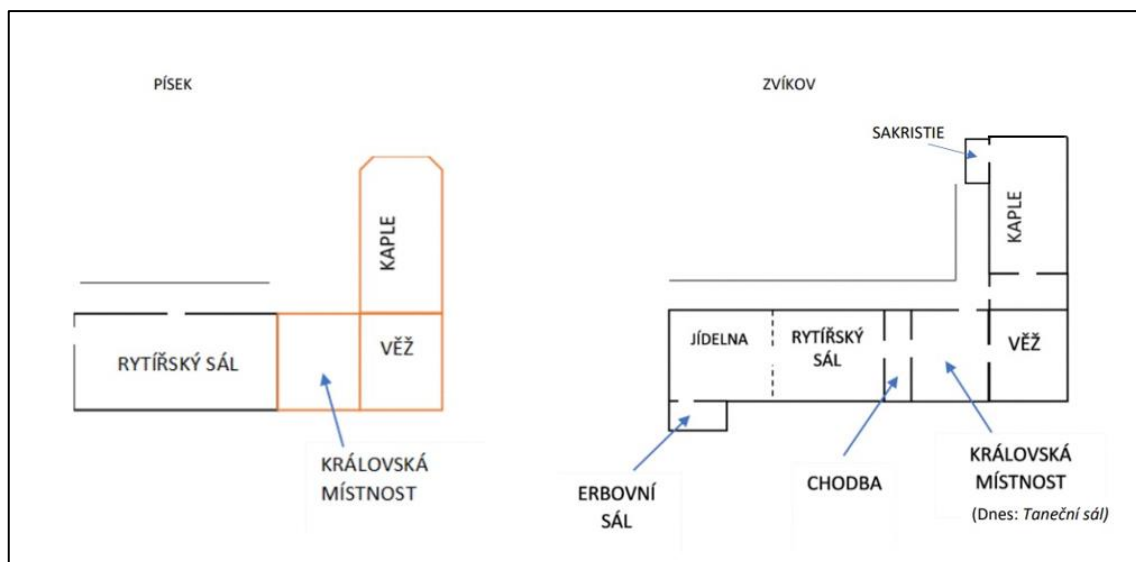
50. Hrad Zvíkov: sedilie ve špaletě okna

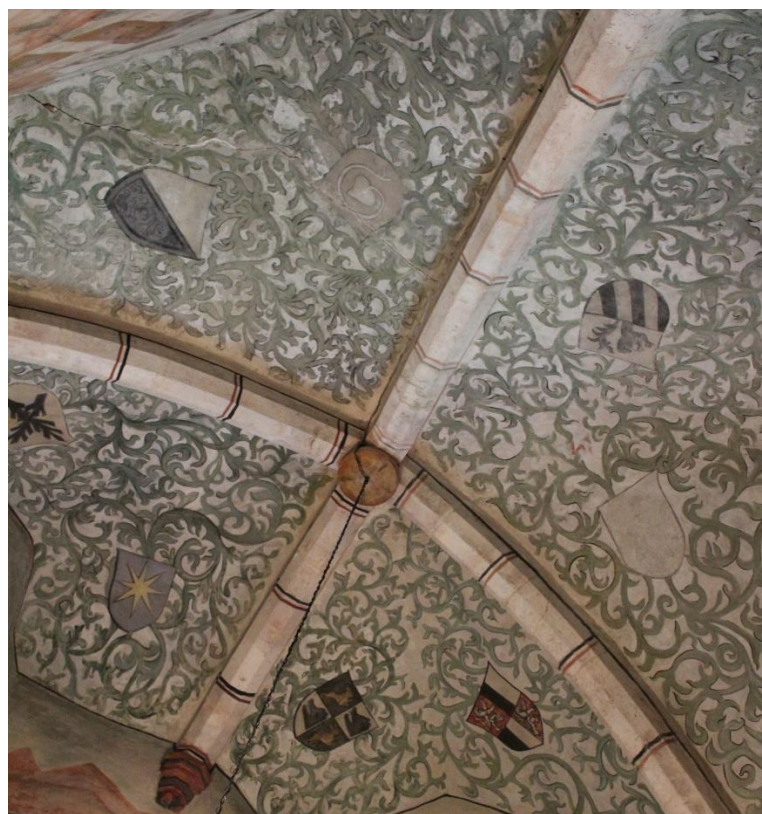
51. Hrad Zvíkov: krb v rohu místnosti

52. Hrad Zvíkov: freska taneční zábavy na západní straně sálu

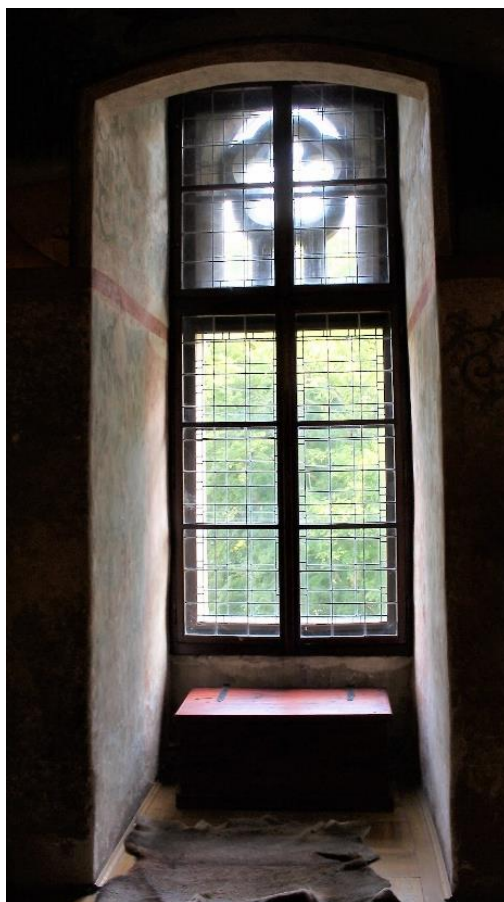
53. Porovnání půdorysů hradu Písek a Zvíkov

54. Hrad Houska: klenba zelené světnice

55. Hrad Houska: útvar ve tvaru trojúhelníku, v místě, kde se dříve nejspíše nacházel krb

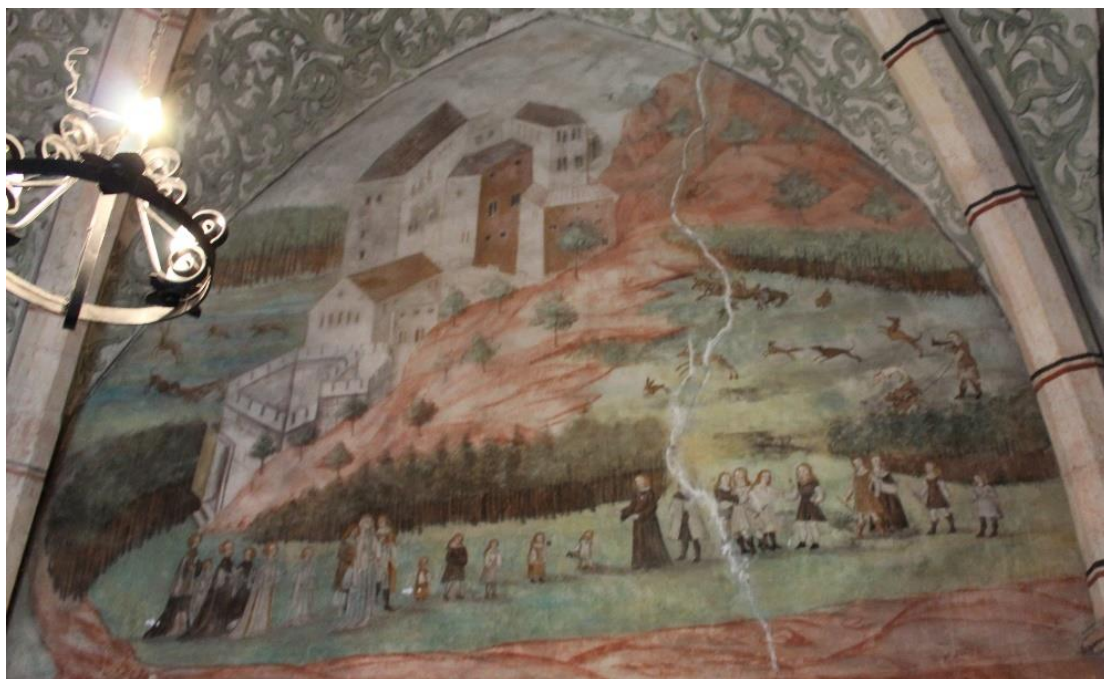
56. Houska: renesanční okno se zbytky gotické kružby

57. Hrad Houska: východní stěna, freska s motivem lovu na medvěda

58. Hrad Houska: jižní stěna, freska s motivem lovu na jelena s městem v pozadí

59. Hrad Houska: jižní stěna, freska s motivem lovu a zábavy před hradem

60. Hrad Houska: západní stěna, freska s historickým vyobrazením hradu Houska

61. Hrad Houska: spodní část místnosti zdobena iluzivními závěsy

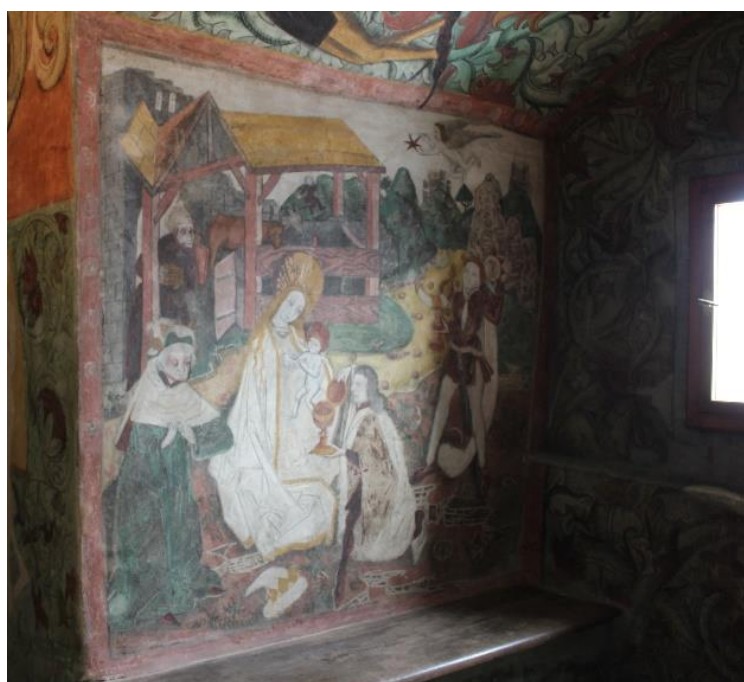
62. Zámek Blatná: pohled na klenbu místnosti

63. Zámek Blatná: detail rostlinného a zvířecího motivu

64. Zámek Blatná: východní stěna, freska s postavou panovníka v plášti mezi dvěma anděly

65. Zámek Blatná: východní stěna – špaleta okna: Klanění tří králů

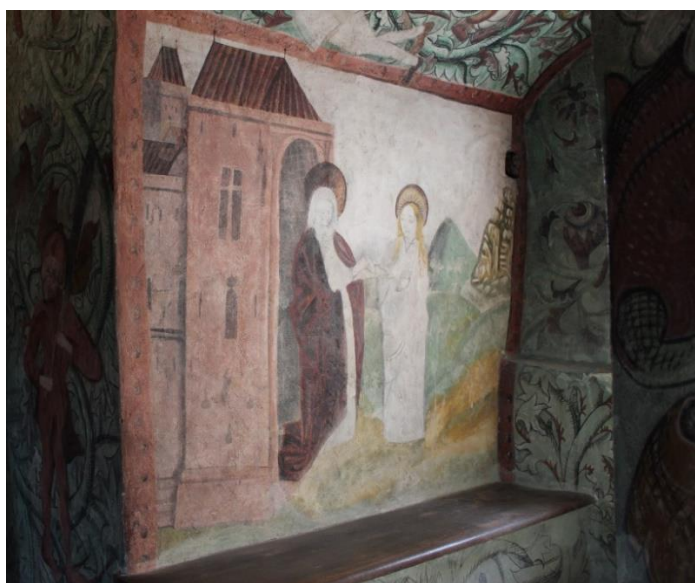
66. Zámek Blatná: východní stěna – špaleta okna: Narození Páně

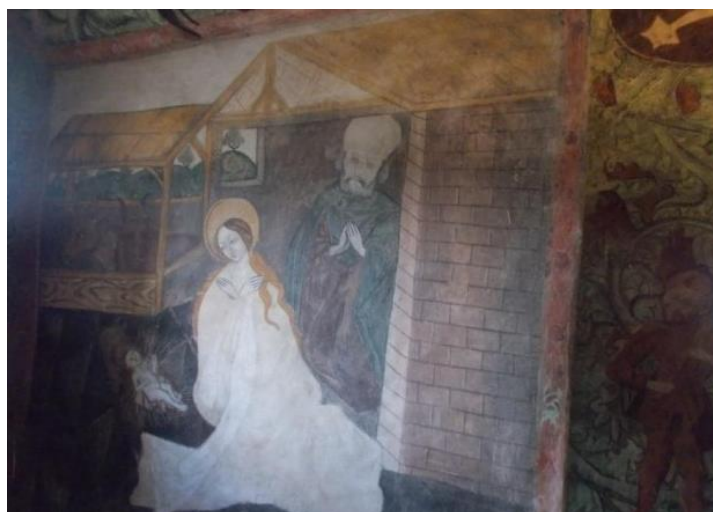
67. Zámek Blatná: východní stěna - erb pánů z Rožmitála, pod nimi dvě nahé postavy

68. Zámek Blatná: jižní stěna, freska s motivem lovu na jelena

69. Zámek Blatná: jižní stěna – špaleta okna: Navštívení sv. Alžběty

70. Zámek Blatná: jižní stěna – špaleta okna: Zvěstování Panny Marie

71. Zámek Blatná: západní stěna, freska zástupu lidí (poničená freska)

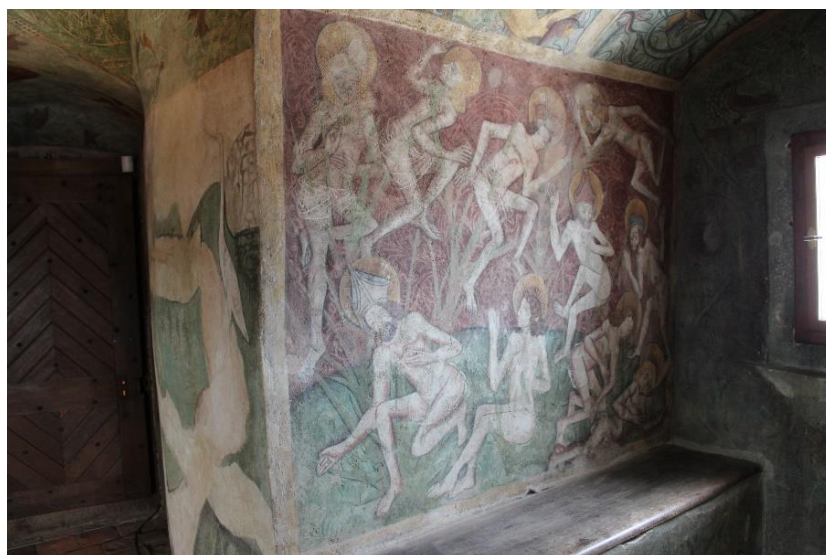
72. Zámek Blatná: západní stěna s výklenkem a malými dvířky

73. Zámek Blatná: západní stěna – detail výklenku

74. Zámek Blatná: severní stěna, freska s postavou sv. Jiří

75. Zámek Blatná: severní stěna – špaleta okna: Umučení deseti tisíc rytířů

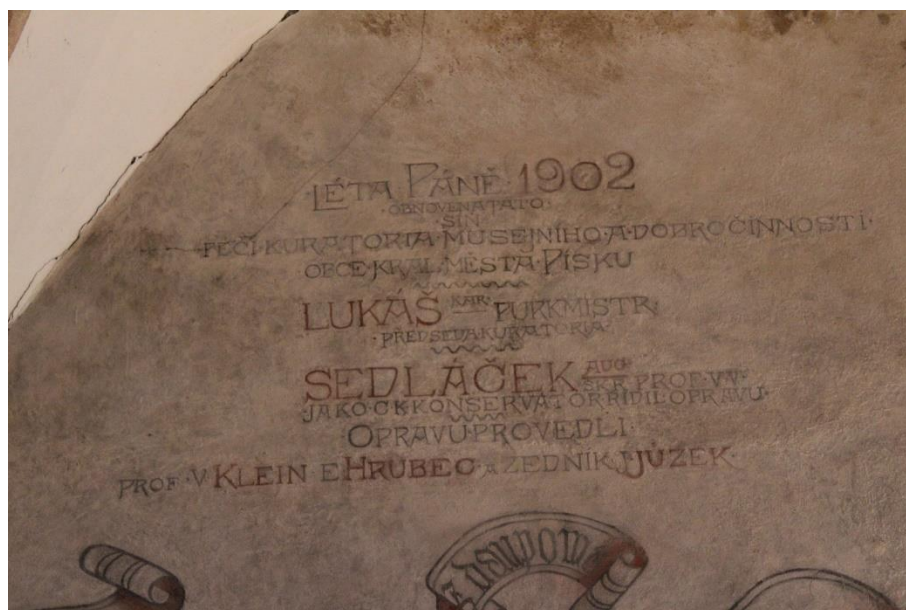
76. Zámek Blatná: severní stěna – špaleta okna: Umučení sv. Markéty

77. Jižní stěna – celkový pohled

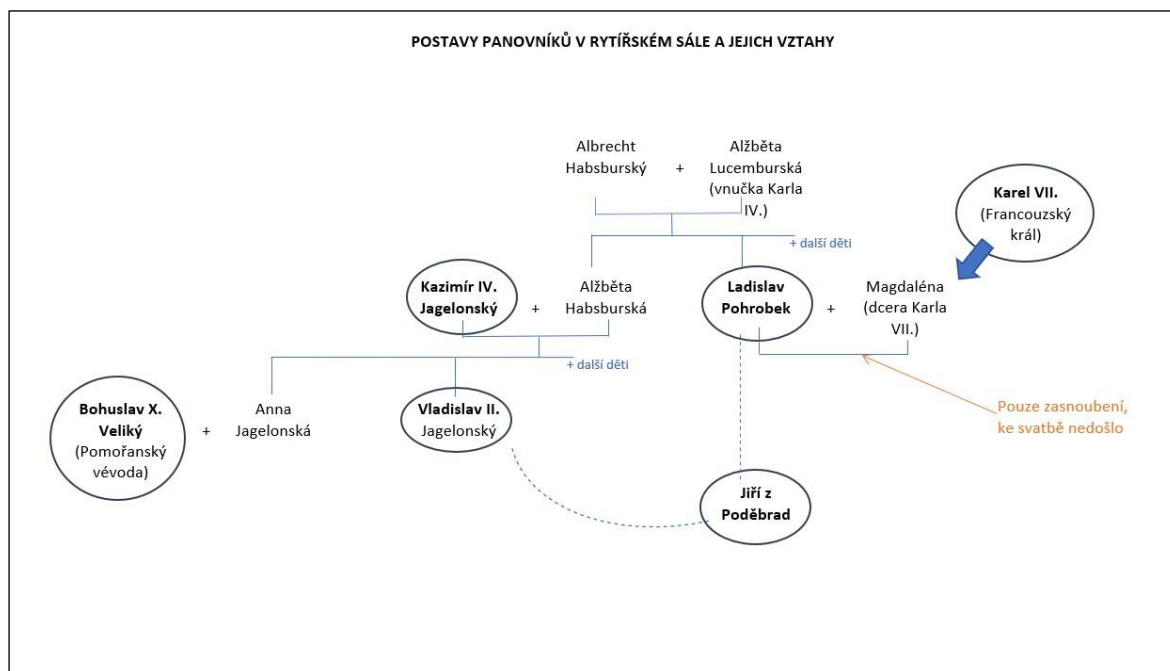
78. Jižní stěna, detail – architektura

79. Jižní stěna, detail – nápis

80. Jižní stěna, detail – erb Hynka z Poděbrad a knížete z Minsterberku

81. Vztahové souvislosti mezi panovníky (vyobrazenými v rytířském sále)

82. Galerie panovníků – král Ladislav Pohrobek

83. Galerie panovníků – polský král Kazimír

84. Galerie panovníků – Jiří z Poděbrad a Kunštátu

85. Galerie panovníků – štetínský kníže Bohuslav X. Veliký

86. Galerie panovníků – francouzský král Karel VII.

87. Severní stěna – Bitevní scéna, celkový pohled

88. Bitevní scéna, detail – hlavní nápor boje

89. Bitevní scéna, detail – posily, přicházející obráncům města na pomoc

90. Bitevní scéna, detail – město nad řekou

91. Východní stěna – Rytířský turnaj, celkový pohled

92. Turnaj, detail – první dvojice rytířů

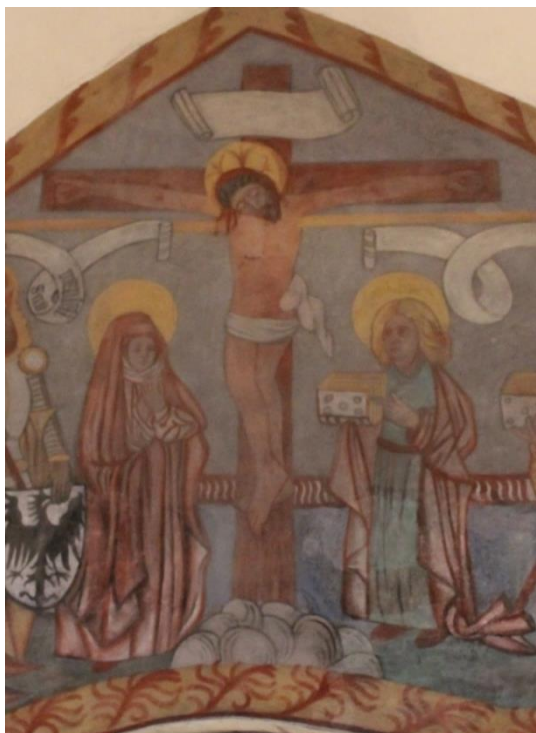
93. Turnaj, detail – druhá dvojice rytířů

94. Turnaj, detail – tribuny s přihlížejícími diváky a město

95. Východní stěna – Kalvárie, celkový pohled

96. Kalvárie, detail – Ježíš Kristus na kříži

97. Kalvárie, detail – levá část fresky (zleva: erb pánů z Jenštejna, sv. Václav a Panna Marie)

98. Kalvárie, detail – pravá část fresky (zleva: sv. Jan, sv. Vojtěch a erb pánů z Dubé)

99. vstupní portál, detail (umístěný pod freskou Kalvárie)

100. Východní stěna – Klanění Tří králů, celkový pohled

101. Klanění Tří králů, detail – Trůnící Madona s Ježíškem

102. Klanění Tří králů, detail – postavy Tří králů

103. Klanění Tří králů, detail – sv. Josef

104. Galerie erbů: Rod pánů z Velhartic (východní stěna, pod freskou Kalvárie - nalevo od vstupního portálu)

105. Galerie erbů: Rod pánů z Volfštejna (východní stěna, pod freskou Kalvárie - nalevo od vstupního portálu)

106. Galerie erbů: Rod pánů z Lažan (východní stěna, pod freskou Kalvárie - nalevo od vstupního portálu)

107. Galerie erbů: Rod pánů ze Sulejovic (východní stěna, pod freskou Kalvárie - nalevo od vstupního portálu)

108. Galerie erbů: Rod pánů z Plané (východní stěna, pod freskou Kalvárie - napravo od vstupního portálu)

109. Galerie erbů: Rod pánů z Hasištejna (východní stěna, pod freskou Kalvárie - napravo od vstupního portálu)

110. Galerie erbů: Rod pánů z Rýzemburka (východní stěna, pod freskou Kalvárie - napravo od vstupního portálu)

111. Galerie erbů: Rod pánů z Dubé (východní stěna, pod freskou Kalvárie - napravo od vstupního portálu)

112. Galerie erbů: Rod pánů z Vlašimi (východní stěna, pod freskou Kalvárie - napravo od vstupního portálu)

113. Galerie erbů: Rod pánů z Rožmberka (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - levá část)

114. Galerie erbů: Rod pánů ze Švamberka (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část)

115. Galerie erbů: Rod pánů z Kunštátu (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část)

116. Galerie erbů: Rod pánů z Koldic (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část)

117. Galerie erbů: Rod pánů z Házmburka (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část)

118. Galerie erbů: Rod pánů ze Stráže (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů, levá část)

119. Galerie erbů: Rod pánů z Rabštějna (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - pravá část)

120. Galerie erbů: Rod pánů ze Štemberka (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - pravá část)

121. Galerie erbů: Rod pánů z Valdštejna (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - pravá část)

122. Galerie erbů: Rod pánů z Landštejna (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - pravá část)

123. Galerie erbů: Berka z Dubé (východní stěna, pod freskou Klanění Tří králů - pravá část)

124. Galerie erbů: Rod pánů z Vartenberka (východní stěna - pod freskou Klanění Tří králů, pravá část)

125. Galerie erbů: Rod pánů z Cimburka (jižní stěna - levá část)

126. Galerie erbů: Rod pánů z Rabštejna (jižní stěna - levá část)

127. Galerie erbů: Rod pánů z Doupova (jižní stěna - levá část)

128. Galerie erbů: Lev z Rožmitálu (jižní stěna - levá část)

129. Galerie erbů: Ješek z Boskovic (jižní stěna - pravá část)

130. Galerie erbů: Burian z Gutštejna (jižní stěna - pravá část)

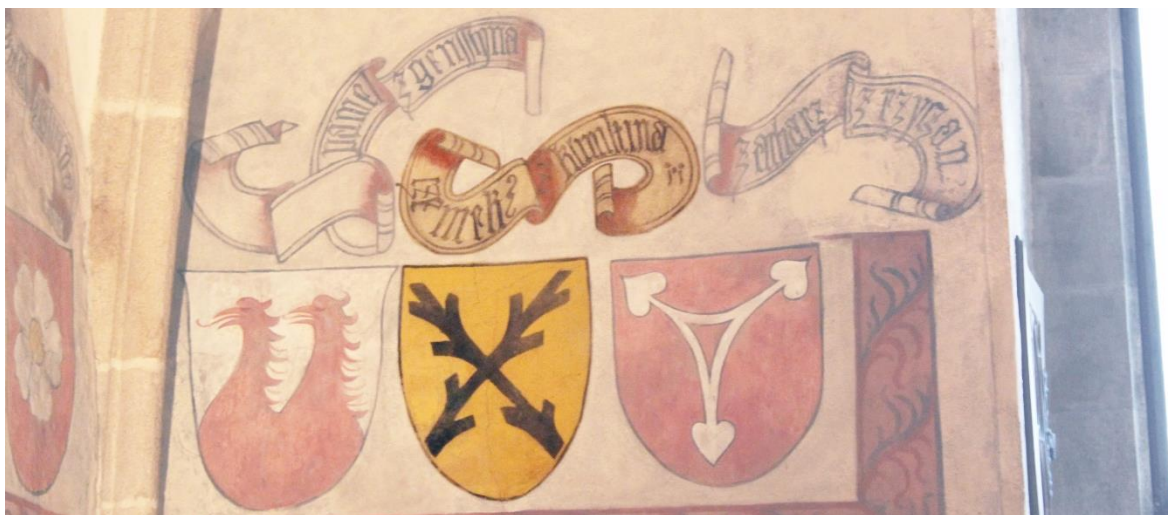
131. Galerie erbů: Jan z Vanternberka (jižní stěna - pravá část)

132. Galerie erbů: Mikuláš z Landštejna (jižní stěna - pravá část)

133. Galerie erbů: Pavel z Jenštejna (západní stěna)

134. Galerie erbů: Čeněk z Klinštejna (západní stěna)

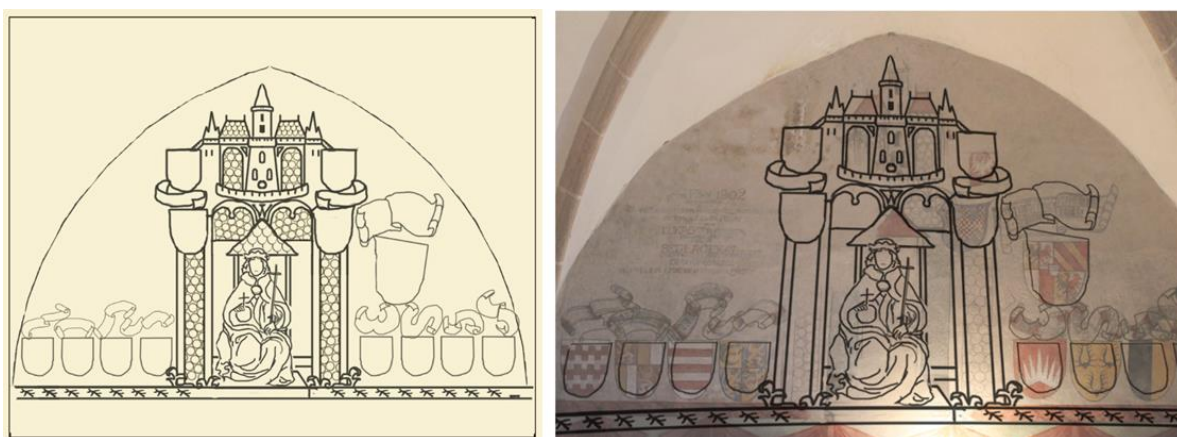
135. Galerie erbů: Zachař z Říčan (západní stěna)

136. Jižní stěna: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby

137. Pečeť Vladislava II. Jagelonského

138. Návrh původní podoby jižní stěny, na základě Šebeleho kresby a postavy krále Vladislava II. z pečeti

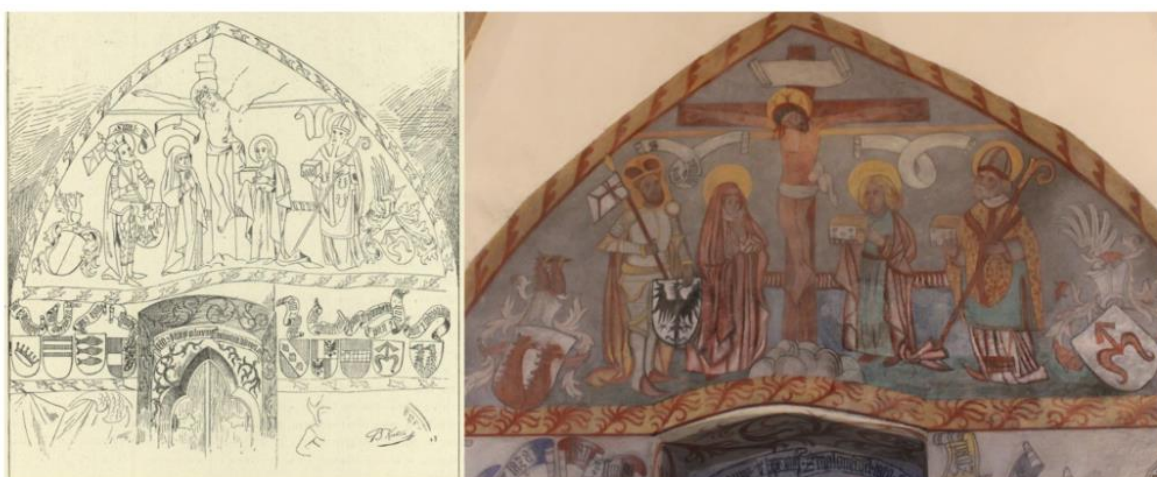
139. Západní stěna: Podoba západní stěny s detaily jednotlivých panovníků (zleva: Ladislav Pohrobek, polský král Kazimír, Jiří z Poděbrad a Kunštátu, štětínský kníže Bohuslav X. Veliký a francouzský král Karel VII.)

140. Severní stěna: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby

141. Východní stěna – rytířský turnaj: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby

142. Východní stěna – Kalvárie: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby

143. Východní stěna – Klanění Tří králů: Porovnání Šebeleho nákresu před restaurátorským zásahem a současné podoby

144. Severní stěna – klenební kápě: výřez z Šebeleho nákresu s dvojicí proroků

145. Východní stěna nad rytířským turnajem – klenební kápě: výřez z Šebeleho nákresu s dvojicí proroků